

MAGYAR TANÍTÓKÉPZŐ

**A TANÍTÓKÉPZŐ-INTÉZETI TANÁROK ORSZÁGOS
EGYESÜLETÉNEK FOLYÓIRATA**

SZERKESZTI

KISS JÓZSEF

BUDAPEST, 1932

KIADJA A TANÍTÓKÉPZŐ-INTÉZETI TANÁROK ORSZÁGOS EGYESÜLETE

A Magyar Tanítóképző, a nagyszüneti kivételével, lehetőleg havonként jelenik meg. — Előfizetési ára egy évre 8 pengő.

A júniusi (6-ik) szám tartalma:

<i>Párvy Endre</i> : Elnöki megnyitó	177
<i>Frank Antal dr.</i> : A tanítóképzés központja: a tanítónövendék . .	180
<i>Imre Sándor</i> : A neveléstan első órája	195
<i>Móczár Miklós</i> : Olcsó vegytani kísérleti eszköz	202
Tanító- és óvónőképző-intézeti kérdések az O. K. T.-ban	204
<i>Kiss József</i> : A gyakorló-iskolák kérdése Olaszországban	204
Egyesületi élet : Közgyűlésünk jegyzőkönyve. (207.) — Főtitkári jelentés. (209.) — Pénztáros jelentése. (215.) — Záró taggyűlésünk. (214.) — Választmányi ülés. (214.)	
Irodalom : <i>Marczell Mihály dr.</i> : A bontakozó élet. <i>Ism. Váradai József</i> (214.) — <i>Pongrátz Elemér</i> : Apátzai. <i>Ism. Kiss József</i> . (215.) — <i>Dr. Erdélyi László</i> : Igaz történetet tanítunk. <i>Ism. Metzner Károly dr.</i> (215.) — <i>Dobó Sándor és Ráth-Véghné Zippernővszky Mária</i> : Magyar hegedűiskola. <i>Ism. Csukás Zoltán</i> . (218.) — <i>Szkalka Lajos</i> : Századok évszámai. <i>Ism. Dr. Sántha Kamill</i> . (218.) — <i>Osováth Ferenc</i> : Mentovich Ferenc. <i>Ism. Ferenczi István</i> . (219.) — <i>Landerziehungsheim Schondorf von Ernst Reisinger</i> . <i>Ism. Gyulai Aladár</i> (219.) <i>Straub Ferenc és Vadász Zoltán</i> : A természeti, gazdasági és háztartási ismeretek tanításának vezérkönyve. <i>Ism. Frank Antal dr.</i> (220.) — <i>Weszely Ödön</i> : A gyermektanulmány jelentősége és problémái. <i>Ism. Kiss József</i> (220.) — <i>Dr. Imre Sándor</i> : Neveléstan. <i>Ism. Woyciechowskyné Dr. Lajos Mária</i> . (221.) — <i>Berze Nagy János dr.</i> : Önálló, tudatos éneklés a népiskolában. <i>Ism. Ritoók István</i> . (222.) — <i>Kurt Zierold und Paul Rothkugel</i> : Die Pädagogischen Akademien. <i>Ism. Kiss József</i> . (225.)	
Hirek	224—228

Tanítóképző-Intézeti Tanárok Országos Egyesülete.

Elnök: *Párvy Endre* áll. tanítónőképző-int. igazgató (Damjanich-utca 43. sz.).

Alelnökök: *dr. Frank Antal* (Budapest), *Móczár Miklós* (Jászberény), *Tabódy Ida* (Cinkota), *dr. Becker Vendel* (Szeged), *Hamar Gyula* (Sopron).

Főtitkár: *Mihalik József* (Budapest, VII. Damjanich-utca 43. sz., Áll. tanítónőképző-intézet.) Az egyesületi étellel kapcsolatos megkeresések, indítványok, adminisztrációs ügyek stb. a főtitkárhoz tartoznak.

Titkár: *Prohaska Ferenc dr.* (Budapest, I. Fery Oszkár-utca 40. Áll. tanítóképző-intézet.)

Pénztáros: *Pócza József* (Bpest, V. Báthory-u. 12. IV. em., kir. főigazgatóság.) Az egyesületi étellel kapcsolatos minden pénzküldemény a 48.627. sz. postai befizető lapon küldhető be. (A csekkszámra tulajdonosa: Tanítóképző-intézeti tanárok országos egyesülete, Budapest.) A pénztárhoz kell címezni a lap szétküldésére vonatkozó reklamációkat és a lakásváltoztatásra vonatkozó bejelentéseket.

Ellenőr: *Eber Rezső*. **Házalapvezető**: *Jaloveczky Péter*.

Szerkesztő: *Kiss József* (Budapest, VII., Damjanich-utca 32. Tel. J. 326—62.). Kéziratok, cserepéldányok, ismertetésre szánt könyvek a szerkesztő címére küldendők.

MAGYAR TANÍTÓKÉPZŐ

A TANÍTÓKÉPZŐ-INTÉZETI TANÁROK
ORSZÁGOS EGYESÜLETÉNEK
FOLYÓIRATA

XLV. ÉVFOLYAM
6. SZÁM

BUDAPEST, 1932
JUNIUS

SZERKESZTŐSÉG, hová a lap szellemi részét illető minden közlemény küldendő: BUDAPEST, VII., Damjanich-u 32. Tel. I. 326-62. Kéziratokat nem adunk vissza.	SZERKESZTI: KISS JÓZSEF	Tagsági vagy előfizetési díj évenként 8 P. Az egyesülettel és a lappal kapcsolatos minden befizetés 48.627 sz. csekkklapon történhet. (A csekkszámra tulajdonosa: Tanítóképző-intézeti tanárok országos egyesülete). Reklamációk Pócza József egyesületi pénztáros címére Bpest, V., Báthory-u. 12. IV. küldendők. Hirdetések megegyezés szerint.
--	-----------------------------------	---

Elnöki megnyitó.

Mélyen tisztelt Közgyűlés! Súlyos viszonyok között, a gazdasági leromlás nyomasztó atmoszférájában sereglettünk ma egybe XXII. évi közgyűlésünkre. A régi, szép, jóléttől duzzadó világ ma már csak mint délihábos káprázat él emlékezetünkben. Recsegő gerendázatának ijesztő hangjai megállítottak minden haladást, minden alkotást. Bennünket, magyarokat, kétszeresen sujt ez a gazdasági ítéletidő, mert világválság nélkül is életképtelenné tett ellenségeink gyűlölete és igazságtalansága. Senyved, sínylődik az egész ország s minden intézmény, minden társadalmi réteg egyaránt kiveszi részét a nyomorúságból. S hogy nekem e pillanatban mégis csak az oktatásügyre, a tanítóság és tanárság nyomasztó helyzetére esik a tekintetem, annak oka nem az önzés, nem a szolidaritás hiánya, hanem az a szoros kapcsolat, mely az ország sorsa és a kultúra között fennáll. Röviddel ezelőtt ugyanis nemcsak mi, de kultúrpolitikusaink is dogmaként vallották, hogy az ország sorsának jobbrafordulása és maga az integritás is a kultúrfőlényről, tehát a kultúra emelésétől függ. De hát lehet-e a kultúra emeléséről beszélni anyagi leromlás közepette? Lehet-e alkotásról, fejlesztésről szó, mikor az állam az iskolák elemi szükségleteit is alig tudja fedezni s mikor a közoktatásügyi kormányzatnak — vérző szívvel bár — nemcsak egyes kultúr-intézmények megszüntetését, de a kötelező óraszámok fel-emelésével a tanárok számának apasztását is vállalnia kell.

E sötét képek láttára önkéntelenül is döbbenetes kérdések tolnak ajkunkra: mi lesz a kultúránkkal, mi lesz az integritással és mi lesz jövő reménységünkkel, az ifjú-

sággal? S ha a gazdasági dekadencia meg nem állítható, nem fog-e az igazi katasztrófa: az összeomlás bekövetkezni?

Mélyen tisztelt Közgyűlés! Nem vagyok sem pénzember, sem politikus, szerénytelenség lenne tehát tőlem a gazdasági világválság tartamáról, következményeiről jóslásokba bocsátkozni. Amikor azonban a gazdasági válságot kulturális s különösen oktatásügyi hatásaiban szemlélem s ítélem meg, egész bátorsággal merek a döbbenetes kérdésekre válaszolni. S válaszom az, hogy bármennyire súlyosnak és vigasztalan-nak látszik is a helyzet, kulturális téren semmi okunk sincs a kétségbeesésre, a katasztrófától — hála az Istennek — még messze vagyunk. Ezt a megállapításomat pedig alapítom a magyar tanári lélek ismeretére, melyről tudom, hogy örök, kiapadhatatlan forrása a nemzeti géniusznak s meg van áldva azzal az egetvívó türelemmel, mely elvisel minden nélkülözést s elfelejt minden szenvedést, mikor az iskolaterem szentelt küszöbét átlépi. Az oktatásügy igazi katasztrófáját — m. t. Közgyűlés — az jelentené, ha a gazdasági leromlás háttérbe tudna szorítani a tanárság lelkében minden szellemi és erkölcsi értéket, ha a folytonos fizetés- és nyugdíj-csökkentések, az illetmény megvonások és az előlépési jog-felfüggesztések el tudnák fojtani benne a lendületet, a vágyat, az eszmények, ideálok iránt s ha ki tudnák ölni lelkéből a kötelességérzetet, a munkakedvet, a haza és tanítványok iránti szeretetet. De — hála a jó Istennek — nem így van, sőt éppen ellenkezőleg van. Az ország tanársága verejtékes anyagi küzdelmében is oly odaadó buzgalommal, oly szívós kitarással és becsületességgel végzi munkáját, mintha a békebeli jólét bősége serkentené erejének kifejtésére. Folyton súlyosbodó életgondjai közepette is lelkesedéssel hirdeti az igazság, szépség és jószág ígéit, a bizonytalan jövő elé néző fiatal nemzedéket pedig, amelyről tudja, hogy életének legboldogabb korszaka manapság az iskola falai között eltöltött idő, az eddiginél is nagyobb gyöngédséggel és szeretettel öleli keblére. De éppen ilyen imponáló tanárságunk iskolánkívüli munkája is. Míg körülötte leépítéssel operál az egész világ, maga annyi építő és jobbitó javaslatot termel, hogy az Országos Közoktatásügyi Tanács alig győzi azokat letárgyalni. Ezek a szimptómák — m. t. Közgyűlés — nem a pusztulásnak, nem az összeomlásnak, nem a katasztrófának, hanem ellenkezőleg az anyagiak fölé

való emelkedni tudásnak, az ellenállóképességnek, a magasabbrendűségnek és az élniakarásnak a jelei! S különös örömmel és büszkeséggel állapítom meg, hogy e ragyogó munkásságba méltóan illeszkedik bele a tanítóképző-intézeti tanárság is.

Egyesületünk a most lefolyt évben is nemcsak a népiskolai módszertannak a szaktanárok által elvégzendő anyagát dolgozta fel minden tárgyra kiterjedőleg, de lelkes egyértelműséggel fogott bele egy újabb, igen nagy jelentőségű munkálat elvégzésébe is: az összes tantárgyak tanítóképzőintézeti módszerének kidolgozásába. Nagy s komoly haszonnal kecsegtető munkálkodás ez, mert végzése közben akaratlanul is ki-kiütköznek jelenlegi tantervünk fogyatkozásai, miáltal természetesen a reformálás gondolata is mind jobban és erőteljesebben megtermékenyül. Mind erősebbé kovácsolódik bennünk a meggyőződés, hogy előbb-utóbb ki kell emelnünk tanítóképzésünket 60%-os középiskolai jellegéből s meg kell teremtenünk a nagyobb szellemi önállóságot, szélesebb látókört és mélyebb pedagógiai képzettséget nyújtó képzőintézeti főiskolát. Ez ma már nemcsak korigény és korszükséglet, hanem egyenesen korkövetelmény.

Jól tudom azonban — m. t. Közgyűlés — hogy sokan vannak, akik naiv álmodozónak s talán judicium hiányában szenvedőnek minősítik azokat, akik a mai lerongyolódott világban reformokról, újjáépítésekről beszélnek. Azonban legyen szabad tisztelettel megjegyeznem, hogy ez a kritika, ez a megítélés felette téves, mert ez a golgotás idő azzal, hogy koldusszegény és nem áll rendelkezésére anyagi erő, szinte ideálissá teszi ezt az időszakot a reformok előkészítésére. Nagyszerűen megóv minden elhirtelenkedéstől, meg nem érlelt, ki nem forrott reformok keresztülvitelétől, ellenben bőségesen nyújt időt és módot az újítási javaslatok gondos mérlegelésére és megfontolására. Mai tantervünkben sem lenne annyi hiba és fogyatékoság, ha 1921-ben nem azzal a lázas sietséggel, azzal a rohanó tempóval fogtunk volna bele a reformálásba! Aki jó munkát akar készíteni, annak sohasem lehet elég korán megkezdeni az előmunkálatokat. Különösen illik ez a tétel a tanítóképzés reformálására, ahol a reformot kívánók elgondolásai között még ma is szinte áthidalhatatlan nézeteltérések konstatálhatók. Vannak, akik a tanítóban csupán egy általános, tehát középiskolai művelt-

séggel bíró, de becsületes, jellemes embert akarnak látni. Itt a hangsúly a becsületességen van, mintha bizony a becsületesség és jellemesség nem lenne minden életpálya sine qua nonja; vannak viszont, akik minél magasabb, talán éppen egyetemet végzett tudományos emberben látják a tanítói ideált. Vannak, akik a tanítói ténykedést kizárólag és pusztán az iskola falai közé szeretnék korlátozni, úgy gondolkozván, hogy a tanítói munkásság maradéknélküli, teljes, egész embert kíván és vannak, akik éppen 12-féle foglalkozást óhajtának vállára rakni, tehát valóságos álláshalmazót akarnak a tanítóból csinálni — sajnos egy fizetés élvezete mellett. Mindezek a nagy eltérések beszédesen bizonyítják — m. t. Közgyűlés — hogy azok, akik a mai nyomasztó szűkös világban is reformokat emlegetnek, nem egészen naív álmodozók, hanem talán éppen ellenkezőleg előrelátók, reális gondolkodású egyének, akik a szebb és a jobb jövőt a legkomolyabb mérlegeléssel és a legalaposabb megfontolással akarják előkészíteni. Tartsunk ki tehát egyesületünk falai között most folyó munkásságunk irányzata mellett, melynek főcélja mindig és mindenütt képzsünknek állandó, de megfontolt jobbítása és tökéletesítése. Ezzel a hó kérelemmel nyitom meg XXII. évi közgyűlésünket, Isten segítségét kérve jövő munkásságunkra.

Párvy Endre.

A tanítóképzés központja: a tanítónövendék.

— Gondolatok a tanítóképzés belső reformjához. —

A) Összhang a népiskola és a tanítóképző-intézet között.

Ma már eldöntött pedagógiai igazság, hogy a népiskola központja a gyermek. Nincs számottevő pedagógus, aki ezt az álláspontot vitatná. A legtermészetesebb pedagógiai követelmények egyike az, hogy a tanítóképző-intézet munkája összhangban legyen a népiskola munkájával. A tanító akkor tud tökéletesebben megfelelni feladatának, ha a tanítóképző-intézetben és népiskolában egységes a szellem, ha a *tanítóképző-intézet* általánosságban *hatványraemelt népiskola*. Ebből következik: ha a népiskola központja a gyermek, akkor a tanítóképző-intézet központja a tanítónövendék. Felteszem a kérdést: ebben a jegyben folyik-e a tanítóképzés munkája? Erre a kérdésre általánosságban tagadó választ kell adnom, mert a tananyag kiváltságos jellegét, központi helyzetét szívósan tartja. Azt kell mondanunk, hogy a mi munkánkban a növendék és tananyag valósággal küzdelmet folytat az elsőbbségért. A növendék ebben a harcban ugyan tud már sikereket is felmutatni, de sokszor elvérzik. Segítsük diákjainkat ebben a

harcban! Helyezzük a tanítónövendéket munkánk középpontjába! És amennyiben helyenként már ott van, így formulázom célkitűzésemet: helyezzük a tanítónövendéket mindenütt (tehát nemcsak ott, ahol már ott van) és a lehetőség szerint mindenben (tehát nemcsak egyes kérdésekben), a tanítónevelés középpontjába.

Hogy e célkitűzésben rejlő feladatom megoldása minél áttekinthetőbb legyen, a problémát három oldalról fogom vizsgálni. Először azt világítom meg, mit kíván e kérdés a tanítóképzés célja, a célban rejlő értékek szempontjából, másodsor azt kutatom, mit kíván a tények, azaz az ifjúság testi és lelki világának fejlődése szempontjából, harmadszor azt vizsgálom, mit kíván tételem a tantárgyak szempontjából.¹

B) I. A tanítóképzés célja (értékek) és a növendék központi helye.

Az 1925. évi népiskolai tanterv egyik lényeges értéke a multtal szemben az, hogy megállapítja a népiskola célját. Ezzel is akarja a figyelmet erőteljesebben a tantárgyakról a gyermek felé irányítani; hiszen a gyermekben kell a célt megvalósítanunk.

Most nézzük a cél kérdését a tanítóképzés szempontjából. Ez a cél kifejezésre jut a tanítóképző-intézeti Utasítás általános részében. Ezt a köztudat szerint nagyon kevésbé szoktuk forgatni. Hogy vajjon igaza van-e a köztudatnak, arról úgy lehetne némileg meggyőződni, ha most feltenném a kérdést, vajjon a jelenlévők gondosan áttanulmányozták-e az általános utasítást vagy sem, továbbá azzal is, ha most azt kérném, mindenki írja le emlékezetből a tanítóképzés feladatát úgy, amint azt az általános utasítás tartalmazza. A valóságban nem akarom ezeket a kérelmeket a hallgatósághoz intézni, céлом elérésére elegendő lenne, ha az általános utasítás behatódó tanulmányozására lelki szükségletet sikerült ébresztenem. S mihelyt ez a lelki szükséglet olyan eleven életet él bennünk, hogy a növendék legyen a tanítóképzés középpontja, akkor általános utasításunk már nem is fog bennünket egészen kielégíteni, mert szükségét érezzük, hogy abban az ifjúság sajátos világából több foglaltassék, azaz abban a tanítás általános elvei mellett jobban kidomboríttassanak az ifjúság sajátos világával foglalkozó nevelési elvek is.

Mi a tanítóképzés célja? Röviden: a jó tanító. Ezt a célt az általános utasítás első mondata így fejezi ki: „A tanítóképzés feladata egészséges, vallásos és hazafias, művelt, hivatásukat értő és szerető tanítók nevelése.” Ez a cél, amely lényegében helyes, csak jobban kifejtendő, mindaddig papíros-cél, amíg nem keressük minden munkánkban, minden nevelői eljárásunkban, minden didaktikai egységben a kapcsolatot ezzel a céllal. E kapcsolat kiderítése szempontjából szükség van, hogy ezt az egyetemes célt

¹ A közgyűlés hallgatóságával való lelki kapcsolat szempontjából mondom a következőket: aki ezekről a kérdésekről úgy gondolkozik, mint én, azzal kölcsönösen erősítjük egymást; aki eddig másként gondolkodott és cselekedett, azt arra kérem, próbálkozzék ezekről — a felolvasás szellemében — elmélni.

részletcélokban feloldjuk. Így mindenekelőtt azt kell megállapítanunk, hogy ez az egyetemes cél két főcélra foglal magában: az általános emberi célt és a tanítói hivatás sajátos célját. Az emberi cél részletcéljai egyrészt a testre, másrészt a lélekre vonatkoznak. A szellemi életre vonatkozó cél értékek (önértékek) foglalata. Az önértékek három kategóriáját különböztetjük meg: a logikai, az etikai és az esztétikai értékek kategóriáját. Most nézzük meg, hogy tételünk többek között milyen feladatokat vet fel a logikum, az etikum és az esztétikum szempontjából.

A logikai élet területén a legalapvetőbb logikai funkciót: a helyes ítéletalkotásra való nevelést kell érintenem. E tekintetben akkor van a növendék a központban, ha mások nézete, ítélete mellett fokozottabban gondozzuk tanítványaink saját ítéletalkotásait. A történet folyamán — Montaigne-hez hasonlóan — többen hangsúlyozták, hogy a tanítás munkájában nem az emlékezetbevézés a leglényegesebb, hanem a helyes ítéletalkotásra való törekvés. Úgy látom, ezt a régi elméleti elvet még mindig nem sikerült a gyakorlatba annyira átültetnünk, mint amennyire az kívánatos volna. Erről úgy győződhetünk meg, ha terepszemlét tartunk, ha olyan kísérleteket végzünk, amelyek az ítéletalkotásra derítenek fényt. — Állítsuk növendékeinket helyzetek elé és kívánjuk meg az eligazodást. Ilyenkor látjuk a gyengeségeket. De minél több fogyatékoságot tapasztaltunk, annál inkább arra kell törekednünk, hogy a mindennapi munkánkban minél több probléma elé állítsuk őket, amelyeket maguknak kell megoldaniuk. Akinek az életben másokat kell tájékoztatnia, annak előbb magának kell tudnia a helyes eligazodás útját. Ebben az eligazodásban lényeges segítséget nyújthatnak az olyan irodalmi termékek, amelyekben bizonyos életbölcse ség rejlik. Itt nem a pesszimiztikus jellegű Schopenhauer-féle életbölcse ségre gondolok, hanem egészséges optimizmust sugárzó életfilozófiára. Ellentmondásnak látszik, de tényekkel igazolható igazságot foglal magában az az állítás, hogy a helyes ítéletalkotás nemcsak az értelem dolga, hanem az érzelem és az akarat ügye is. Ha az emberek ítéletalkotását figyelemmel kísérjük, akkor láthatjuk, hogy azokban nagyon sokszor nem a tiszta értelemé a döntő szó, hanem az érzelmi és akarat világa. A legtöbb ember arra használja fel értelmét, hogy érzelmi és akarat világát (azaz tetteit) igazolja. Így az érzelmi és akarat világa megfelelő vezetésével is szolgálhatjuk a helyes ítéletalkotást.

A helyes ítéletalkotás logikai önállóságot tételez fel. A logikai önállóság fejlesztése érdekében pedig, — többek között — szükség van arra, hogy — a lehetőség szerint — többet dolgoztassunk források alapján. Még mindig túlzott jelentőséget tulajdonítunk a tankönyvnek. Tankönyvre a tanítóképző-intézetben nagy szükség van. De arra még nagyobb a szükség, hogy a diák tudása ne csak kész leckék megtanulásából álljon, hanem itt-ott (mondjuk tantárgyanként évente egyszer) megfelelő források alapján maga próbálja valamely tételre vonatkozólag összehozni az anyagot. Erről a munkájáról a diák a tanár magyarázata előtt néhány perc-

ben be is számoljon. Ez az önálló munkásságra való nevelésnek igen jó iskolája. Ebben az irányban értékes próbálkozásokat látam a hamburgi és a drezdai kísérleti népiskolák felső tagozataiban.

A lecketanulás még most is nagyobb szerepet játszik, mint amilyen jelentőség azt a mai korban megilleti, amikor az önálló munkásság, az aktivitás, a cselekedtetés, a felfedeztetés, a mélyebb lelkeségre való törekvés, stb. döntő szerepét hirdetjük. A leckéket ugyan meg kell tanulni és ha értünk az anyag megfelelő redukciójához, akkor jól is kell ezeket megtanulni, azonban e mellett szükség van arra is, hogy többet dolgoztassunk szeminárium-szerűen. Nemcsak akkor végeztünk értékes munkát, ha az óra végén leckét adunk fel, hanem akkor is, ha — ott, ahol lehetséges — lecktől függetlenül munkakészséget és munkaképességet fejlesztettünk.

Néha úgy látom, mintha több teret adnánk gyakorlóiskolás gyermekeinknek, mint tanítónövendékeinknek arra, hogy saját gondolataikat mondják el. Holott erre mindenütt egyformán szükség van; sőt, nagyobb érettségénél fogva a tanítónövendéknek természetesen már több saját gondolata, nézete, véleménye lehet. S ha e gondolatok körül hibák vannak, ezeket akkor korrigálhatjuk biztosabban, ha alkalmat adunk, hogy ezek a gondolatok, nézetek, felszínre kerülhessenek. Egyébként az ezirányú munkánk részben a sötétségben való tapogatódzást jelent. Nagy értékük volt a történelem folyamán azoknak a tanulmányoknak, amelyek disputáció néven ismeretesek.

A nevelést, s így a tanítóképzést is, a nemzet szükségleteihez kell szabnunk. Ha a felnőttek társadalmát tanulmányozzuk, ha azt keressük, hogy a nemzeti élet különböző feladatköreinek betöltése körül mennyiben van fogyatékoság, akkor arra az eredményre jutunk, hogy a hibák túlnyomó többsége az erkölcsi szilárdság hiányából s aránylag kis része az értelmi élet gyengeségéből származik. Ez a tapasztalat mutatja, hogy a legégetőbb szükséglet az erkölcsi hiányok pótlása.

Az etikai értékek területén a növendék központi helyzete először annak a megállapítását kívánja, hogy melyek azok az erkölcsi értékek, amelyek felé a növendéket emelni akarjuk. Minden emelkedés általános előfeltétele az, hogy tisztán lássuk a jelen helyzetet. Ez az általános szabály a felvetett kérdés szempontjából azt kívánja, nézzük meg, hogy a Tanterv és Utasítás mely erkölcsi értékeket ír elő. Ezt a problémát a valóságban úgy oldottam meg, hogy — a teljességre való törekvés gondolata nélkül — felállítottam az általános etikai és a tanítói értékek olyan sorozatát, amely értéksorozat egyik tanítóból sem hiányozhat. Ezek az értékek a következők: felelősségérzés, erkölcsi bátorság, igazmondás; etikai önállóság, önbizalom, igazságosság, hűség, ragaszkodás, hála, kegyelet, türelem, tapintat, megbánás, megbocsátás, bizalom, áldozatkészség, szolgálatkészség, lovagiasság, udvariasság, szeretet, békeszeretet, emberszeretet, a magyar ember szeretete, szociális érzés,

gyermekszeretet, megbízhatóság, erélyesség, gyengédség, lelki egyensúly, lelkiismeretesség, önzetlenség, kötelességtudás, tisztelet-tudás, örömszerzés, megvesztegethetetlenség, szilárdság, összetartás, szolidaritás, becsület, önuralom.

Több kollégámmal együtt azt kutattuk, vajjon a Tanterv és Utasítás mely részében találkozunk ezekkel. Közös kutatásunk eredménye, illetőleg eredménytelensége szinte szenzációként hatott. Nemcsak meglepő, hanem megdöbbentő, hogy a magyar nyelv és irodalom utasítása — dacára, hogy az irodalom az értékek felbecsülhetetlen sokaságát tartalmazza — a kérdéses értékekről — néhány általános utalástól eltekintve — egyáltalában nem emlékezik meg. Természetesnek tartom, hogy a magyar nyelv tanárai ennek dacára is gondolják ezeket az értékeket. De kérdem, helyes-e az, hogy ilyen utasítás, amelynek duzzadnia kellene ezektől az értékektől, e sorozatból egyet se említ? Kérdezem tovább, vajjon nem észlelhetnők-e ezek fokozottabb gondozását, ha az Utasítás az irodalommal kapcsolatban ezeknek a nagy jelentőségét kiemelné? Bizonyára igen. Vajjon csak az-e a célja például valamely költemény tárgyalásának, hogy a növendék azt elmondja, vagy pedig az is, hogy annak tartalmát, az abban kifejező értéket is a lehetőség szerint elsajátítsa? Ha ennek az értéknek a megszerzése is cél, akkor ezt is kifejezésre kell juttatnunk az utasításban és pedig az ahhoz vezető úttal: az átélés hangsúlyozásával együtt. Az átélés követelménye nemcsak divatos jelszó, hanem megdönthetetlen pedagógiai igazság. A növendéknek nemcsak a tudás megszerzését kell átélnie (kutatás-élmény), hanem az erkölcsi értékek felé is csak úgy emelkedhet, ha azokat átéli (érték-élmény). Ott logikai, itt etikai önállóságra van szükség.

Úgy gondoltam, hogy a történelem és alkotmánytan utasítása bizonyára hoz valami pozitív eredményt. Azonban intézetünk történelemtanárával együtt csodálkoztunk azon, hogy a 55 értékből csak hármat, illetőleg négyet találtunk. A természetrajz utasításában hetet találtunk. Aránylag legtöbb eredménnyel járt a kutatásunk a pedagógia és a testgyakorlás utasításának átnézésében. Kollégáimmal együtt nem találtunk semmit sem a földrajz, a menyiségtan, az ének és zene, a rajz és a kézimunka utasításában. Még az általános utasításban is csak néhányat találtunk ezekből az értékekből.

Mindezekből azt látjuk, hogy tantervünk és utasításunk nem egységes koncepció eredménye. Az általános utasítás ugyan a tanítóképzés feladata címen megmondja, hogy mi a tanítóképzés egyetemes célja, azonban az egyes tárgyak részletcélja nem szolgálja az egyetemes célt. Az általános utasítás nem rajzolja meg a tanító főbb jellemvonásait, az egyes tantárgyak utasítása pedig nem mutatja meg, hogy e főbb jellemvonások közül melyiknek az ébresztéséhez és fejlesztéséhez járul hozzá. Az egész utasításon nem vonul végig következetesen az emberideálra (etizált egyéniség, személyiség) épített tanítóideál gondolata.

Itt érintem azt, hogy felolvasásom csak egy javaslatot tartalmaz:

Uj tanterv készítésének kérelmét. Fejtegetésem többi része olyan természetű, hogy e szellemben való dolgozás kizárólag a tanár felfogásától, elhatározásától függ. Előadásom lényege valamennyire a mostani tanterv mellett is megvalósítható; jobban vihető keresztül anyagredukcióval járó tantervvel kapcsolatban; legjobban realizálható olyan főiskolai jellegű tanítóképzés keretében, amelynek tervezetét egyesületünk a III. egyetemes tanügyi kongresszus alkalmával elfogadta. — Azonban addig is kell belső kérdéseinkről tárgyalnunk, amíg a külső reform megvalósulhat.

Az esztétikai értékek szempontjából itt csak a harmóniára való fokozottabb törekvést és azt a gondolatot említem, hogy csak az lehet szép, ami egyúttal jó is. Hogy milyen diszharmónia van néha tanítványaink lelkében, mennyire nincs összhang különböző nyilatkozataik, szavaik és tetteik között, azt nagyon jól tudják mindazok, akik ilyen irányban dolgoznak. Értékeink végső egységét a nemzeti gondolaton keresztül a vallás biztosítja.

Az eddig érintett értékek nagyobb része az emberideál rajzához, kisebbik része a tanítóideál jelleméhez tartozik.

Ezek kiegészítése szempontjából és az áttekinthetőség kedvéért a tanító főbb jellemvonásait így foglalom össze:

I. Legyen testi ereje, ügyessége, egészsége. — Nemzete és lelke érdekében erősítse testét is.

II. Legyen a kultúra iránt fogékonysága, legyen helyes ítélőképessége, józan életbölcsese, lelki egyensúlya, egészséges világnézete.

III. Lakozzék benne Isten-, nemzet-, ember-, gyermek- és hivatásszeretet. Békeszeretet mellett legyen az igazság elszánt harcosa.

IV. Kötelességét ne csak hivatalból, hanem hivatásból is teljesítse. Munkakörében ne csak boldogulást, hanem boldogságot is keressen. Szociális érzéke kötelességnek tekintse a nép anyagi és szellemi szükségleteinek a lehetőség szerint való kielégítését. Ideálijzmosa az élet gyakorlati feladatainak megoldására vezesse.

V. Legyen önismerete, gyermekismerete, emberismerete és környezetismerete. Ezek az ismeretek vezessék önnevelésre, gyermeknevelésre, emberirányításra és népművelésre.

VI. Becsületérzésével, önállóságával, önuralmával, az igazsággal összhangban lévő szavaival, tetteivel és életével szilárd támasza legyen az ingadozóknak. (Gyermekeknek és felnőtteknek egyaránt.)

VII. Igazságszeretetében legyen hűség, hála, kegyelet, türelem, jóakarát, áldozatkészség, méltányosság, értékek iránt való tisztelet, stb.

VIII. Legyen beszédkészsége, suggestív ereje és temperaméntuma ahhoz, hogy — a szükséghez képest hol erélyességgel, hol gyengédséggel — lelke nemes tartalmát sugározhassa.

IX. Bízék önmagában, tanítói munkájában, — megfelelő ellenőrzéssel — gyermekeiben, — bizonyos óvatossággal — ember-társaiban. Udvariasságával, megbízhatóságával, felelősségérzésével

vel legyen a kölcsönös bizalom, az összetartás megteremtésének lelkes képviselője.

X. Legfőbb bírója: az Isten és a nemzet együttes szava: a lelkiismerete — utasítsa arra, hogy előbb maga tudja pontosan mindazt, amire tanítványait és népét tanítani akarja; utasítsa arra, hogy előbb önmagát formálja olyanná, mint amilyenné tanítványait és környezetét nevelni szeretné. Mindezeket úgy foglalnám össze: az apostolkodás egy szikrája legyen a tanítóban.

Ilyen legyen a tanító! Hogy valóban méltók lehessünk nagy feladatainkhoz, azt a kérdést is fel kell vetnem, milyen legyen a tanár? Erre röviden felelek. Gyertyánffy István szerint a *tanítóképző-intézeti tanár legyen hatványraemelt néptanító*. Ennek akkor felelünk meg, ha a fentebbi tanítói jellemvonásokat még fokozottabb mértékben dolgozzuk ki önmagunkban.

Azonban itt nemcsak arra gondolok, hogy mi, működő tanítóképző-intézeti tanárok törekedjünk arra, hogy minél jobban megközelítsük a hatványraemelt néptanító személyiségét, hanem a tanítóképző-intézeti tanársággal együtt az utánunk következő tanárnemzedékre is gondolok. Ezekről csak akkor várhatjuk, hogy a kívánt irányban fejlesszék a tanítóképzést, ha tanulmányi idejük alatt ezeket a tanító-tanári jellemvonásokat dolgozzuk. Azért, ha a jövő tanítóképzését már most akarjuk szolgálni, fokozottabb erővel kell foglalkoznunk a tanítóképző-intézeti tanárképzés kérdéseivel. Nekünk kell ebben a kérdésben előljárnunk, nekünk kell eldöntenünk, hogy milyen legyen a jó tanítóképző-intézeti tanár. Az ezirányú elveinket, álláspontunkat, meggyőződésünket addig kell hangoztatnunk, amíg törekvésünket siker koronázza. Ez a kérdés most valóban időszerű és súlyos mulasztás volna részünkről, ha mástól várnók a kezdeményezést. Nekünk kell ebben a nagy fontosságú kérdésben kezdeményeznünk és meggyőznünk mindenkit, hogy a tanítóképzésnek sajátos feladatai vannak és a jövő nemzedéket ezek helyes elvégzésére kell képesítenünk. Hogy a multban — a tanítóképző-intézeti tanárképzés értékei mellett — éppen a sajátos tanítóképző-intézeti pedagógia szempontjából hiányok voltak, azt valamennyien tudjuk. Azt is tudjuk sokan, talán valamennyien, hogy ezt a sajátos tanítóképző-intézeti levegőt rajtunk kívülálló akárhányszor lekicsinylik, lenézik. De minél inkább látjuk ezt a törekvést, annál inkább kell felemelt fővel, szilárdsággal a magunk pedagógiája mellett álláspontot foglalnunk, azt kiépítenünk és a nemzet szempontjából való nagy jelentőségét hirdetenünk.

II. Az ifjúság testi, lelki fejlődése és a tanítónövendék központi helyzete.

E kérdés elején általános lélektani problémát kell érintenem. Aki a pedagógia kérdéseit helyesen tudja megítélni, annak világosan kell látnia, hogy nemcsak a lélektan, hanem a pedagógia szempontjából is kell foglalkoznunk a szűkkörű tudat mellett a tudattalan problémájával, — a racionális jelenségek mellett vizsgálunk kell az irracionális életet is. — A tudattalan, a tudat-

alatti, az irracionális jelenségek a nevelésben rendkívül fontos szerepet játszanak. E problémával való foglalkozást sikeresebbé teszi az a tudományos kutatás, amely a tudattalan, a tudat-alatti, az irracionális jelenségeket olyan teljes tudatban oldja fel, amelyben az „én” tudatos működést fejt ki.

Báró Brandenstein Béla egyetemi tanár *A teljes tudat* című értekezésében az „én” szűkkörű tudata (emberi tudat) mellett felveszi az „én” tágkörű teljes tudatát, amelyben „az illető éntől már átélt tartalom egyszerre megvan”. — Amikor azt mondom, hogy a növendék legyen munkánk központjában, akkor egyúttal azt is kívánom, hogy ne csak a szűkkörű tudatára legyünk figyelemmel, hanem a teljes tudatát is gondoljuk. Brandenstein szerint ebben a teljes tudatban az „én” rendez mindent úgy, hogy lelki világunk alapjából minden kellő rendben, megfelelő kapcsolatban, logikusan kerüljön a szélesebbkörű tudatba. — A teljes tudat csak a lelki jelenségek teljessége, tehát az értelem, érzelem és akarati világ összhangzatos gondozása útján erősíthető. A testet és lelket sorvasztó egyoldalú intellektualizmusból még mindig nem tudtunk egészen megszabadulni. Azért nincs összhang a test és lélek között; nincsen összhang a lelki életben: az érzelmi és akarati élet háttérbe szorul. Nincsen összhang az értelmi világban: itt nagyobbára még mindig az emlékezet hegemoniáját láthatjuk.

Ha tételünket a tények szempontjából vizsgáljuk, akkor a tárgyalt általános pszichológiai kérdés (teljes tudat) után foglalkoznunk kellene a mi ifjúságunk testi és lelki fejlődésével. E kérdés szempontjából itt csak röviden érintem a pubertás kor néhány általános jellemvonását, azután pedig egyes ifjak sajátos problémáit. A pubertás korában levő fiatalság jellemző tüneteit Spranger könyve alapján így foglalhatjuk össze: az arcvonások más alakulása, a hang megváltozása, a nemi hajlamok — bár eleinte csak halvány formában — jelentkezése, önálló ítélet, a szokások és az eddigi tekintélyek kritizálása; a legellentétesebb tulajdonságok jelentkezése (önmagával való foglalkozás, önmagától való menekülés, jókedv és szomorúság, rendkívüli energia és lustaság, nagy mozgékonyosság és fáradt depressziós hangulat, kihívó magatartás és félénkség, egyedüllét és a társaság után való törekvés, önzés és önfeláldozás, az érzelmi világ mélyülése és gazdagodása, ennek kifejezéseként irodalmi próbálkozások, becsület dolgában és általában minden tekintetben való nagy érzékenység. A pubescens akaratát feltétlenül érvényesíteni akarja, a szabadságot összetéveszti a szabadossággal. E korban a gyermekek játékait már szégyenlik, a felnőttek alkotó munkájához még nincsen elegendő erejük. Így nem tudnak még a felnőttek körében elhelyezkedni. Azért tapasztaljuk, hogy sokszor elvonulnak. Ez a labilis állapot a nevelés szempontjából rendkívül fontos, amennyiben ekkor lehet ideálok felállításával bizonyos jó tulajdonságokat megerősíteni és a kedvezőtlen hajlamokat átformálni.

Azonban nekünk nem szabad megállanunk az ifjúság lelki rajzának általános képénél, hanem azt is kell néznünk, hogy ezek

az általános jellemvonások hogyan mutatkoznak egyes ifjagnál. Nekünk nem szabad általános pedagógiai tanácsoknál megállnunk, hanem rá kell mutatnunk arra, hogy konkrét lelki problémák esetében mi a teendő. Nekünk nem szabad a könyvtanulmányánál megállanunk, hanem megfelelő könyvek olvasása mellett elsősorban növendékeink lelki világának, problémáinak tanulmányozása alapján kell lélektant, ifjúságtant tanulnunk. A tanítóképzésnek egyik legegésőbb feladata: az ifjúságot támogatni problémái megoldásában. Vannak olyan ifjak, akiknek lelki nehézségei aránylag kicsinyek. Vannak, akiknek súlyos lelki küzdelmekkel kell megbirkóznia. Ha ilyen növendéket tanítani akarunk, akkor előbb a lelki viharát kell lecsendesítenünk.

Hogyan juthatunk ezekhez a problémákhoz? Ezek ugyanis nem szemlélhetők olyan kényelmesen, mint a kirakat tárgyai. Hogy milyen módszerrel tárul fel az ifjúság lelke, hogy milyen kulccsal nyithatjuk ki a sokszor hét lakattal elzárt belső, titkos, lelki kamarát, arra nézve általános elvet lehet levonni *A nap és a szél* című olvasmányból. A szél erősködésére a vándor jobban összehúzza köpenyét, míg a nap sütésére kigombolja. Erre a lelki kigombolásra kell törekednünk.

Hogy a növendék problémáit élénk hozza, hogy titkait kitarja, annak előfeltétele az a bizalom, amely az ifjúság ügye iránt való szeretetünkből fakad. Az ifjúság iránt való szeretetnek egyik kifejezője az, hogy az ifjúsággal problémáikról beszélgetünk. Megérezzük, hogy ezek bennünket érdekelnek, ezeket megértjük, segíteni akarunk is és tudunk is. Ebből a szempontból szükség van arra, hogy minden osztályban legyenek olyan órák, amelyeknek tárgya az ifjúság problémái. Általánosságban. Konkrétumban annyi, amennyit egyesek az általános kérdésekkel kapcsolatban magukról az osztály előtt is elmondanak. Ha megfelelő bizalmi légkört sikerül teremtenünk, akkor ilyen kérdések az osztály előtt is szerepelnek. Valamint a népiskolában a beszéd- és értelemgyakorlatok folyamán a gyermekek problémáit is tárgyaljuk, úgy kell, hogy a tanítóképző-intézetben is legyen olyan idő, amelyen kizárólag az ifjúság problémáiról beszélgetünk. E problémák megbeszélésének keretei lehetnének olyan olvasmányok, mint Foerster és Tóth Tihamér munkái, Franklin Benjamin életrajza, Szt. István, Kölcsey és Széchenyi intelmei, Széchenyi breviáriuma, Eötvös: Gondolatok, stb. A mai tanterv mellett a harmadik, negyedik és ötödik osztályban a pedagógia tanára oldhatná meg ezt a kérdést. Az első és második osztály számára is lehetne elfogadható megoldást találni. — A jövő tantervében pedig „Emberismeret” címén minden évfolyamban kellene heti egy órát arra szánni, hogy a fentvázolt kultúr-tartalom keretében egyrészt segítsük az ifjúság problémáinak megoldását, másrészt pedig előkészítsük őket arra, hogy megoldhassák azokat a szociális problémákat, amelyeket hivatásuk majdan eléjük vet.

Vajjon nem csodálatos pedagógia-ellenes jelenség-e az, hogy elméletben már unalomig hirdetjük a közelebbiről távolabbira való

haladást, sok helyütt meg is csináljuk, a valóságban azonban helyenként annyira a távolabbról haladunk a közelebbire, hogy a legközelebbihez, az ifjúság lelkéhez sokszor el se jutunk.

A következőkben konkrét lelki problémákra akarok néhány példát bemutatni. Növendékeimnek azt szoktam mondani, hogy bármilyen nehézségeik, lelki küzdelmeik, vívódásaik vannak, jöjjenek hozzám, mondják el azokat, és ha lehet, segítsek rajtuk. Ilyen bizalmas beszélgetés során mondja egyik növendékünk: „A nyáron könyvet akartam írni, ilyen címmel: Hát mit csináljak? Egy ifjú töprengései. — Arra is gondoltam, hogy írok az egyik újságnak, hogy feleljenek kérdéseimre. A kérdések között lett volna ez is: Miért él az ember? — Bevallom, hogy balga fővel gyakran öngyilkosságon törtem a fejem“. — Itt van előttünk egy ifjú, aki töprengéseiről könyvet akart írni, aki odakiáltja a világnak: Hát mit csináljak? — És mi sokszor nem halljuk meg a kiáltását és így nem mondhatjuk meg neki, hogy mit csináljon. Itt van egy ifjú, aki újságíróhoz akar fordulni kérdéseivel. Vajjon nem a legtermészetesebb kívánság, hogy hozzánk forduljon? Vajjon nem tanítóképzési feladat ez? — Természetesen törekedtem segítőkézeti nyújtani a problémák megoldásában. Feleletet adtam erre a kérdésre: Miért él az ember? Megmutattam az utat a „Hát mit csináljak?“ kérdésre. — Egy másik növendék nehéz feladattal lepette meg. Két év óta a majomteória tartja béklyóiban és nem hagyja tanulni. Másfélórás beszélgetésünket kérésemre leírta. Ebből a következő részeket idézem: „Elhatároztam, hogy csak olyant fogadok el, amit be is tudok bizonyítani. Azért nem fogadtam el azt, hogy az ember lelkes lény. Ugy gondoltam, hogy az értelmi működés nem egyéb, mint az agysejtek titokzatos munkája. Az volt a nézetem, hogy az ember az állatország legfelsőbb fokán áll és semmi egyéb. — Nem láttam világosan az emberi lét célját. Annyira belegabalyodtam küzdelmeimbe, hogy nem találtam meg a kivezető utat. Nem voltak elveim, nem volt meggyőződés. — Ilyen volt a lelkiállapotom, amikor egy este igazgató úrhoz lementem az irodába. Ugy éreztem, hogy valaki előtt ki kell öntenem szívemet, aki aztán a maga szellemi fölényével tud rám hatni, megmutatja az igazi utat. — Megdöbbenve ébredtem tévedéseim tudatára és elhatároztam, hogy új életet kezdek“. Ez csak szürke vázlata növendékünk küzdelmeinek és élete fordulópontjának. — Lényeges kérdés: mivel csendesítettem le növendékünk viharait, mivel nyugtattam meg? A Szentírásan nyugvó meggyőződéssel, azokkal az elvekkel, amelyek szerint magam élek. — A növendék úgy látja, hogy én boldog vagyok. Arra kért, mondjam meg neki boldogságom alapját. Erre elmondtam világnézetem lényegét. — Növendékünknek most már van korához mért elvi álláspontja, meggyőződése, világnézete. Az útmutatás óta nyugodtan tanul, amely jegyeiben is látható és úgy érzi, hogy lelkileg újjászületett, amelyért minden lehető módon iparkodik háláját, köszönetét kifejezni.

Egy másik növendékem mondta: „Amikor abba a konviktusba kerültem, társaim naivnak csufoltak, csunyákat beszéltek előttem,

s miután nem jött senki se segítségemre, nyugalom érdekében két év alatt én is beolvadtam csunya szellemi világukba.“ — Ez a növendék várt bennünket s miután nem mentünk segítségére, bele-süllyedt a mocsárba. — Valaki kérdezhetné, honnan tudjuk, hogy hívnak, ha nem szól senki sem? Erre azt mondom, a jobbérzésű ifjúság lélekben mindig hív bennünket segítségül a rossz-szelle-műek ellen. Néha az egész intézet közszellemét tehetjük jobbá, ha egy-két ilyen negatív irányban dolgozó vezért sikerül lelepleznünk. Ezzel a leleplezéssel a destruktív virtuskodóból konstruktív hóst formálhatunk.

Hogy a növendéknek a tananyaggal szemben való centrális helyzetét még élénkebben juttassuk kifejezésre és a tanítóképzés célját minél tudatosabban megközelíthessük, szükség van arra, hogy ne csak a tananyag elvégzéséről vezessünk naplót, hanem jellem-lapok vagy személyi lapok formájában időről-időre arról is szá-moljunk be, hogy mit végeztünk el a lelkiekben. Ez többek között arra is alkalmas, hogy támpontot szolgáltatson az osztályozáskor, amikor tanítványainkat minden oldalról tisztán akarjuk látni és szolgálatot tesz annak a gyakorlati ifjúságtanulmánynak, amely azt kívánja, hogy minden tanár minél többirányú megnyilatko-zásból ismerje növendékét.

E problémák megoldása előbbrevisz bennünket az ember-eszmény irányában, de egyúttal támogat a tanítóideál felé való törekvésben is, amely útnak sajátos feladatai is vannak. Ilyen sa-játos feladat a ránevelés kérdése, amelynek a tantárgyak nép-iskolai vonatkozásain és sajátos tantárgyakon kívül egyik legfőbb tényezője a hospitálás. A gyermekszeretetre való nevelésnek egyik legegyszerűbb módja a gyermekekkel való sűrű érintkezés. Azért javaslom, kérjünk engedelmet arra, hogy növendékeink már a második osztálytól kezdve hospitáljanak. Tudomásom szerint van-nak már intézetek, ahol ez már meg is valósult. Nem az a fontos, hogy szempontokat adjunk és a növendék minél többet jegyezzen. Ez is lehetséges mérsékelt formában, a II. éves például megfigyel-het bizonyos testi vonatkozásokat. A lényeg az: a növendék töre-kedjék minél közelebb jutni a gyermekhez.

A ránevelés lényeges probléma-körét látom abban is, hogy az ötödik évfolyamban kiváló tanítók működését, gondolatait, alkotásait, tetteit, község-átformáló munkáját, a nehézségekkel való küzdelmeit ismertessük. Ha tanítványainknak nemcsak képzeleti, hanem reális szárnyakat is akarunk adni, akkor olyan tanítók pél-dáját is kell eléjük állítanunk, akik nemcsak ideális lélekkel hagy-ták el a tanítóképző-intézetet, hanem eszményi célok érdekében egész életükön át dolgoztak is. Így tudjuk tanítványainkat ideális lélekkel az élet reális problémái számára előkészíteni.

III. *A tantárgyak szerepe és a növendék központi helyzete.*

A tanítóképzésnek — s nagyrészen az egész iskolaügynek — a legsúlyosabb baja a tananyaggal való túlterhelés. A tananyag beláthatatlan nagy tömege szinte lehetetlenné teszi, hogy a tan-anyagon kívül mást, például magát a tanítónövendékeket is lássuk.

A tananyag problémája még szembeötlőbb, ha azzal a kívánsággal lépünk fel, hogy a tanítóképzés központja a tanítónövendék legyen. Aki figyelemmel kíséri a tanítóképzés munkáját ebből a szempontból, az láthatja, hogy a tanítóképzőintézeti tanárt csaknem állandóan izgalomban tartja a tananyag elvégzésének feladata. Helyenként szinte állandósul munkánkban a versenyfutó idegfeszültsége. Hiába hirdetjük a testi nevelés rendkívüli jelentőségét, ha ez a töméntelen tananyag elsorvasztja az izmokat és idegeket. Hiába beszélünk kötelességérzetről, a lelkiismeret fontosságáról, pontosságáról, ha a szinte végtelen tananyag-halmaz tervszerűen lazítja a kötelességérzetet, tágítja a lelkiismeretet, felületességre vezet. Az emberi képességet meghaladó tananyag-halmazzal — mint iskolai munkánk szörnyetegével — egyszer gyökeresen le kell számolnunk. E végből legyen bátorságunk arra, hogy az angolokhoz hasonlóan merjünk keveset tanítani. A víz mérsékelt mennyiségben élteti a növényeket, áradáskor pedig tönkreteszi azokat. Hasonlóképen vagyunk a tananyaggal, amelyből mérsékelt mennyiség fejleszti a növendéket, áradáshoz hasonló mennyiségben pedig tönkreteszi az ifjúságot. A tanítóképzés terén a tananyag áradásáról kell beszélnünk. Hárítsuk el a veszedelmeket! Hogyan? Ugy ahogyan a gőzzel telt kazánt megmentjük a robbanástól. Vagyis nyissuk ki a csapokat és engedjük ki a felesleget.

Ha a tananyag-redukció szempontjait keressük, akkor mindenekelőtt azt kell mondanunk, hogy a tananyag szempontjából a tanítóképzés munkájában az első hely Magyarország anyagi és szellemi világát illeti meg. Amilyen mértékben lazul — akár térben, akár időben — valamely ismeretnek a kapcsolata ezzel a világgal, olyan mértékben kell annak háttérbe szorulnia. Ha a szemponton keresztül nézzük a világtörténelmet, ekkor azt kell mondanunk, hogy itt olyan területre bukkantunk, amelyen alapos redukciónak kívánhatunk. Vajjon szüksége van-e a leendő tanítónak arra, hogy a görög-perzsa, a pun és egyéb háborúk történetét, valamint a világtörténelemnek — a mi szempontunkból egészen jelentéktelen — más eseményét részletesen tanulja? Van-e szükség ezekre akkor, amikor égető nemzeti kérdésekre nem szánhatunk megfelelő időt? Nincsen! Viszont a magyar történelemre több idő kellene. — E szempont értelmében némileg rövidíteni lehetne a távolabbi országok földrajzát, növény- és állatvilágát is.

Az anyagredukció második szempontja a felesleges ismétlésekre vonatkozik. Ebből a szempontból — bizonyára sok kollégámmal egyetemben — nem tartom szükségesnek azt, hogy az első osztályban külön foglalkozzunk ezzel a tétellel: „A számolás 4 alapművelete egész számokkal“ stb. stb.² Ezeket — és nagyon sok

² Anélkül, hogy a felolvasás többi részét érinteni akarnám, szükségesnek tartom megjegyezni, hogy erre az idézett részre nemcsak szükség van, de a sokféle iskolából összesereglett növendékek miatt el sem kerülhető. Természetesen ez nem azt jelenti, hogy a már tudott anyagot újra eltanítsuk, hanem azokat új, nekünk megfelelőbb szempontból mu-

mást — a növendéknek már tudnia kell. Ha pedig valaki arra gondolna, hogy ezekre azért van szükség, hogy ezeket majdan tanítani tudja, akkor azt mondom, hogy a számolás módszertana a negyedik s ötödik évfolyamban szerepel. Tantervünket a középfokú iskolák tantervére kell építenünk. Az újból való kezdés azzal a veszedelemmel is jár, hogy az első évfolyamon tanári művészetünkkel olyanokat is átsegítünk, akik később, mikor már több új anyag kerül elő, nem felelnek meg a követelményeknek. Így az újból való kezdés akadályja a kellő időben való szelekciónak is.

Sokszor panaszkodnak a magyar nyelv tanárai, hogy a negyedik évfolyamban nem tudnak megbírkózni a nagy anyaggal. Rögtön megszűnik ez a panasz, mihelyt van bátorságunk kimondani, hogy az első évfolyam magyar nyelvtana és stilisztikája felesleges ismétlés, és ennek megfelelően pl. így osztjuk meg a magyar nyelv és irodalom anyagát: első évf. retorika, második évf. poétika, harmadik évf. nyelvtudomány, negyedik és ötödik évfolyam a magyar irodalom története.

Az anyag-redukció harmadik szempontja nem tantervi kérdés, hanem a tanár személyes felfogásának ügye. Hangzik pedig ilyen formán: Hagyjuk el tárgyalásainkból a felesleges részeket, az értéktelen számokat, neveket, stb. Nem kell mindazt megtanítani, ami a tankönyvben van. Ne akarjunk egy tételről annyit tanítani, amennyit magunk tudunk, hanem csak annyit, amennyit a növendék szellemi világa megemészteni képes. Inkább az ügy szelleme, mint betűje vezessen bennünket. Inkább szellemi éhséget keltsünk, mint csömört. Csakis ilyen álláspont mellett lehet a növendék — és nem a tananyag — munkánk központjában.

Ha így redukáljuk az anyagot, azután megvan annak a lehetőség, hogy megvalósítsuk a „keveset, de jól” elvet. De ezt a követelést is revízió alá kell vennünk. Ez ugyanis nemcsak azt jelenti, hogy a kevés anyagot jól tudja a növendék elmondani, hanem azt is, hogy annak megszerzésében — értelmi, érzelmi és akarati élete — minél tevékenyebben vegyen részt. Ellentmondásnak látszik, de legtöbbször igaz az az állítás, hogy amihez csak az értelem útján akarunk jutni, azt legtöbbször csak felületesen értjük meg, sőt lényegében nem ragadhatjuk meg.

Ennek az általános igazságnak az igazolására többek között hivatkozom Végvári: Haza, Szabadság... című költeményére.

Ez a költemény egymagában alkalmas arra, hogy megértesse velünk az élmény alapvető jelentőségét. Ugy kell tanítanunk, hogy szavaink betűi kigyulladjanak; úgy kell tanítanunk, hogy mozdo-

tassuk be és alkalmazzuk. Rendkívüli haszna kettős: az első, hogy a tanulók ismereteit homogénné teszi, a második, hogy a tanárnak alkalmat ad tanítványai eddigi tudásának megismerésére. Az esetleges hiányok pótolhatók és az osztály így válik alkalmassá a tovább haladásra. A IV. osztályban erre nincs sem idő, sem alkalom, az V. osztályban pedig nagyon elkésve kerülne rá a sor. Különben is ott a módszeren van a hangsúly és a módszerrel kapcsolatosan csak ritkán szoktunk egyidejűleg tárgyi ismereteket is nvujtani. — Szerkesztő.

nyunk ne csak az értelmi, hanem az érzelmi és akarati élet sínjein is haladjon át; úgy kell tanítanunk, hogy tanításunkban kutatás-élmény és értékélmény legyen.

Most nézzük meg, mit jelent egyes tantárgyakban az a körülmény, hogy tanításainkban a lelki élet teljességét kell ápolnunk, azaz magát a növendéket kell mindenkor gondoznunk.

A fogalmazás tanításában ez az elv azt kívánja, hogy ott ne csak a helyesírást és a fogalmazást nézzük, hanem aknázzuk ki a dolgozatok összes nevelési lehetőségét. Ez adott esetben a következőket jelenti. „Újra népes az intézet“ című dolgozatban írja az egyik növendékünk: „A gyakorlós gyermekek körülugrándozzák egy társamat és kérdik tőle: tanító-bácsi, ugy-e, az idén már tanít bennünket? Az mosolyogva válaszol: Nem, gyermekek, az idén még nem.“ — A szóban levő tanítónövendék még csak másodéves. Milyen nagy szolgálatot teszünk a tanító-nevelés gondolatának, ha ezzel kapcsolatban legalább annyit mondunk: „Ez a növendék jól készül elő a tanítói hivatásra. Mert aki a gyermekeket szereti, rendelkezik a tanítói hivatás leglényegesebb kellékével.“ Az ilyen eset és a hozzáfűződő néhány szó másokat is térít a gyermekek felé. — Egy másik növendék „Az élet szépségei“ címen többek között ezt írja: „Kellemes pillanatokban azonban kevesebb részünk van, mint kellemetlenekben.“ — Milyen életbevágó probléma — nemcsak a szóbanlévő növendék, hanem osztálytársai szempontjából is — annak a megállapítása, hogy legtöbbször tőlünk függ, hogy a pillanat kellemes-e vagy kellemetlen. Hogy a külvilág hatásait hogyan fogadjuk, hogyan dolgozzuk fel, az legtöbbször tőlünk függ. Németh Sándor kollégám a napokban néhány dolgozatot mutatott, amelyekben a növendékek Abafi jellemét úgy írták le, hogy a dolgozatokból éreztük növendékeink erkölcsi gyarapodását is. Ebben a munkában a növendék volt a középpontban.

Hogy a nyelvtan tanításában mit jelent az, hogy a növendék legyen a középpontban, azt a következő néhány példa mutathatja. Ha a névmások tárgyalása alkalmából kitérünk arra, hogy az édesanyám, édesapám szók helyett nem használhatunk névmást, hanem a szülők iránt való tisztelet azt kívánja, hogy mindig azt mondjuk: édesanyám, édesapám, — ha a melléknév tárgyalása alkalmával nemcsak a körülöttünk lévő tárgyak tulajdonságait mondja el a növendék, hanem néhány saját tulajdonságát is, akkor érezhetjük, hogy ő van a központban. — Ezekhez hasonlóan kereshetjük más tantárgyakban is azt a pedagógiai szellemet, amely a növendéket helyezi munkánk központjába. A természetrajz és a természettan tanításában pl. az etikai vonatkozások mellett a cselekedtetés elve vezet a növendékhez.

Ha kitértük a tanítóképzés célját és a célnak megfelelően tanítottunk, azaz nemcsak ismeretekre törekedtünk, hanem — a lehetőség szerint — az ifjúság lelki életét a maga teljességében is iparkodtunk gondozni, akkor munkánk eredményének lemérésében, azaz az osztályozásban, a tudáson kívül gondozott értékeket is kell figyelembe vennünk. Ez az elméleti gondolat a megvalósítás

szempontjából három körülmény megítélését jelenti. Nevezetesen meg kell néznünk, hogy a növendék mit tud, mennyire törekedett tudni (szorgalom) és — a lehetőség szerint — mennyiben irányítják a tanultak az életét. Tehát az osztályozás szempontjai: 1. tudás, 2. szorgalom, 3. életirányítás. Sokszor — különösen vizsgálatok alkalmával — hajlandók vagyunk a növendéket csaknem kizárólag a tudása alapján értékelni, holott sorsát az életben csaknem kivétel nélkül a szorgalma és az egyéni élete (életmódja) dönti el. Ebből a szempontból a képesítővizsgálati szabályzat is némi kiegészítésre szorul.

C) Felolvasásom befejezésében rá akarok mutatni arra, hogy fejtegetésemben egyrészt érinthettem korunk néhány jellegzetes pedagógiai elvének helyét és jelentőségét a tanítóképzésben, másrészt pedig azt is érezhetjük, hogy a felvetett probléma szempontjából a tanítóképzés csaknem minden kérdése kíván szóhozjutni. E kérdések nagyobb részét természetesen nem ölelhettem fel, azok tárgyalása és a felvetett problémák bővebb kifejtése a jövő évi taggyűlések feladata. Így tárgyalnunk kellene többek között ezeket a kérdéseket: 1. 14—19 éves ifjúság testi fejlődése, 2. 14—19 éves ifjúság lelki fejlődése. (Mindkét tételt külön a fiúkra és külön a lányokra vonatkozólag.) 3. A fejlődés megakadásának okai. 4. Az első évek testi és lelki habitusa. Ugyanez a felsőbb évfolyamúakra vonatkozólag is. 5. Konkrét lelki problémák és azok megoldási módja (Itt kívánatos volna, hogy sokan mondják el tapasztalataikat). 6. Példa arra vonatkozólag, hogy melyek valamely konkrét község anyagi és szellemi szükségletei és hogyan lehet azokat kielégíteni. 7. Hogyan lett valamely község népe testileg erősebb, lelkileg nemesebb? 8. A népiskolás gyermek megszerettetésének módja. Vizsgálatok alapján tanyai, falusi és városi népiskolás gyermekek testi és lelki jellemvonásainak összehasonlítása. Alkalmos nevelői eljárások ezeknek helyes irányban való vezetésére. 9. Az ellenzéki szellemmel szemben a jó iskolai közszellem megeremtésének módja. 10. Fordulópontok egyes tanítónövendék életében. 11. Tervszerű vizsgálata annak, hogy bizonyos nevelési és tanítási eljárások milyen eredményre vezetnek. 12. Az egyes tantárgyak tanítási módjának tüzetesebb vizsgálata abból a szempontból, hogy a növendék legyen a központban. (Az azokkal kapcsolatos logikai, etikai és esztétikai hatások.) 13. A tanárnak a tantárgytól független nevelési esetei. (Alkalmos nevelés.) 14. A tanítónövendék világnézetének fokozatos fejlődése, stb., stb.

Legvégül hagytam a gyakorlati élet szempontját. A tanítóképzés munkájában csak annak van helye, amire szükség van, amire a gyakorlati életnek, a magyar népnek szüksége van. A tanító főbb jellemvonásai között lényeges hely jutott annak az értéknek, amely szerint érzelme legyen a magyar nép anyagi és szellemi szükségletei iránt. Ezt ugyis mondhatnám, legyen nemzeti világnézete.³

³ Hogy milyen bizonytalanságok vannak a világnézet körül, azt csak az tudja, aki ilyen irányban már vizsgálatokat csinált. Bizonyos vagyok benne, hogy a tanítónövendék világnézete is határozottabban fejlődik, ha őt állítjuk munkánk középpontjába.

Sokszor kifelé tekintetünk és kívülről várjuk a segítséget. Úgy látom, a magunk feladatait nekünk kell elvégeznünk. A magyar föld, a magyar gazdasági élet, a magyar ember, a magyar jövő kérdéseit magunknak kell megoldanunk. A nagy magyar kérdéseken belül minden magyar község, minden magyar család, minden magyar gyermek — a maga anyagi és szellemi szükségletei szerint — külön-külön magyar probléma. A tanító nemzeti hivatása, küldetése e problémák megoldása azon a helyen, amelyre a nemzet állította. Amilyen mértékben helyezük mi a növendéket munkánk központjába, hasonló módon fogja volt növendékünk, mint tanító, hivatása központjába állítani a magyar gyermeket, a magyar ifjút, a magyar embert. S ahogyan mi megoldottuk növendékeink problémáit, úgy fogja ő majdan megoldani a magyar nép anyagi és szellemi problémáit. Annak a demonstrálására, hogy itt nemcsak szépen hangzó szavakról van szó, legyen szabad egy volt tanítványomra: Domokos Pál Péter kézdivásárhelyi tanítóképzőintézeti tanárra hivatkoznom, aki a székelyek és a moldvai magyarság nemzeti öntudatának egyik apostoli ébresztője és erősítője. Csonka országunk határain belül is vannak nemzetmentő feladatok, amelyek megoldására újabb Domokos Pál Péterek keljenek.

Frank Antal dr.

A neveléstan első órája.

— Adalék a tanítónevelés módszertanához.¹ —

I. A tanítóképző-intézet módszere. Régi kívánság és a tanítóképző intézetek tanárai közül a legkülönbek törekvése, hogy ebben az iskolafajban az egész iskolai munka az intézmény rendeltetéséhez alkalmazkodjék. Ez a gondolat a munka mindkét felére: mind a tanár, mind a növendékek munkájára vonatkozik. Más-ként értelme sem volna. Egyetemes elméleti követelmény, hogy a nevelési folyamat két ága párhuzamos legyen, vagyis a nevelő lelkében a hatás szándéka, a növendék lelkében az e hatástól irányított alakulás egymásnak kölcsönösen megfeleljen. A növendékben ez a nevelő hatásához való illeszkedés jó ideig öntudatlan és önkéntelen; a nevelőnek azonban az első perctől kezdve tudatosan és tervszerűen kell a növendék nevelési szükségletéhez alkalmazkodnia. Ez a nevelési szükséglet a sajátos rendeltetésű iskolákban nem ugyanaz, ami egyebütt és a tanítóképző-intézetben egészen különleges. Itt a növendéknek aránylag igen ifjan kell megtalálnia a személyes kapcsolatot saját iskolai munkájával és ennek a kapcsolatnak nemcsak az iskolai éveket kell számára értelmessé tennie, hanem az életpálya lelkét is fel kell előtte tárnia.

¹ Késői folytatása ez a *M. T.*-ben megjelent két régi cikkemnek: 1. *A tanítók nemzeti tudatossága* (1916 május); 2. *Bevezetés a tanítóképzőintézeti tanári hivatásba* (1917 január). Azokat így folytatva, régi tanítványmra — élőkre és régen eltávozottakra — gondolok, akikkel együtt dolgozva, a cikkek gondolatai kifejlődtek volt; s gondolok a neveléstanak új tanárait, akik mostanában fognak e munkához. I. S.

Ezért egészen természetes, hogy éppen ebben az iskolafajban, ennek a tanáraiban leginkább tudatos a munka sajátos alakításának követelménye.

Minden vitatkozó szándék és fejtegetés nélkül, csak felemlítem, hogy ezt a követelményt nem célszerű „tanítóképző-intézeti pedagógia” névvel fejezni ki. Általában jó lenne az ingadozó használatú pedagógia szót egészen mellőzve, a nevelésügyi kérdések sok csoportja közül mindig pontosan jelölni meg, amire éppen gondolunk. Itt kétségtelenül a módszerről van szó, bár nem csupán az oktatás módszeréről, hanem az egész tanítónvelés benső rendjéről, amint az imént mondtam, az egész iskolai munkáról. *A tkp.-intézet sajátos módszertana* felé haladnak mindazok, akik a különféle itteni feladatok megoldásának legjobb módját keresik. Történt is már ennek érdekében sok, de nem mindenik téren elég.

Aligha tévedek abban — bár tájékozottságom hiányos — hogy aránylag legkevésbé éppen a nevelésügyi ismeretekre vonatkozó módszertani kérdésekkel foglalkoztak, pár részlet kivételével (pl. a többi tárgyak és a neveléstan tanítójának osztozása a módszertanon). E hiány nyilván nem abból ered, mintha nem volna e téren vitás kérdés, mert az van bőven s amint e kérdéseket vitatni kezdenők, rohamosan megszapornódnának. Ezek tisztázása talán inkább azért maradt el, mert az egész tárgykörnek, de különösen magának a neveléstanak a tanítástervben kijelölt anyaga nem annyira a részletes módszertani kidolgozást, mint inkább előbb a tanításterv alapos megbírálását és azután átdolgozását kíváná.

Érthető, ha éppen ez nem foglalkoztatta különösebben a tkp.-intézeti tanárokat. Úgy látom, erre a tárgykörre nézve máig sincs tisztán kialakult közvélemény, hogy mire is van belőle szükség. Így a módszer is elég határozatlan. Bizonytalanná teszi a helyzetet mindjárt az, hogy a tanításterv e kör sokféle részletét a test- és élettantól a szervezettanig „Neveléstudomány” néven foglalja össze és az Utasítás a neveléstanról szólva, újra meg újra elmélet-ről beszél. Ezzel a tudományos tárgyalás igényét és követelményét állítja fel, azonban a tanításterv e részében éppen az nincs meg, ami az ilyen tárgyalást lehetővé tenné, t. i. a teljesség és rendszeresség s az óraterv sem adja meg azt, ami az elméleti oktatáshoz kellene, t. i. az elmélkedésre szükséges időt! Teljes és igazán rendszeresen elméleti ez a tanítás különben nem is lehet, mert a tkp.-intézeti növendékek életkora és az itteni tanulmányok szervezete a tudományos teljességet nem engedi meg. Nem teljes a tanításterv e része a tanítójelöltek szükségletei szempontjából sem; lényeges részletek és szempontok maradtak ki. Ezekben lehet a fő oka annak, hogy e tárgyak tanítására nézve a megfelelő közvélemény ki nem alakult. Az egész tárgykör különféle részeinek benső összetartozása sem érvényesül kellően, jöllehet a tanításterv is ad erre indítást és részint tankönyvekben, részint egyes, ide tartozó cikkekben (tankönyvbírálatokban) nem kevés jó gondolat nyilatkozik. A sajátos módszertan kialakulása pedig éppen ezeken a

tárgyakon fordulna meg. Ezért igen kívánatos, hogy a nevelésügyi ismeretek egész körének ily szempontú feldolgozása meginduljon, — természetesen nem holmi „mintatanítások”, hanem elvi fejtegetések alakjában.

II. A tanítónevelés fogalma és az oktatás módszere. Az oktatás módszerének személyi elemeit soha sem szabad kicsinyelni; ezek jelentőségének megvilágítása az utóbbi évtizedeknek becses eredménye. Nem szabad azonban kevésre becsülni azokat a tárgyi szempontokat sem, amelyek azt követelik, hogy az oktatás módszere valamennyi tárgykörben legelőbb is a nevelés fogalmából eredő követelményekhez alkalmazkodjék. Az oktatás ugyanis csupán mint a nevelés egyik eszköze található meg igazi helyét a nevelés rendszerében s így az oktatás módszere sem egyéb, mint emez eszköznek megfontolt és tudatos, azaz rendszeres alkalmazása. E megfontolásnak tehát a nevelés fogalmából kell kiindulnia. A tanítóképző-intézet szempontjából az az első kérdés, hogy mi a tanítónevelés, azután, hogy ebből az egyes tárgyköröknek milyen rendeltetése következik. A módszerre vonatkozó követelményt már csak egyszerűen le kell aztán vonni.

A tanítónevelés: a nevelői lelkület kialakítása. Ebben benne van bizonyos határozott ismereti anyag feldolgozása is; a jövődő foglalkozás miatt nagy helyet kell kapnia benne a tanítói tennivalók gyakorlásának is; a lényeg azonban nem ez, hanem a növendék egész minőségének olyan alakítása, hogy a tanítói pályán jó munkát végezhesen. Ezért a tanítónevelés fogalmában a nevelői lelkület kialakítása a fő. E célt jelölő fogalomnak kell uralkodnia a tkp.-intézet egész életében, valamennyi tárgykör rendeltetésének pontosabb megjelölésében. Erre utal az utasítás általános része is, amikor a tanítói hivatásra való előkészítést ismételten hangsúlyoztatja. Nyilvánvaló, hogy a munkának nem mindenik részletében, nem mindenik tantárgyban lehet ezt azonosan érvényesíteni, mert egyik közvetlenebbül, a másik távolabbról szolgálja ugyanazt a célt. A ma „neveléstudomány” néven összefogott tárgycsoport van legközelebb a tanítónevelés fogalmához. A hivatásra való előkészítés itt érzik legközvetlenebb feladatnak. Éppen a fogalomból kiindulva azonban szükséges e tárgyak rendeltetését pontosabban megjelölnünk. Az utasítás gondolatát fejezem ki, de — azt hiszem — tisztábban, ha a nevelésügyi ismeretek tkp.-intézeti szerepét a *nevelői gondolkodás fejlesztésében* látom s ettől a *tanítói tudatosság megalapozását* remélem. A hivatás, vagyis a hivatottság, amiről az utasítás szól, annyira benső valami, hogy az neveléssel vagy éppen csak oktatással nem igen közelíthető meg; a nevelői gondolkodás és a tanítói tudatosság azonban arra irányuló tervszerű munkával igenis fejleszthető. Ez a feladat áll az egész tárgykör előtt, ez az irányadó az egész anyag kiválasztásában, az öt év folyamán való elrendezésében és osztályonkénti módszeres feldolgozásában. A nevelői gondolkodás és a tanítói tudatosság fejlődésének menete szabja meg a módszeres eljárás részleteit, a tárgykör mindenik részletében annak (pl. a lélektannak, neveléstörté-

netnek stb.) sajátos természete szerint, az előbbi részek hatását ki-egészítve és a fejlődést tovább segítve. Csak az a módszer lehet itt jó, amely állandóan gondolkodtat és a jelöltben a tanítói pálya minden vonatkozását világossá teszi. A nevelés mindenféle alakban a fejlődés elősegítője; a tanítónevelés módszerének tehát az az alapvető szempontja, hogy miképpen lehet a nevelői gondolkodás és a tanítói tudatosság fejlődését leginkább biztosítani. Az évi tanításmenet elgondolása, nemkülönben tankönyvek megírása csak ebből indulhat ki.

III. *A növendékek bevezetése a neveléstan tanulásába.* A nevelői gondolkodás és a tanítói tudatosság fokozatosan tisztul. Minél határozottabb valamelyik növendékben a hivatottság, annál gyorsabb a fejlődése e tekintetben. A növendék tudatosságának gyarapodása (tudatosodás) a nevelésnek eredménye, de segítője is. Ezt mintha nem méltányolnók eléggé; legalább nem emlékezem ennek fejtegetésére s kevésbé tapasztaltam eddigelé, hogy a növendékeknek a nevelésükre vagy egyes tanulnivalókra vonatkozó állásfoglalásával törődnénk. Mindenütt szükség volna arra, hogy a tanulók korukhoz mérten értsék: mivel, miért kell foglalkozniok; különösen fontos a tkp.-intézetben, hogy mindegyik tantárgyat és a tanítónevelésnek minden más részletét is világos kapcsolatban lássák az életpálya követelményeivel; az pedig mindenképp felettéllőzhetetlen, hogy a nevelésiügyi ismeretek itteni jelentőségéről kezdettől fogva lehetően tájékozottak legyenek. Ebben a tárgykörben is legfőbb kérdés a tanulónak és a tantárgynak ez a viszonya *a neveléstan oktatás eredménye érdekében.* A IV. éves növendék érthető várakozással néz e tárgy első órája elé s az egész évi munkájára, annak benső eredményére döntően hathat, hogy milyen álláspontra helyezkedik ekkor s mely oldalról nézi e tárgyat, tanítójának igyekezetét és a maga feladatát. A neveléstan tanításának sikere kétségtelenül eldönti a nevelői gondolkodás és a tanítói tudatosság fejlődését. Akiben addig nem alakult ki, itt abban is kialakulhat, amennyire ez az életkor lehetővé teszi. Akit azonban a neveléstan hidegen hagy, abban már sem a neveléstörténet, sem a szervezettan ki nem alakíthatja. Ezeknek a tárgyaknak csak a neveléstan adhatja meg az ízét.

A tanulás tudatossága érdekében nagy gondot kíván a neveléstan első órája. Ez az első módszeres lépés: a növendék természetes várakozását kielégíti vagy csalódást okoz, elhelyezi a neveléstant a növendék tudatában a tkp.-intézet tárgyai között, vagy meghagyja a kétséget feladata és értéke felől. Ha az első lépés jó, megadja az alapot, amelyen a neveléstan nehezebb részeivel meg lehet birkózni és meg lehet látni az előforduló apróságok nagy jelentőségét. Avégre, hogy a megindulás jó legyen, a neveléstan tanárának a lehető legteljesebben bele kell illeszkednie a növendék lelki állapotába s ebből indulnia ki a nevelői lelkület fejlesztése útján. Már az első pillanatban az a vezető gondolat, hogy a neveléstan a tanítónövendékeket a nevelésen és a gyermekeken gondolkodtatja; ehhez első lépés, hogy a neveléstannal való foglal-

kozás tudatossá válják. Ha nekem kellene ilyen első neveléstani órát tartanom, azt mondanám a tanítványaimnak, ami itt következik.

„Új tárgyhoz kezdünk. Legalább is a neve szerint új. Meg kell néznünk: mi ez és miért foglalkozunk vele. A kis gyermek nem kérdezi, mit, miért tanítanak neki; a növekvő tanulóval, ha nem kérdezi is, meg kell értetnünk, hogy miért foglalkoztatjuk valamivel; azok a felserdült ifjak pedig, akik neveléstant kezdenek tanulni, bizonyára érzik is a tájékoztatás szükségét: hol van a helye ennek a tárgynak sokféle tanulni valójuk között.

Ezt a helyet már jelzi az a körülmény, hogy amikor a tanítónövendékek a neveléstant tanulni kezdik, ugyanakkor lépnek be a gyakorlóiskolába is. A neveléstan és a gyakorlóiskola együtt közvetlenül a tanítói életpálya küszöbe elé juttatja őket. Ezért a IV. év nemcsak külsőleg, a tanulók munkájában jelent újat, hanem fordulatot okozhat lelki életükben, azaz gondolkodásukban és érzelmeikben is.

Mikor három évvel ezelőtt az intézetbe léptek, legtöbben csak annyit tudtak: miért itt és nem másféle iskolában tanulnak tovább. Egyiket szüleinek példája vagy akarata vezette ide, másikat a mielőbbi kereset vágya vagy kényszerűsége; egyeseket bizonyára már akkor vonzott maga a tanítói pálya és némelyik előtt talán ott állott apja, anyja, régi tanítója személyében a mintakép is, amelyet majd követni törekszik a maga iskolájában. Azonban 14—15 éves gyermekifjakban még nem lehet világos a tanítói pálya rendeltetése; az iskola feladatait nem láthatják tisztán; nem tudják megmérni: mily súlyos dolog az, hogy valaki nevel, azaz beleavatkozik fejlődő emberek életébe. Sejtjeni kezdik mindezt, amikor a II. osztályban az emberi szervezettel foglalkoznak; még inkább, amikor a III.-ban megismerik a lelki életet és annak kialakulását; a választott pálya sokféle kérdését meg-megvillantják előttök a nagyobb növendékek beszédei és a tanárok alkalmi megjegyzései. A határozott tájékozódás azonban csak itt, a IV. éven kezdődik. Ekkor dől el csakugyan, valók-e tanítónak. A gyakorlóiskola látogatása és a neveléstan tanulása kiegészíti egymást s a kettő együtt elősegíti a növendékek önismeretét, lelkükből sokat napfényre hoz. Tisztába jönnek azzal: alkalmasnak érzik-e erre a munkára önmagukat s az is kiderül: alkalmasnak látják-e őket azok is, akiknek ezt meg kell ítélniök.

A gyakorlóiskola a 17—18 éves fiúkban és leányokban feléleveníti az első iskolai évek emlékeit; megérezteteti a gyermekekkel való foglalkozás varázsát; észrevéteti az egykorú tanulók között is meglevő sok különbséget, a velük bánás számtalan, kisebb-nagyobb nehézségét, megmutatja a tanítók mindennapi tennivalóinak sokféle részletét. A gyakorlóiskolai tanító példája napról-napra tisztábban láttatja: mi mindenre kell a tanítónak állandóan figyelnie, hogy baj ne érje az iskolában a gyermekeket; testük jól fejlődhessék, rossz szokásokról leszokjanak, magukra, beszédükre ügyelni, társaikkal gyöngéden bánni megtanuljanak, ismé-

retük gyarapodjék és eszük, kezük hozzájuk mért munkát végezzen. A nyíltszemű tanítónövendék magától is észreveszi, hogy az iskola különféle tárgyai mily különböző eljárást kívánnak mind a tanítótól, mind a tanulótól; a tanítót mennyi és mily sokféle feladat elé állítja a gyermekek sokfélesége, egyiknek ilyen, a másikkal amolyan magatartása, egy-egy betoppanó szülő váratlan kívánsága, valami zavaró esemény (pl. rosszullet, baleset, vihar, stb.). Sokszor csak a gyakorlóiskola kelti fel a tanítói pálya iránt addig közönyös vagy tőle éppen idegenkedő növendékben az érdeklődést és hivatásérzést. Nem ritka az sem, hogy itt ébred kétség némelyikben, néha éppen egy-egy komolyabb lélelben, mert az eddig egyszerűnek, könnyűnek, kellemesnek vélt tanítói munkát ugyancsak bonyolultnak, fárasztónak, keserűségtől sem mentesnek látja s nem tartja magát képesnek az itt szükséges élénkségre és határozottságra. A jóra való növendékekben a kérdések egész serege ébred a tanítói feladatra, az iskolára, a tanulókra vonatkozóan s ezekben eligazodást keresnek.

A neveléstan tanulása ezt az eligazodást irányítja. Arról szó sincs, hogy mindenféle kérdésre egyszerűen megadja a választ, hiszen az iskolai élet minden tanítónak tömérdek új meggondolni valót ad, tehát tömérdek új kérdés merülhet fel. Ugy vagyunk ezzel is, mint pl. az orvos a betegeivel és az ügyvéd a tanácskérőkkel: egyik sem készülhet fel minden előfordulható esetre már pályájára készülése közben. De ha az orvos jól ismeri az emberi szervezetet, ha tudja, miféle bajok érhetik és azokon miként lehet segíteni, akkor felismeri a bajt és megtalálja a gyógyítás útját; ha az ügyvédnek alapos a jogi készültsége, megérti a váratlanul jelentkező ügyeket is és eligazodik bennük. Az arravalóság csírája velünk születik ugyan, de a munkára való készülés közben fejlődik ki és a gyakorlás erősíti meg. Ezért kell a tanítójelöltnek megismernie feladatát: a nevelést, — jövőd munkaterét: az iskolát, — a nevelés tárgyát: a gyermeket, — valamint a munka célra vezető módjait, hogy a nevelést jól végezhesse, azaz úgy, hogy a gyermeknek javára váljék. Minderre a *neveléstan ad alapot és útmutatást*, evégre bizonyos tételeket és adatokat tár fel s megmutatja, min kell minden tanítónak gondolkodnia.

Éppen ez az utolsó szó jelöli meg igazán: miért nevezetes tárgy a neveléstan a tanítóképzőintézetben. Főképen azért, mert amíg valaki a nevelésre vonatkozó alapvető ismereteket megszerzi, addig kénytelen azon is gondolkodni: való-e neki ez a munka; amikor az iskolai növendékről van szó, arra eszmél: öröm-e neki a gyermekekkel foglalkozás; a módszerrel kapcsolatban tisztázódik, hogy van-e nevelői érzéke: felismeri-e azokat a jelenségeket és körülményeket, amelyek a gyermek fejlődése szempontjából figyelmet kívánnak; s fejlődik-e nevelői ügyessége: fokról-fokra egyszerűbben, természetesen tud-e megoldani eleinte nehéznek tetsző feladatokat. A tanítójelöltnek önismerete gyarapodik így s ezzel párhuzamosan erősödik az elhatározása: ezen a pályán akarja-e teljes lélekkel szolgálni nemzetét és kielégíteni lelke szükségletét, — avagy még idejében elmegy innen, hogy kenyerét egyebütt keresse meg?

A neveléstan tehát szoros kapcsolatban van az életpályával; ezért a tanítóképző-intézetben a legfontosabb tárgy. Ez a közép-pont. A nevelés kérdéseinek megértését készíti elő a test- és élet-tan, meg a lélektan és logika; a neveléstant egészíti ki a módszer-tan, iskolai szerveztan és a neveléstörténet; a nevelésről tanul-taknak alapja, próbája és igazolása a gyakorlóiskolai szemlélődés és gyakorlás, vagyis a növendékek iskolai tapasztalása; mindeze-ket akarja mélyebben meggondoltatni és önállóbban kibővíteni az V. éven a pedagógiai gyakorlatok külön órája.

A neveléstan arra figyelmeztet, hogy a tanítóképzőintézetben és általában a tanítói munkában a nevelés szempontjából kell nézni mindent. A növendékek így értik meg: az öt év folyamán miért kell oly sok más ismeretet is szerezniök. Azért, mert azok által a gondolkodásuk fejlődik és elméjük tartalmassá válik; szemük megnyílik az emberi sorsnak, a nemzet és az egyes ember mai helyzetének és feladatainak felismerésére; fejlődik ítélőképességük, gazdagodik és tisztul érzelmi életük; a munka pedig meg-edzi az akaratot. Ezzel a tanulással szereznek alapot arra, hogy egészen műveltté válhassanak majd s mint tanítók másokat a mű-velődés útján vezethessenek.

Az öt év egész munkájának, valamennyi tárgy tanulásának kettős a rendeltetése: az ifjú ember művelődése és felkészülés mások művelésére. Ez a kettősség voltaképen csak azt fejezi ki, hogy a tanítónövendék már ekkor mások javát szolgálja, erre a szolgálatra készül fel: olyan irányban művelődik, amely őt pá-lyája feladatának betöltéséhez vezet. Ebben a művelődésben, a nevelői lelkület kibontakozásában a neveléstan a legfőbb segítsége. A sokrétű munkát ez foglalja egységbe azzal, hogy feltárja a tanítói munka lelkét, önmagukra eszméleti és életük feladatain gondolkoztatja a növendékeket. Ebben megvan az útmutatás, ho-gyan tanulják a nevelést. Amit itt hallanak, nem elég elfogad-niok, még kevésbé a tankönyv szövegét betanulniok, hanem ezen az alapon, azokról a kérdésekről gondolkodniok kell. Jó tanítónak csak gondolkodó ember lehet. Csak az ilyen látja mindig szeme előtt feladatának nagy jelentőségét; ez ismeri fel, hogy a nevelés-nek milyen hasonlíthatlanul nagy a fontossága, a fejlődő emberre és az egész nemzetre nézve! Aki ezt meglátja, az igyekszik min-dig jobban-jobban dolgozni. Azaz: állandóan műveli magát, mé-lyebbre hatol a nevelői gondolkodásban. Ezzel a tanító lelke nyu-galmát biztosítja és megszerzi mások becsülését.

A neveléstan eszerint: útbaigazítás az életre. Ezzel a gondo-lattal fogunk hozzá és így nézzük mindenik részletét.“

Ezeket vagy hasonló gondolatokat ki-ki oly módon fejt ki, amely egyéniségéből és az osztályhoz való viszonyából következik. Aki az előző évben a lélektan tanította ezeknek a növendékek-nek, már bizonyára előkészítette őket a neveléstanra, itt abból indul ki és ismerve mindenkit, beszélgetés alakjában tisztázza mindezeket, csupán az óra végén foglalja össze a legfőbb ponto-kat. — Más is megteheti, hogy előbb a növendékeket beszélgeti: mit

várnak e tárgytól, mit tudnak róla. Lehetséges abból indulni ki, hogy ki miért van éppen ezen a pályán, mi feladatát látja, mit remél tőle; ebből tanulságosan lehet áttérni a neveléstan eligazító hatására. — S lehet még utat találni mást is, többfélét. Éppen azt kívántam itt kifejezni, hogy ennek az első órának minden kötöttségtől mentesnek, a legteljesebben közvetlennek kell lennie. Ekkor kell a növendékeknek megérezniök: milyen sajátosan más ez a tárgy, mint a történelem, vagy a földrajz, vagy akár a lélektan is! Ki kell érezniök a tanítójuk szavából, hogy a neveléstan tanulása: a tanítójelölt önnevelésének tudatos munkája! Természetesen ezt csak akkor érzik ki, ha a mesterükön is így látják és nem valami száraz ismereti anyag, hanem maga az eleven lélek szól hozzájuk.

Ebből az alapból nő ki az egész évi munka. Ebben egyúttal megvan az is, hogy a neveléstan iskolai anyaga nem lehet több annál, amennyit valóban közvetlenül át lehet életni a növendékekkel, de éppen a bevezetés közvetlensége által sokszor meglepően nagy területre lehet a személyes átélést kiterjeszteni.

Szeged.

Imre Sándor.

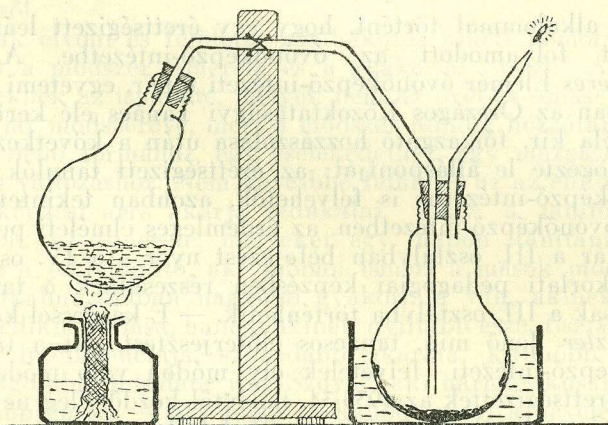
Olcsó vegytani kísérleti eszköz.

Tanító- és tanítónőképző-intézeteinkben kivált a vegytani gyakorlatok tömeges végeztetésének egyik nagy akadálya a kellő számú kísérleti eszköz hiánya. A mai nehéz pénzügyi viszonyok között még azon intézetekben is, ahol a kellő felszerelés megvan, évről-évre *nehézségekbe ütközik* a gyakorlatokon leggyakrabban használatos törekeny *lombikok, próbacsövek állandó pótlása*.

Az alábbiakban olyan házilag készíthető kísérleti eszközre hívom fel tanár- és tanárnőtársaim figyelmét, amely egyfelől bármely intézet székhelyén ingyen beszerezhető, másfelől pedig vele célszerűen helyettesíthető különféle lombik, próbacső és sok más üvegedény.

Ahol villanyvilágítás van, ott a *háztartásokban* néhány év alatt felesleges, haszontalan *lomként gyűlnek össze a világításra alkalmatlanná vált, elromlott, kiégett izzólámpák* vagy népiesen *villanykörték*. Mindenki örül, ha megszabadulhat tőlük. Gyűjtésük össze ezen villanykörtéket, mert *belőlük lombikot készíthetünk*, ha belsejükből eltávolítjuk az izzófonalat tartó üvegpálcát és folytatását: az üvegállványt és szivattyúcsövet, továbbá az áram bevezetésére szolgáló fémekeket. A felsorolt részek eltávolítása, egy-néhány kísérlet után könnyű munka. Legtanácsosabb az eltávolítást a következő sorrendben végezni. A villanykörtét rongyba fogjuk, nehogy az véletlenségből összeroppanjon és darabjai megsértsék kezünket. Ekkor elsőnek a lámpafej végén látható köralakú sárgaréz kontaktust vagy érintkezőt harapófogóba szorítjuk és lecsavarjuk. Majd a háromélű vasreszelőnek eltávolítjuk a fanyelét s a nyélben volt részét hegyes végűre reszeljük s azt a kontaktus vagy érintkező alatt levő üvegszigetelő nyílásába dugjuk s a vasreszelő ellenkező végének ide-oda mozgásával az üvegszigetelőt

összetörjük s azt a lámpafejből kivesszük. (A sötét színű üvegszigetelő gyakran már az érintkező lecsavarásakor összetörik.) Ennek végeztével a vasreszelő hegyes végével letörjük az üvegszivattyúcső lámpafejbe nyúló végét, mire a légüres villanykörte megtelik levegővel. Ezután a lámpafejet és a villanykörte felső részét elválasztó üveglapot a reszelő végével óvatosan ütögetjük, majd a keletkezett rést, a vasreszelővel akkorára nagyobbítjuk, hogy a körtebe hullott üvegpálca, állványcső stb. kiönthetők legyenek. Végezetül a lámpafejnek az üvegszigetelőt tartó belső rézkarimáját nyomkodjuk le a vasreszelővel, hogy így a lámpafej a dugó befogadására alkalmasabbá váljék. Az ily módon üressé tett villanykörte, minthogy üvege nehezen olvad, bátran hevíthető s minden vonatkozásban pótolja a lombikot, próbacsövet, gázfelfogó hengert, stb.

Világítógáz fejlesztése villanykörte lombikban.

Hevítésekre természetesen a gömbölyű fenekű ú. n. 25, 40, 60 W-os villanykörtek a legalkalmasabbak. Ilyenek felhasználhatók például az oxigén-, hidrogén-, vagy bármely más gáz fejlesztésekor, vízlepárláshoz stb. De alkalmazhatjuk azokat a gázok felfogásához, szén-sav előállításához, erjedések bemutatásához, a kisebb típusúakat a próbacső helyettesítésére és a többi.

A régebbi típusú s alul csúcsban végződő villanykörtekbe, ha azokat dugókkal elzárjuk s lámpafoglalatjuknál fogva lyukakkal ellátott lécre rakjuk, növénygyűjteményt (pl. kenyérmagvakat, gyom-, gyógy-, olaj-, stb. növény-magvak) helyezhetünk. A nagyobb villanykörtek szárított gyógynövényrészek, drogok elhelyezésére is alkalmasak.

Egy kis találékonysággal a növényéletteni-, vagy a fizikai gyakorlatok óráin is sokféleképpen felhasználhatjuk a villanykörte-lombikokat.

A rajzon látható üvegcád is házilag készült, olyképen, hogy kétliteres uborkásüvegre az aljától számítva 7 cm magasságban,

2 drb., több rétegben összehajtott, 50—60 cm hosszúságú ujság-papíroscsíkot úgy csavartunk körül és kötöttünk le spárgával, hogy köztük egy vastagabb zsineg befogadására fél cm hézag maradt. Ez után a másfél méter hosszú zsinetet a hézag alkotta körben az üveg körül egyszerűen körülcsavartuk s 2 növendék a zsineg végeit fűrészeléshez hasonló módon 4—5 percig húzgálta. A súrlódás folytán keletkezett melegség egyenletes körvonalban repesztette körül az üveget. A vastagabb üveg nehezebben reped. Ilyenkor a felmelegedett helyre kevés vizet kell önteni, mire az üveg körülreped. Hogy használat közben az üvegcád éles széle meg ne sértse kezünket, reszeljük azt le vasreszelővel. *Móczár Miklós*

Tanító- és óvónőképző-intézeti kérdések az O. K. T.-ban.

Első alkalommal történt, hogy egy érettségizett leánytanuló felvételért folyamodott az óvónőképző-intézetbe. A kérdés Dr. Kenyeres Elemér óvónőképző-intézeti tanár, egyetemi m. tanár előadásában az Országos Köznevelési Tanács elé került, mely Balázs Béla kir. főigazgató hozzászólása után a következő javaslatban szögezte le álláspontját: az érettségizett tanulók jövőben az óvónőképző-intézetbe is felvehetők, azonban tekintettel arra, hogy az óvónőképző-intézetben, az érdemleges elméleti pedagógiai képzés már a III. osztályban befejezést nyer s a IV. osztályban csak gyakorlati pedagógiai képzésben részesülnek a tanulók, a felvétel csak a III. osztályba történhetik. — E kérdéssel kapcsolatban Greszler Jenő min. tanácsos előterjesztést tett a tanító- és tanítónőképző-intézeti felvételek oly módon való módosítására, hogy az érettségizettek az 1953/54. tanévtől kezdődőleg ne az V-ik, hanem csak a IV. osztályba vétessenek fel. Javaslatát nemcsak azzal indokolta, hogy az érettségizettek jelenlegi egy évi képzése nem elegendő a tanítói egyéniség kialakítására, hanem azzal is, hogy az érettségizetteket a mai felvételi rendszer szinte egészségüket veszélyeztető megerőltetésnek szolgáltatja ki azzal, hogy nyomban az érettségi letétele után az egész nagy szünidőben nehéz különbözeti vizsgálatra való előkészülésre, szeptembertől pedig egy új dolgot nyújtó tanév elvégzésére kényszeríti. A Tanács, Balázs Béla kir. főigazgató és Páry Endre előadótanácsos hozzászólása után, egyhangúlag elfogadta Greszler Jenő miniszteri tanácsos javaslatát.

A gyakorló-iskolák kérdése Olaszországban.

A tanítóképzés jobbá tételének ügye majdnem minden országban állandóan napirenden van. A problémák azonban szinte országonként változnak. Így Olaszországban például a gyakorló-iskolák kérdése áll előtérben. Amióta a *Gentile-féle* reformok következtében, nyolc évvel ezelőtt, az olasz tanítóképzők megszűntek *normál-iskoláknak* lenni és helyükbe a középiskolai jellegű

*istituto magistrale*kat állították fel, megszűntek a képzők mellett addig fennálló gyakorló-iskolák (*tiroccinio*). A tanítóképző-intézetek és óvónőképzők növendékei nem hospitálnak, nem végeznek próbatanításokat és a tanítói pályához szükséges gyakorlatot a képesítővizsgálat letelte után kötelesek megszerezni. A tanítóképző mellett mindössze egy-egy óvoda működik, melynek célja, hogy a kisgyermek megfigyelésére alkalmat adjon.

Ebbe a változásba már kezdettől fogva nem mindenki nyugodott bele. Megindultak a vitatkozások, melyek lényege: általános műveltség vagy szakképzés legyen-e a tanítóképzés központi gondolata. A kérdés hatalmas irodalmából jellemzőül két hozzászólást kiemelek.

E. Codignola, a firenzei tanárképző főiskola pedagógia tanára, inkább az általános műveltséget tartja szükségesnek. Így ír a kérdésről.

„Csak elvont és felületes gondolkozás hiheti komolyan, hogy a tanítót a módszer ismerete és a gyakorlat teszi. Azoknak a módszereknek az ismerete, melyek nem az övéi és sohasem válhatnak a saját módszerévé, mert a módszer mindig hozzátartozik egy adott szellemi formához, egy cselekedethez, egy mozgáshoz, tehát folytonos változáshoz. Nem kevésbé felületes az az előítélet, mely a tanítóképzést arra akarja redukálni, hogy a tanítói kultúra mindannak az ismerete, melyeket egy napon tanítani fog...”
 „Nem az a jobb tanító, aki jobban ismeri a mások módszerét és annak alkalmazásában nagyobb gyakorlata van, akinek több az enciklopédikus tudása, hanem akinek nyiltabb esze, tisztább látása, nagyobb intelligenciája, szilárdabb akarata, kitünőbb műízlése, azaz világosabb öntudata van. Szóval: aki harmónikusabb és univerzálisabb ember — aki talán kevésbé ismeri a nevelés történetét, de aki annál világosabban látja az emberi lehetőségek dimenzióit. A feladat tehát így változik: nem arra törekszünk, hogy a jövő tanítónak mennél több tárgyat tanítsunk ahhoz, hogy hivatalát betöltse, hanem olyan tárgyakat, amelyek elvezessék őt a saját tulajdon emberi voltának ismeretéhez. A probléma tehát annak a mély és fontos meghatározásnak a magját rejtí magában: milyen legyen a tanító? Inkább ember, vagy inkább tanító? Ami felfogásunk az, hogy a tanítóképzés alatt azt értjük, hogy rá irányítsuk az ifjú ész figyelmét az élet alapkérdéseire és fölemeljük őt arra a magaslatra, amelyről határozott és tiszta képét látja az embernek, az ember céljának, törekvéseinek, ennél fogva annak is, amely irányban neki is vezetni kell a rábízottakat...”

„Ha öntudatát föl tudjuk emelni erre a magaslatra, ha a tudását megvilágítjuk az emberi kultúra fényével, ha az ismeretei egyetlenegy személyiségben tevődnek össze, akkor alkottunk csak *embert*, aki egyúttal *tanító* is, aki nem kapcsolódik mereven hozzá az apró didaktikai formuláscsákhoz, lényegtelen ismeretekhez, hanem aki előtt mindig ott lebeg a nevelés célja, aki tiszteli már a gyermekben is az örök emberi szellemet, aki örömmel és komolyan dolgozik azon, hogy apró célok helyett a nagy cél éressék el.”

G. Calo, aki szintén Olaszország legkiválóbb pedagógusai közé tartozik, ellenkező véleményen van, ezt kérdezi: „Arra, hogy embert formáljunk, elég-e embernek lenni? Nem! Miután más az, hogy számot adok magamról és a mások tudásáról és össze tudom hasonlítani tudásomat egy szinten az enyémmel egy magasságban álló tudással, mint az, hogy összemérem az ismereteket a fejlődő gyermeki lélek tartalmával. Más az, gondolatban végig kísérni az emberiség fejlődésének menetét, mint igen rövid idő alatt ezt az évezredes fejlődést végig csinálni a reánk bízott gyermeki lelkeken. A tanítói lélek kettős: tudjon sokat, lásson világosan, legyen emelkedett emberi öntudata, de le tudjon szállni egyszerűségében a gyermeki lélekhez is. Ismerje a nevelést, az iskolák évszázados tradícióit, évszázados tapasztalatait, az elméleti elgondolások gyakorlati megvalósításait és a folytonosan javított, változtatott, kidolgozott elveket. Valakit oda állítani tanítani, hogy erre különösképpen elő ne készítsük, arravalóságát meg ne vizsgáljuk, hogy ne ismerje azokat a finomságokat, amelyek a módszertani kérdésekben minden pillanatban felmerülnek, melyekre nekünk kell rámutatni, súlyos tévedésen és a történelem előtti idők felfogásán alapulna...” „Ez tehát azt jelenti, hogy a tanítóképzés *szakképzés* és nem *humanisztikus* műveltség nyújtása. Ez pedig szakjának elméleti és gyakorlati ismeretét vonja maga után. Nem kívánhatjuk senkitől, hogy a legegyszerűbb gépet megcsinálja, ha készítési titkát nem mutattuk meg neki. Hogyan kívánhatjuk, hogy valaki a legfinomabb, legérzékenyebb gépezetet, az emberi lelket formálja, ha annak formálásába soha senki be nem vezette? Sok mindenre rá fog jönni saját maga is, de csak hosszas próbálgatások tévedések után, még többre sohasem fog rájönni. A pedagógia elmélete és gyakorlata is az emberi kultúra fejlődésének eredménye, melyet minden kor nemzedéke át kell hogy adjon az újabb nemzedéknek, melynek feladata azt újra tovább fejleszteni...”

A gyakorló-iskolák és a gyakorlati kiképzés felett folytatott viták az utolsó időben újra fellángoltak. Egymás után szólnak a kérdéshez pedagógusok, gyakorlati tanítók. R. Mazetti a Rivista Pedagogicában a tanítóképzők mellé 1—2 éves gyakorlótanfolyam felállítását kívánja. C. Gamba az érettségire épített tanítóképzést tartja helyesnek, mely egyévi hospitálásból és próbatanításokból állana. Mindketten a megfelelő elméleti didaktikai ismeretek tanítását is kívánják. Addig is, amíg ez megtörténne, feltétlenül szükségesnek tartja a gyakorlóiskolák azonnali visszaállítását. Cardellino a Nuova Scuola Italiana legújabb számában szintén a gyakorlóiskolák felállítása mellett tör lándzsát. Szerinte „sem elég a tudás és a műveltség bármilyen mélysége, ha nincs meg az átadásra képpessé tevő készség. Óriás szakadék van az ismeretek és azok átadása, a tudás és a tanítás között.” „Azért kell a gyakorlóiskola, hogy abban a tanító, mint a művésznövendék a műteremben megtanulja művészetének fogásait.” „Ehhez pedig gyakorlat kell, technika kell, készség kell”. El lehet-e képzelni egy

olyan, különben igen képzett, intelligens embert, akit a hajó kapitányi hídjára mernénk állítani, hogy most már ő vezesse a hajót? A felhozott érvekre a másik tábor még nem adta meg a választ, de semmi esetre sem fogják azt felelet nélkül hagyni. Így Olaszországban is újra élénkebben ráterelődik a figyelem a tanítóképzés mikéntjére.

Kiss József.

EGYESÜLETI ÉLET.

Közgyűlésünk jegyzőkönyve. Jegyzőkönyv. Felvétellett a Tanítóképző Intézeti Tanárok Országos Egyesületének 1952. évi május hó 11-én a budapesti I. kerületi áll. tanítóképző-intézetben tartott ezidei, sorban huszonkettedik közgyűlésén. Jelen voltak *Pároy* Endre igazgató, egyesületi elnök elnöklete alatt *Balázs* Béla kir. főigazgató, *Molnár* Oszkár, *Tabódy* Ida, *Rákos* István, *Pálmai* Lenke, *Köveskúti* Jenő, *Répay* Dániel, *Barabás* Tibor, Dr. *Kósa* Ferencné, *Maurer* Mihály, *Szkalka* Lajos, *Gulyás* István dr., *Horváth* Jolán, *Révész* Györgyi, B. *Braun* Angéla, özv. dr. *Gerencsér* Istvánné, *Undi* Mária, *Woyciehowskyné* dr. Lajos Mária, *Medgyesi* Marida, *Szántó* Lenke, *Roda* Mária, *Medgyesi* Zsófia, *Ruisz* Márta, *Horvay* Ede, *Kirchmayer* Győző, *Szemere* Samu dr., *Mesterházy* Jenő, *Kovács* Dezső, *Kerner* M. Lucia, *Schmidt* Nóra, *Herkovits* Ilona, *Kókay* Ladislea, *Csorda* Romána, *Pfeiffer* Ilona, *Riesz* Janka, *Osováth* Ferenc dr., *Lékö* Béla, *Frank* Antal dr., *Mihalik* József, *Pócza* József, *Kiss* József, *Jaloveczky* Péter, ifj. *Nagy* Ferenc, *Polesinszky* Jenő, *Nagy* Ferenc, *Ferenczi* István, *Bagó* Margit, *Kristófczak* Lajos, *Schön* István, *Kishonti* Barna, *Mácsay* Károly, *Kaposi* Károly, *Vécseiné* Fehér Aranka, *Éber* Rezső, *Rosta* József, *Hidegh* Béla, *Karácsonyi* Jenő, *Csada* Imre dr., *Blénessy* János, *Bartal* Alajos, *Geyer* Béla, *Homor* Imre, *Drozdy* Gyula, *Frigyes* Béla, *Farkasdy* Zoltán, *Tscheik* Ernő, *Szalatsy* Richárd, *Jankó* László, *Németh* Sándor, *Slajchó* Mihály, *Barabás* Endre, *Gyurjács* András, *Lux* Gyula, *Strauchné* Entz Jolán, *Öllös* Sarolta, *Girtler* Mária, *Erdélyi* Olga, *Kerekesné* Lacher Erzsébet, *Berényi* Irén, *Becker* Vendel dr., *Váradi* József, *Prohaska* Ferenc dr., *Móczár* Miklós, *Laszczik* Ernő, *Kosáry* János dr.

1. *Pároy* Endre elnöki megnyitójában röviden vázolja az aggasztó gazdasági helyzetet, amelyből arra lehetne következtetni, hogy kultúrális téren katasztrófa előtt állunk. Ha azonban visszatekint egyesületünk ezévi munkájára, melynek folyamán tagtársaink, iskolai rendes munkájukon kívül, nemcsak a tárgyak népiskolai módszertani anyagának munkáját fejezték be, hanem megkezdték az egyes szaktárgyak tanítóképző-intézeti módszerének tárgyalását is, akkor úgy látja, hogy a kultúra válságától nem kell tartania. Meggyőződése szerint, a mai súlyos válságon a tanárság egetvívó türelme, kötelességtudása és munkaszeretete át fog segíteni bennünket. Erre kell gondolnia akkor is, ha végigtekint azokon a terveken és eszméken, amelyek a tanítói hivatásra való ránevelés kérdésében státusunk nagyrésztét állandóan foglalkoztatják. Véleménye szerint, bármi legyen is egyesek felfogása e tekintetben, abban mindannyian egyek vagyunk, hogy állandóan jobbá, tökéletesebbé akarjuk tenni munkánkat. Ebben a tudatban nyitja meg a közgyűlést.

2. *Karafiáth* Jenő dr. miniszter, *Gévay-Wolff* Nándor dr. államtitkár és *Greszler* Jenő miniszteri tanácsoshoz intézett üdvözlő sürgönyök felolvasása után elnök a legmelegebben üdvözlö a vallás- és közoktatásügyi minisztérium képviselőjében megjelent *Balázs* Béla kir. főigazgatót,

az összes vendégeket, közöttük *Rákos Istvánt*, mint a Tanítók Országos Szövetségének elnökét és a közgyűlés minden tagját. *Balázs Béla* főigazgató válaszában tolmácsolja *Gévay-Wolff Nándor* államtitkár és *Greszler Jenő* miniszteri tanácsos üdvözlését, akik halaszthatatlan teendők miatt nem jelenhettek meg a közgyűlésen. Ezen érzett őszinte fájdalom mellett azonban a legszebb reményekkel tekintenek a közgyűlés munkája elé. Személyére vonatkozólag főigazgató azt kéri a közgyűléstől, hogy benne ne csak a hivatali előljárót, hanem a legközvetlenebb és legmegértőbb munkatársat tekintsék. *Rákos István* az üdvözlésre adott válaszában ama meggyőződésének ad kifejezést, hogy korunk a felvetődő problémák köztudatba vitelére és elmélyítésére épenséggel nagyon alkalmas. A legújabb fejlemények a munkanélküliek egy új csoportját, az okleveles tanítókat alakították ki és még egyrészt állandóan új tanítóképző-intézeteket nyitnak, másrészt, nem hozzák összhangba az oklevélet nyertes számát a betöltésre váró állásokkal. Véleménye szerint ezzel az égető problémával foglalkozni kell.

3. Elnök elbúcsúztatja *Molnár Oszkár* igazgatót, egyesületünk közlönyének 11 éven át volt szerkesztőjét azon alkalomból, hogy e tisztégeről hivatali elfoglaltsága miatt lemondott. Elnök az egyesület tagjainak ajándékképpen, ezüst tintatartót nyújt át *Molnár Oszkár*nak emlékeztetőül arra az évtizedes értékes munkára, amely *Molnár Oszkár*t, mint folyóiratunk szerkesztőjét oly szorosan kapcsolta egyesületünkhöz. *Molnár Oszkár* meleg szavakban köszönte meg a megemlékezést.

4. *Frank Antal* dr. *A tanítóképzés központja: a tanítónövendék* címen tartott felolvasást. Az előadó által felvetett egyes problémák megvitatásában dr. *Kósa Ferencné*, *Medgyesi Marida*, *Répay Dániel*, *Mácsay Károly* és *Balázs Béla* vettek részt. *Répay Dániel* az előadás folyamán felvetett egyes problémák és néhai *Nagy László* életműve között kapcsolatot keres, *Balázs Béla* figyelmeztet arra, hogy a növendék személyének a tanítóképzés központjába való helyezése ne vezessen szabadosságra, *Kósa Ferencné*, *Medgyesi Marida* és *Mácsay Károly* pedig az iskola egyik-másik szociális feladatára hívják fel a közgyűlés figyelmét.

Előadó zárószavai után elnök röviden összefoglalja az elhangzott előadás és a hozzászólások kiemelkedő mozzanatait, köszönetét fejezi ki előadónak felolvasásáért és felvetett gondolatokért, melyek még sokszor fogják foglalkoztatni egyesületünk taggyűléseit.

5. *Mihalik József* főtktár, *Pócza József* pénztáros és *Nagy Ferenc* számvizsgáló bizottsági elnök jelentéseit a közgyűlés meglelégedéssel és köszönettel tudomásul vette.

6. Elnök kihirdeti az egyesület 35 választmányi rendes tagjának megválasztására vonatkozó választási eredményt, melyet a szavazatszedőbizottság elnöke *Sztankó Béla* kir. főigazgató írásban betejesztett. Választmányi tagokul megválasztottak: *Mandola Aladár* dr., *Grynaeus* *Ida*, *Jaloveczkyné* *Cinkovszky Kornélia*, *Juhász* *Imre*, *Novák* *József* dr., *W. Lajos* *Mária* dr., *Marczély* *Kornél*, *Roda* *Mária*, *Mesterházy* *Jenő*, *Tscheik* *Ernő*, *Várad* *József*, *Balázs* *Béla*, *Barabás* *Endre*, *Irtzing* *Ferenc*, *Lux* *Gyula*, *Rozsondai* *Károly*, *Harmos* *Sándor* dr., *Kaposi* *Károly*, *Molnár* *Oszkár*, *Novy* *Ferenc* dr., *Barabás* *Tibor*, *Sebestyén* *Erzsébet*, *Straub* *Ferenc*, *Szemere* *Samu* dr., *Schön* *István*, *Végh* *József*, *Wágner* *János*, *Kenyeres* *Elemér* dr., *Brunovszky* *Rezső*, *Csekő* *Árpád*, *Fekete* *János*, *Oszwald* *József*, *Halmos* *Péter*, *Németh* *Imre* és *Lukács* *Béla*. Póttagok lettek a kapott szavazatok számának sorrendjében: *Zsindely* *Katalin* dr., *Erdélyi* *Olga*, *Bertha* *Mária* és *Farkasdy* *Zoltán*.

7. A házvételre vonatkozó javaslattal kapcsolatban a közgyűlés elhatározza, hogy a házalap összegét ingatlanba kívánja fektetni. A hatá-

rozat keresztülvitele körül rendkívül hosszú, alapos és sokoldalú vita volt melyben *Jaloveczky Péter*, *Nagy Ferenc*, *Lux Gyula*, *Öllös Sarolta*, *Kovács Dezső*, *Kosáry János dr.*, *Gulyás István dr.*, *Osováth Ferenc dr.*, *Répay Dániel* és *Mesterházy Jenő* vettek részt. A felvetett tanácsok és vélemények mérlegelése után a közgyűlés, elnök indítványára, bizottság kiküldését határozza el. Elnök nyomatékosan kéri a kiküldendő bizottságot, hogy feladatának teljesítésében fáradságot nem ismerő buzgalommal járjon el. A közgyűlés *Jaloveczky Péter* elnökle mellett a bizottság tagjaivá *Lux Gyula*, *Pócza József*, *Mihalik József*, *Tabódy Ida*, *Kosáry János dr.* és *Csukás Zoltán* tagtársakat választja meg, egyszersmind felhatalmazza elnököt, hogy a bizottsággal állandó összeköttetést tartson fenn és az esetben, ha a bizottság a teendőkre nézve megállapodásra jutni nem tudna, rendkívüli közgyűlést hívjon egybe.

8. A közgyűlés *Éber Rezső*nek az alapszabályok 37. §-ának f.) pontja értelmében előterjesztett indítványát tárgyalta. *Éber Rezső* indítványozza a közgyűlésnek, hogy egy a vallás- és közoktatásügyi minisztériumhoz intézendő felterjesztésben kérje, hogy a nyári szünidő meghosszabbításáról szóló általános rendelet hatálya alól a tanítóképző-intézeteket vegye ki és ezekben az intézetekben a tanítás szeptember 1-től július 1-ig tartson. Indítványához, melynek támogatására *Éber Rezső* pedagógiai, szociális és egészségügyi okokat hozott fel, *Kosáry János dr.*, *Répay Dániel*, *Strauchné Entz Jolán*, *Mihalik József*, *Polesinszky Jenő*, *Gulyás István dr.*, *Balázs Béla* és *Szkalka József* szóltak hozzá. A közgyűlés az indítványt nem fogadta el.

9. A jövő évi közgyűlés helyéül elnök a viszonyok javulásának esérére Szegedet, a jelenlegi gazdasági helyzet fennmaradása esetén *Budapestet* ajánlja, amihez a közgyűlés hozzájárul.

10. Az I. kerületi tanítóképző-intézet növendékei a közgyűlés megnyitásakor a Magyar Hiszekegyet, befejezésül a Himnuszt énekelték, melyért elnök az énekkar tagjainak köszönetet mondott.

Több tárgy nem volt, elnök a közgyűlést bezárta. *Kmf. Párvy Endre* elnök. *Prohaska Ferenc dr.* titkár, mint jegyző.

Főtitkári jelentés. Egyesületünk elnökségének és választmányának bizalmából nekem jutott a megtiszteltetés, hogy az egyesület egyévi munkálkodásáról beszámolhassak. Megteszem ezt röviden és tömören, hogy hű kép alakuljon ki arról a csöndes, de következményeiben nagyfontosságú tevékenységről, melyet egyesületünk még az elmúlt év folyamán megkezdett és a beszámolás alá eső évben be is fejezett. Ez a nagy munka a szaktanárok által a tanítóképzőkben tárgyuk módszerére vonatkozó anyag megállapítása volt s örömmel jelenthetem, hogy minden tárgy módszere letárgyaltván, egyesületünk elérte célját, azaz: az új tanáremzedéknek vezérfonalat adott kezébe, melynek felhasználásával szak tárgyának módszerét helyesen és az összes tanítóképzőkben egyöntetűen fogja tárgyalni. Ezzel egyesületünk a multnak egy nagy hiányát pótolta s nagy hibáját reparálta ki. A beszámolás alá eső esztendőben a következő tagtársak tartottak a módszerre vonatkozó előadásokat: 1931. IX. 29-én *Frank Antal dr.* a szaktanár és pedagógus módszertanítása közötti összehangról; — X. 29-én *Ibererné Popovits Olga* a női kézimunka; — XI. 26-án *Strauchné Entz Jolán* az alkotmánytan; — XI. 26-án *Tscheik Ernő* a rajz és slójd; — 1932. jan. 18-án *Mihalik József* a természettan-vegytan népiskolai módszeréről. Az előadások szövege a Magyar Tanítóképzőben mind megjelent s ezzel igen értékes munkakör fejeződött be. *Tscheik Ernő* előadása és az azt követő megállapítások következményeképen a tanítóképző-intézeti rajztanítás tantervi anyagának a tanítóképzés céljainak

megfelelőbb elrendezése tárgyában 1952. II. 6-án felterjesztéssel éltünk a vallás- és közoktatásügyi miniszter úrhoz, mellyel azt óhajtanánk elérni, hogy a szakrajz csak az V. évfolyam anyagában szerepeljen és így a tanterv és utasítás között lévő eltérések kiküszöböltessenek.

Egyesületünkben ezeken kívül másirányú előadások is tartottak, melyek tartalom és nivó tekintetében méltók voltak egyesületünkhöz. Így 1951. V. 13-án a Győrben rendezett közgyűlésünkön *Barcsai Károly*: A tanítóképző-intézeti tanítás módszere és a személyiség címen; ugyanakkor *Mihalik József*: A tanárság anyagi helyzete címen tartottak előadásokat. A havonta tartott és szépen látogatott, összesen 6 taggyűlésen az említettek kivül II. 18-án *Szemere Samu*: Hegelről, mint pedagógusról és III. 16-án *Cser János*: Kerschenteiner György-ről tartottak tartalmas előadásokat.

Hatalmas tervet, több évig tartó módszeres munkálatot indított meg *Jaloveczky Péter* 1952. I. 18-iki előadása: A szaktárgyak módszere a tanító- és tanítónőképző-intézetekben, mely azt célozza, hogy az összes tanítóképző-intézeti tárgyak módszere helyesen és egységesen állapíttassék meg. Ennek a nagy munkának, melyet egyesületünk magáévá tett, első lépcsőfoka volt *Jaloveczky Péter* II. 18-iki előadása: A növénytan tanításának tanítóképző-intézeti módszeréről. — A munka megkezdődött és az idei ősztől kezdve, remélhetőleg egyesületünk tagjainak élénk részvételével, erős tempóban fog folytatódni. Reméljük, hogy ez majd nagy hiányokat fog pótolni és végeredményében oly pedagógiai értékeket fog produkálni, amelyek felülmúlják a környező államok ezirányú eredményeit s végül a magyar tanítóképzés egészségesen megalkotott belső életéhez, gazdag tartalmához és külső tekintélyének emeléséhez fognak vezetni.

Foglalkoztunk még a nyugdíjkérdéssel; *Mesterházy Jenő* előadásában (X. 29.) az új Rendtartással; *Mihalik József* előadásával kapcsolatosan (IV. 18.) a fizetésesökkentéssel és sok egyéb apróbb jelentőségű dologgal, melyekről egyesületünk közlönyében mindig pontosan számot adtunk. Tárgyaltuk több ízben a Tanárok Háza alapja hováfordításának ügyét, melyet éppen a mai közgyűlés lesz hivatott dűlőre vinni.

Köszönettel kell megemlékeznem arról, hogy a vallás- és közoktatásügyi miniszter úr 1951—52. évre 1800 P-t utalt ki egyesületünk közlönyének támogatására; — Párvy Endre elnökünk által megindított mozgalomról, amely a tanítóképzők által egyesületünk javára rendezett előadások jövedelméből a már ismertett nagy eredményeken kívül legutóbb is az I. ker. tanítóképző III. 15-iki ünnepélyének önkéntes adományából 69.22 P-t hozott egyesületünknek. Viszont mi a III. Egyetemes Tanügyi Kongresszus nyomdaköltségeinek fedezéséhez 100 P-vel járultunk hozzá.

A testvér tanáregyesületekkel a lehető legjobb viszonyban vagyunk. Képviseletjük magunkat állandóan a középiskolai és polgáriiskolai tanárok közgyűlésein; összekapcsolódtunk velük elnökünk útján a nyugdíjtervezet elleni mozgalomnál; — a Polgáriiskolai Tanárok Csengery Diákotthonával sikerült a felutazó vidéki tanárok elszállásolására igen kedvező megállapodást kötnünk, melyet közlönyünkben ismertettünk. Ugyszintén bekapcsolódtunk a Nagy László-emlékműbizottságba (Párvy E., Kiss J.); — a Nemzeti Gyermekehét mozgalomba (Mihalik I.); — az Erkölcsvédelmi Tanácsnak a leánykereskedelem ellen kifejtett tevékenységébe (Kiss J.); — Bartalus István hamvait a Farkasréti-temetőbe díszsírhelybe sikerült áthelyeznünk (Frank A.); — továbbá számosan működnek közülünk társadalmi és kulturális egyesületekben, pedagógiai szemináriumokon és az iskolán kívüli népművelés terén.

A miniszterváltozások alkalmával 1931. X. 17-én feliratban üdvözlöttük Ernst Sándor minisztert, majd 1932. II. 1-én az elnökség népes küldöttséggel tisztelgett dr. Karafiáth Jenő miniszter úrnál és őt kinevezése alkalmából üdvözölte. A fogadáson elhangzottakat egyesületi közlönyünk részletesen hozta.

A kartársi együttérzés ápolása végett egyesületünk elnöki kezdeményezésére és vezetésével IX. 28-án a budafoki áll. borászati tanfolyam és borpince tanulmányozására kirándulást rendezett, melyen egyesületünk számos tagja vett részt és a tanfolyam vezetősége részéről igen szívesen fogadtatott.

Egyesületünk az elmúlt évben 2 választmányi ülést tartott, melyek mindenkét elnökségi ülések előzték meg.

Az 1931. december 4-i választmányi ülés elsősorban *Sarudy Ottó* elhunyt kir. főigazgató egyéni és pedagógiai érdemeiről emlékezett meg s a megboldogultat méltóképen elbúcsúztatta: — majd folyó ügyeket tárgyalta, megvizsgálta az egyesület anyagi állapotát, elintézte a tagfelvételeket; foglalkozott a nyugdíjsökkentési rendelet-tervezettel, mellyel szemben felterjesztéssel élt.

Az 1932. április 18-i választmányi ülés foglalkozva a rendes egyesületi ügyekkel, a lemondott lapszerkesztő helyére Kiss Józsefet, főtítkárnak Mihalik Józsefet, titkárnak dr. Prohaska Ferencet választotta meg; előkészítette a mai közgyűlést, foglalkozott a 3000/1932. M. E. illetménycsökkentő rendelettel és azzal szemben felterjesztéssel élt. Az alapszabályok módosításának előmunkálataira 1933-ra albizottságot küldött ki.

Egyesületi életünkben fontos változás, hogy *Molnár Oszkár*, a Magyar Tanítóképző 11 éven át volt szerkesztője, tisztségéről, nagymérvű hivatalos elfoglaltsága miatt, lemondott. Rövid szavakba össze sem foglalható az a sok érdemes szolgálat, amit ő szerkesztői tisztségének kiváló betöltésével a magyar tanítóképzésnek és a tanárságnak tett. Az ezekről való megemlékezésre más a hivatott, itt csak azt a tényt szögezem le, hogy egyesületünkre nézve nagy veszteség az ő távozása és utódjának ugyancsak nehéz feladat lesz őt egyszerre tökéletesen pótolni. Meg vagyunk azonban győződve, hogy közlönyünk ügye a legjobb kezekbe került s így a szerkesztőkrizist egyesületünk nem fogja megérezni. Egyébként jelenthetem, hogy egyesületünk közlönye, a *Magyar Tanítóképző* 1931. évi 44. évfolyama 352 + VI. oldalon 22½ ívnyi terjedelemben *Molnár Oszkár* igazgató szerkesztésében jelent meg. Ennek az évfolyamnak 51 munkatársa volt. 25 szerző tollából 26 nagyobb tanulmányt közölt. Beszámolt az egyesületi élet minden mozzanatáról. Közölt 43 könyvismertetést, 25 képet, igen sok az egyesület tagjait érdeklő hírt.

A cikkek közül nem akarok egyeseket kiemelni, bár több, széles körökben figyelmet keltő tanulmány volt köztük, csak annyit említek fel, hogy a tanulmányok anyaga főként az egyesületi életben folyó előadásokat: „Mit tanítson a szaktanár tárgya népiskolai módszertanából“ továbbá a tanítóképzési módszereket, a külföldi tanítóképzést ismertette.

A *Magyar Tanítóképző* 1932. évi 45. évfolyamából, minden hó elején, eddig öt szám jelent meg 11 ív terjedelemben. Az első két számot még *Molnár Oszkár* szerkesztette, a legutóbbi hármat már az új szerkesztő, *Kiss József*. Eddig 11 nagyobb tanulmány jelent meg benne, köztük *Weszely Ödön* dr. e. tanár két cikke: „A szellemi képességek fejlesztéséről“, *Tscheik Ernő*, *Iberer Gézané*, *Strauchné Entz Jolán*, *Mihalik József* cikkei a szaktárgyak tanításának népiskolai módszeréről, *Tóth Ferenc*, *Csekő Árpád* a tanítóképző-intézeti szaktárgy módszeréről írt 1—1 tanulmányt, *Jaloveczky Péter* két tanulmánya pedig bevezette a szaktár-

gyak módszere a tanítóképző-intézetekben cím alatt megindult előadás, illetőleg cikk-sorozatot. Megjelent Soós Béla dr., zürichi tanítóképző-intézetéről szóló cikke és Cser János *Kerschensteiner Györgyről* tartott előadása. Ismertetések jelentek meg a tanítóképző- és óvónőképző-intézetek legutolsó évi statisztikai adatairól, továbbá összesített kimutatás a külföldi tanítóképzésről, a tanító-, tanítónő- és óvónőképzés új költségvetési adatairól. A legutolsó szám közölte az Országos Közoktatásügyi Tanács javaslatait a Közgazdaságtan heti óraszámának felemeléséről, a magyar nyelvű, német nyelvű és mennyiségtani dolgozatok számának leszállításáról és a *reform-írás* bevezetéséről. A folyóirat ezévi száma közölt 14 könyvismertetést, közölte az egyesületi és a tanítóképzési híreket. Ebben a f. évben eddig 24 munkatárs dolgozott a lapba. A lap eddigi magas nivója fennmarad és továbbra is propagálója, előmozdítója, krónikása és összekötő szerve lesz a magyar tanítóképzésnek.

A következő esztendőben fontos szervezeti munka vár egyesületünkre, melynek végleges leszögezése legközelebbi közgyűlésünkön történék. Ugyanis alapszabályaink, bár azok nagyon szépen és kiváló jogi érzékkel vannak megszerkesztve, a gyakorlatban több pontjukban nem váltak be. Nem a mi kis egyesületünkre valók a méretei és sok helyen haszontalanul sok munkát rónak úgy a tisztviselőkre, mint az albizottságokra; rengeteg energia és időpocsékolást okoz a paragrafusok pontos betartása, holott az ügyek lebonyolítása az azokban foglalt bonyolult elgondolások elkerülésével is egészségesen megtörténhetik. A választmány a gyakorlati életnek jobban megfelelő módosítások kidolgozására dr. Frank Antal elnökletével Kiss József, Éber Rezső, Mihalik József és Váradi József tagokból álló bizottságot küldötte ki.

Utolsó közgyűlésünk óta egyesületünk tagállománya a következőképpen alakult. A mult közgyűlés óta beléptek 14-en, kiléptek 6-an, tag-szaporulat 8; — tagjaink összlétszáma 510, előfizetőkkel együtt 550.

Szomorú dolog, hogy halottaink is voltak, így:

1931. X. 27-én meghalt Sarudy Ottó kir. főigazgató, ki egyesületünknek *tiszteleti* és választmányi tagja volt, egyesületi életünkben mindig a legélénkebben részt vett.

1931. XII. 25-én meghalt Purcsi János tanár Csurgón.

1932. I. 7-én meghalt Joós István ny. tanár Baján.

1932. III. 11-én meghalt Grúz Frigyes ny. igazgató Budapesten.

1932. IV. 25-én meghalt Sebestyénne Stetina Ilona Budapesten.

Mindegyikükről tag-, illetve választmányi üléseinken szomorúan emlékeztünk meg, tanári és egyéni érdemeiket méltattuk s ha csak lehetett, temetésükön részt is vettünk. Béke lebegjen poraik felett!

Lehetetlen még nem emlékezni arról, hogy részben egyesületünk egyes tagjai, részben egyes tanítóképző tanárok minő különféle fontosabb pozíciókat foglalnak el oly helyeken, ahol sokat használnak a magyar tanítóképzés ügyének. Így: az Országos Közoktatási Tanács tagjai: *Pároy* Endre, *Tabódy* Ida, *Balázs* Béla, *Lux* Gyula és *Drozd* Gyula (1931—36.) — Okleveles tanfelügyelők lettek: dr. *Hofbauer* László, *Hubai* János, *Jurassa* E. Medárd és *Móricz* István, akiknek jövendő működéséből remélhető, hogy a magyar tanítóképzés és a tanfelügyelet közötti pedagógiai kapcsolat erősen ki fog mélyülni; — *Pároy* Endre, mint az Orsz. Közoktatási Tanács képviselője, tagja a Gyógypedagógiai Szaktanácsnak. — *Frank* Antal dr. a Paedagogiai Társaság pénztárosa, *Kiss* József pedig ugyanezen társaság Montessorii bizottságának főtitkára; *Tabódy* Idát pedig most választotta a Magyar Paedagogiai Társaság tagjai közé. — Egyetemi magántanárok Dr. *Greguss* Pál és Dr. *Kenyeres* Elemér.

Ezekben voltam bátor tisztelettel megtenni főtítkári jelentésemet. Az elmúlt év, bár eredményekben nem túlgazdag, mégis munkás volt és én erősen hiszem, hogy ez a nehéz időkben és keserűségekkel telt évben kifejett önzetlen hangyamunka talán már nem sokára meghozza nekünk jutalmát abban, hogy egy nagyobb, szebb Magyarországon fogjuk tovább folytatni becsületes tanári működésünket a modern kor szellemének, a gyakorlati életnek jobban megfelelő, megreformált magyar főiskolai tanítóképzésben.

Isten adja, hogy ez így legyen! *Mihalik József, főtítkár.*

Pénztáros jelentése az 1952. évi május hó 11-én tartott egyesületi rendes közgyűlésen.

Három számadat világítja meg legjobban az elmúlt egyesületi év anyagi helyzetének képét. Ezek a következők:

a mult évi május hó 13-án tartott közgyűlésen 1764 pengő készpénzről tettem jelentést, ma pedig — két nap híján egy év elmultával. — miután az év folyamán felmerült cca. 4760 pengőt kivó költségeket fedeztük, 1844 pengő készpénze van az egyesületnek. Anyagi helyzetünk tehát szilárdnak mutatkozott, sőt kedvezőbbben alakult, mint a megelőző évben.

Az év folyamán befolyt: a) tagdíjakból és előfizetésekből 1980 P, b) államsegélyből 1800 pengő, c) adományokból 1069 pengő, — összesen: 4849 pengő.

A tagdíjak címén befolyt tételből megállapítható, hogy az előirányzott összegnél 160 pengővel több volt a bevétel. Engedélyezett államsegélyünk viszont 200 pengővel kevesebb az előirányzatnál. Az adományok 1000 pengőt meghaladó tételét első sorban egyesületünk mélyen tisztelt elnökének köszönhetjük, aki a vezetése alatt álló intézet műsoros előadásából származó jövedelem 1000 pengőjét adományozta az egyesület céljaira. Ezen kívül a budapesti I. ker. áll. tanítóképző járult hozzá adományával kiadásainkhoz.

Ezek a bevételek tették lehetővé, hogy az év folyamán felmerült költségeket fennakadás nélkül kifizethettük; első sorban pedig azt, hogy folyóiratunk havonként átlag 2 ívnyi terjedelemben, elég gyakran illusztrációkkal jelenhetett meg. Az e célra fordított összeg, beleértve az írói díjakat, valamint a szerkesztő tiszteletdíját is (3225 + 604 + 240), 4069 pengőre rúg. Egyéb kiadásunk tétele — kb. 700 pengő, — eltörpül az előbbi összeg mellett, ami azt mutatja, hogy a befolyt pénz nem adminisztrálódott el, hanem valódi rendeltetésére fordított.

A Tanárok Háza alapjának a mult évi közgyűléskor 58.765 P-je volt. Ma 47.667 P a vagyona. Az évi növekedés tehát 8904 P. Ebből 6762 P az intézetek befizetésére, 2142 P pedig a kamatokra esik. Az egész összeg a Pesti Hazainál két takarékkönyvön van elhelyezve.

Költségeloirányzat az 1952 évre. Költségeloirányzatunk azzal az elgondolással készült, hogy a következő év bevételei a multtal szemben csökkenni fognak. Az államsegély előreláthatólag ismét kevesebb lesz a mult évinél, úgyszintén számolnunk kell a gazdasági viszonyok állandó rosszabbodása miatt bekövetkező tagdíj bevételek csökkenésére is. Ezek figyelembevételével a kiadások csökkentésére is törekedniünk kell. Lényegesebb megtakarítást a folyóirat 4000 pengőt meghaladó kiadási költségeinél érhetünk el oly módon, hogy a nyomtatás költségeire nézve új egyezséget kötünk, mérsékeltebb árak alapul vételével.

Bevételi előirányzat: 1. Tagdíjakból és előfizetésekből 1800 P,

2. Államsegélyből 1500 P, 3. Adományokból 100 P, 4. Pénztármaradványból 1844 P, — összesen 5244 P.

Kiadások: 1. Folyóiratra (20 ív) 2600 P. 2. Irói díjakra 400 P. 3. Tiszteletdíjakra 720 P. 4. Vegyes kiadásokra 300 P. 5. Várható pénzmaradvány 1224 P. — Összesen 5244 P.

Pócza József, pénztáros.

Záró taggyűlésünk. Egyesületünk ezévi utolsó taggyűlését június hó 6-án tartotta a cinkotai áll tanítónőképző-intézetben. Előadást tartott *Medgyesi Marida* a tanítóképző-intézeti fogalmazás-tanításról és megvitatásra került a tanítóképző-intézeti tanárképzés ügye *Mesterházy Jenő* előadásában. Az előadásokat lapunk legközelebbi számában közöljük. Előadás után a cinkotai tanítónőképző tanári kara látta vendégül a nagyszámban megjelent tagtársakat.

Választmányi ülés. Egyesületünk választmánya június hó 10-én, (pénteken) d. u. 5 órakor a VII. ker. áll. tanítónőképző-intézetben ülést tartott. Az ülés elhatározta, hogy a Tanárok Háza alapját ház vételére fordítja.

Az új választmányi tagokat kéri egyesületünk elnöksége, hogy költségkímélés okából megválasztásukat a közgyűlés jegyzőkönyve alapján sziveskedjenek tudomásul venni.

IRODALOM.

A bontakozó élet. I. Az egyéniség összetevői. Írta: *Marcell Mihály dr.* Budapest, 1951. „Élet“ kiadása. 287 l.

Ez a gyönyörűen magyaros című munka a pedagógiai energetikának, vagyis az erővényesülés neveléstanának alapvetése és kipontozása akar lenni. Szerzőjéről a műhöz írt ajánlásában azt írja *dr. Glattfelder Gyula* csanádi püspök, hogy a fölserdült ifjúságnak aligha van alaposabb ismerője hazánkban, mint ő. Bőséges élettapasztalat és a legrejtettebb részletekig menő megfigyelések alapján dolgozik. Negyedszázadon át írt följegyzései, — kartonkötegekbe gyűjtve — egy nagy szekrényt töltenek meg. Ha ehhez hozzávesszük theologus voltát, valamint az élettani, lélektani, bölcséleti és neveléstudományi irodalomban való nagy jártasságát, — amelyet a mintegy háromezer műre történő utalásokból láthatunk, — és ismerjük szerzőnk apostoli lelkületét, akkor nagy bizakodással vesszük kezünkbe könyvét. Ez a könyv nemcsak egy terjedelmes, hanem jelentőségénél fogva is nagy pedagógiai munkának első kötete.

Az egész művet szerzőnk nyolc kötetre osztotta. Az I-ben az egyéniség összetevőit ismerteti. A II-ban keresi, hogyan lehet behatolni a gyermek, ifjú és a felnőtt lelkébe s miképpen lehet megismerni annak belső életét, működését, forrongásait és tüzhelyét. A III-ban tárja elénk a gyermekkor és serdülőkor állapotrajzát. Ez a IV. kötetben folytatólagosan átmegy az ifjúkor lelki világába, az V-ben pedig a felnőttek lélekrajzát kapjuk. Így az egymásra következő életkorok ezen állapotrajzai az élet bontakozásától egy hosszmetsetet adnak, amelynek valóságosságát szerzőnk azzal biztosítja, hogy mindenütt tekintettel van a nem megosztódásra és a társadalmi rétegződésre. A VI. kötetben kapjuk a gyakorlati neveléstan általános részét, a VII-ben pedig a nevelés részletes — életkorokhoz igazodó — módszerét. A VIII. kötet számára tartogatja szerzőnk a gyakorlatból leszűrt végső eredmények rendszerezését, a tudományos Neveléstan-t.

Ez lesz az a hatalmas munka, amelynek első kötete már kezünkben van. Ebben feltárja szerzőnk az ember életének belső adottságait, irányító, befolyásoló és színező tényezőit.

A könyv — az emberről szóló általános fejezetek után — két fő-részre oszlik. Az első főrészben ismerteti az ember általános és egyedi élettörvényeit: a második főrészben pedig kimutatja, milyen nagy a jelentősége a környező világ hatásának. „Bele vagyunk ágyazva a környezetbe. Életszálaink olyan erősen kapaszkodnak a környezetbe, hogy minden pillanatban szinte észrevétlenül belőle szívunk.“

Szerzőnket az emberi test szerkezete természetesen csak neveléstani vonatkozásaiban érdekli. Ezért főképen a benyomásokat megfogó érzék-szerekkel, a benyomásokat szállító idegrendszerrel, a benyomásokat fel-fogó aggyal foglalkozik és nagy buzgalommal tanulmányozza azokat az erősítő és gátló szerveket, amelyek a mirigyrendszerben vannak adva. Így akarja feltárni a természetben rejlő élettörvényeket, hogy számolhasson kötőerejükkal és a nevelés felhasználhassa őket. Ezen törekvése, amellyel a belső szekréciós működést a nevelés tényezői közé vonja s azt mintegy átszámítja a nevelés tanba, egészen új, bátor, úttörő lépés.

Kétségtelen, hogy a belső szekréció nemcsak a szervezet fejlődését szabályozó működés, hanem olyan folyamat, amely az ember lelki életét is tetemesen befolyásolja. Ez természetesen nem jelenti azt, hogy mindennek anyagi háttere van. A test a lélek szerve s a lélek rajta keresztül bontja ki erőit. „A test az élet élő hegedűje. Rajta játszik a művész, — a lélek, — akit az élet Teremtője, az Úr ihlet.“ A nevelő következőleg csak akkor tud a Teremtő elgondolásának megfelelő élethimnuszot diktálni, ha ismeri az emberi testet és világosan látja az életfolyamatok egymásba való kapcsolódását. „A lélek ugyanis metakozmikus eredetű, metakozmikus célú, de a kozmoszban élő szellemi lény.“

Azt a végnélküliséget, amit az ember mind fejlődésben, mind élet-céljában igényel, csak a lélek tudja megközelíteni. Ezért tökéletes az az ember, „akiben szóhoz jut a test, de irányító hatalom a lélek.“ Ez legyen a nevelés célja.

Hogy szerzőnk valóban benne áll a „paedagogia perennis“-ben, azt azzal a kérésével is elárulja, amellyel bírálótól a férfias szót, nevelő-testvéreitől pedig tervezetének továbbfejlesztését várja.

Váradi József.

Pongráz Elemér: *Apátzai.* Tőfténelmi színmű egy felvonásban. Az ifjúsági előadásra alkalmas, értékes darabok száma a magyar irodalomban nem nagy. Különösen kevés az olyan ifjúsági darab, mely a tanítóképzéssel valamilyen vonatkozásba hozható. Nagy örömmel kell tehát fogadni az ilyen munkát, mint ez, melyről a szerző mondja: „Apátzai szerepét könyveiből vett mondatok és kifejezések felhasználásával irtam.“ Apátzai életének azt a mozzanatát viszi színpadra, mikor a Magyar Encyklopaedia megjelent, mikor minden oldalról tanítási szellemének, filozófiájának megtagadására akarják rávenni és mikor erre nem hajlandó, áthelyezik Gyulafehérvárról a kisebb kolozsvári iskolához. Meghatóan festi Apátzai főprengését, diákjainak búcsúját, ragaszkodását. Benne van ebben a 20—25 perces darabban Apátzai minden filozófiája, pedagógiája, tragikuma. A darab maga eleven kultúrtörténet s emellett mindig érdekes, fordulatos, megható, nagy nevelőértékű. Tanítóképző-intézeti ifjúsági előadásra igen alkalmas és erre a célra ajánlható.

Kiss József.

Dr. Erdélyi László: *Igaz történetet tanítsunk.* Összehasonlító tanulmány hét tankönyvről. — Szeged, 1932. Szerző kiadása. — Ugy hat ez

a könyvcím, mintha nem lenne föltétlen erkölcsi, tudományos és pedagógiai követelmény, hogy a történelemben minden szemponton felül az igazság érvényesüljön. Már pedig a teljes valóságot szigorúan megkívánjuk és elvárjuk a történelemtől, mert a történeti igazság nem csupán elvontan, az igazságért érték, hanem mint tudás, okulás eminensen gyakorlati jelentésű közkinccs. Az igazság tehát a történelem legértékesebb sajtósága, de egyszersmind a legsebezhetőbb oldala. Rendszer, előadás, a történetíró felfogása is lehet bírálat tárgya. Ilyen kritikát elbirhat a történelem. Csak az igazság oldaláról sebezhető halálra. Mert igazság nélkül a történelem nem tudomány, de igazság nélkül a mult ismertése nem is történelem.

A szegedi egyetem művelődéstörténeti tanszékének tanára feltűnő címmel megjelent összehasonlító tanulmányában hat miniszterileg engedélyezett középiskolai magyar történelmi tankönyvet bírál. Az elmúlt évben megjelent „Magyar történelem új rendszerben“ és „Praktikus magyar történelem“ c. tankönyvnyi terjedelmű munkáiban dr. Erdélyi László röviden összefoglalta negyven évi történelmi buvárkodásának közel ötven könyvben, tanulmányban hirdetett eredményeit, megállapításait. Összehasonlításának ezek a könyvek képezik az alapját. Tíz tankönyvírónak, köztük tudós egyetemi tanárnak igen sok és a legtöbbször közösen hirdetett állításával szemben mutat rá a hosszú munkássága során meglátott és megtalált történeti igazságokra.

Dr. Erdélyi László tanulmánya tehát az egész középfokú magyar-történelmi tanítás bírálatá. Ez valóban szokatlan, sőt példátlan fellépés, amint a tanulmány írója maga is megállapítja. Ő azonban nem szennációt keres, hanem tudása biztosságába vetett meggyőződéssel az igazság ügyében szól. Célja: „a 40 év óta lényegében alig változott középiskolai magyar történettánításon lendíteni“. Azt kéri: „Tekintsen el e könyvtől mindenki minden személyi vonatkozást s egyedül a magyar történettánítás igazságának és okulásainak nagy értéke irányítsa a hat új tankönyv és jelen összehasonlító értékelésünk nagyon fontos nemzeti és pedagógiai megítélését és felhasználását.“

Dr. Erdélyi László e tanulmánya a történeti fejlődés rendjében részint a tankönyvekben hirdetett tévedésekre mutat rá, részint pedig felhívja a figyelmet a kimaradt fontos történeti ismeretekre. Bírálatá főképp az Árpád- és Anjoukor történelmét érinti, de a magyar történet újabb korára vonatkozólag is több helyesbítő és kiegészítő megjegyzést találunk.

A hivatalos Tanterv korszakfelosztására vonatkozik Erdélyi professzor első észrevétele. Szerves egységre, világos áttekintésre, kevés főtárgolásra törekszik a tudomány. Az oktatás érdeke is ezt kívánja. A meghatározott tizenkét kor helyett a honfoglalás előtti időt tárgyaló bevezetés után ő tehát csupán öt vagy hat kor felvételét kívánja. Pedig olyan tankönyv is van, amelyik tizenötre szaporítja a korszakok számát. Korjellemző címeket ajánl és bírálja az eddigi elnevezéseket. Az oligarchikus rend fénykoráról pl. helytelenül szólnak, mert az oligarchia szót az a kor, amelyet vele megnevezünk, nem ismerte, a szó pedig a magyar viszonyoktól eltérő görög államformát jelöl.

A történelem a kultúra fejlődését, a művelődést ismertető tudomány. Erdélyi László tehát mindenekelőtt szükségesnek tartja a kultúra fogalmának megvilágítását. Fontos, hogy tájékozódni tudjunk nemzetünk történetének századaiban. 4000 éves a kő- és a bronzkor; 400—400 éves a hallstatti és a laténei vaskor Krisztusig, 400—400 éves a római és a hunn-avar kor és 100 éves a frank-szláv kor a magyar honfoglalásig.

Árpádtól kezdve minden erőltetés nélkül átlag 40 éves nemzedékkorok váltakoznak az egyes fő-korszakokban. Az időszemlélet könnyű kialakítására Erdélyi László ezt az érdekes rendszert ajánlja. Ezután következik több mint ötven pontban ennél sokkal több, eddigi történeti ismeret igazságának kétségbevonása és cáfolata, új megállapításokkal.

A magyar név az ősi vallást megmentő Muagyer fejedelemtől (528 Kr. u.) származik. Árpád fejedelemmé választása 860 táján történt és nem 889-ben. Nem vezérlő, hanem örökös fejedelmet választanak, a magyar monarchia tehát Árpáddal és nem Szt. Istvánnal kezdődik. A honfoglalás nem történhetett az Aldunánál, az erdélyi déli és székely szorosokon keresztül, hanem csak a vereckei hágón át, ahogy ezt Anonymus előadja. A magyar ősvallás nem a totemizmus és csak a „tudós fantázia” gondolta ki azt, hogy Árpád megölte Álmost, mert az ősi hit szerint így beléje költözik atyja szelleme és ereje. Rámutat Erdélyi László Kézai és Anonymus anachronizmusaira, a honfoglaló magyar nemzetségek számát, elhelyezkedését, szervezetét illetőleg, melyeket igazságként hirdetnek egyes tankönyvek. A várispánságokat nem Szt. István alapította, hanem már Árpád birtokba vette a szláv zsupáni várakat, curtisokat és ezek falvait. A kabar törzs a honfoglaláskor nem a palóc földön, hanem a Kőrösök vidékén telepedett le. A palócok tehát nem kabarok, hanem kunok. Erdélyi László különösen az Árpádkor társadalmának kiváló ismerője és a tankönyvek számos társadalomtörténeti tévedésére mutat rá. Az egyházalapításra vonatkozó állításoknál, az Árpád-család tagjainak neve körül is helyesbítéseket tart szükségesnek. A Vajk nevet pl. Szt. István törökös pogány nevének emlegetik, holott „vajk” szláv nyelven annyit jelent, mint a görög stephanos = koszorú. A tankönyvek következetesen Endre királyokról szólnak, pedig az Árpád-korban őket mindig Andrásoknak nevezik. E két név annyira nem azonos, hogy II. András egyik oklevele két testvér közül az egyiket Endrének, a másikat Andrásnak írja. Még egy királyunkat nevezünk helytelenül: Károly Róbertet. A Róbert név itt csak elrontása az Umbert névnek. Leghelyesebb, ha I. Károlyról beszélünk. Nem szólnak a tankönyvek az Aranybulla igen fontos előzményeiről, ezért annak helyes értelmezését sem adják, keletkezésének okát, igazi jellegét, intézkedéseit félreértik. Az ősiséget, a Szentkorona-tanát, a kilencedet, a telekkatonaságot sem értelmezik helyesen, a városok országrendiségének kezdetét pedig Mangold 40 év előtt megjelent nyomozó magyar történelme után még mindig tévesen hirdetik. A várnai vereség előtt, nagyon helytelenül, I. Ulászló esküszegéséről beszélnek. Mátyást királlyá választásakor 17—18 évesnek mondják, holott új kutatás kiderítette, hogy még nincs 15 éves és ezért választottak melléje kormányzót. — Erdélyi László megvilágítja a parasztlázadás igazi okát; szól a reformáció és ellenreformáció koráról is és a XVII. századról hirdetett tévedések megemlítése után elhalad egész III. Károly reformjáig és Mária Terézia Urbariumáig. Végül, külön pontban felsorolja a tankönyvekből hiányzó fontos történeti ismereteket. Nincs meg a tankönyvekben: a magyar ősznamentika, az igricek, regős és eredete; a székelyek, besenyők, kunok, izmaeliták hadifogságba esése; az oláhok is hadifoglyok 1200 körül; a kalandos társulatok, mint az ipari céhek és a lovagrendek legrégebb formái, a magyar országgyűlés parlament neve 1289-ben; a magyar trón igazi betöltésének története és a hitlevél fejlődése; mikor volt a magyar lovagkor és a gazdasági reformok kora; a merkantilizmus, fiziokratizmus, liberalizmus rövid bemutatása és hatása Magyarországra; a kukorica, dohány, burgonya, akác behozatala; miért lett Mária Terézia korában politikummá a vallás és az iskola ügye, stb.

Mindezekre és az itt elő nem sorolható többi sok új megállapításra, melyeket Erdélyi László professzor a meggyőződés erejével hirdet és érvekkel bizonyít, kétségkívül fel fog figyelni történettudós, könyvrő, tanár, pedagógus, de a közvélemény is. Egy felfogásban mindenki osztozni fog: szükséges a történelem igazságába vetett hit megszilárdítása és ehhez szükséges a tudomány előbbrevitelére elsősorban hivatott egyetem és a tudást terjesztő közép- és középfokú iskola teljes harmóniája. Ezt kívánja a történelem nagy nevelő értéke. *Metzner Károly dr.*

Dobó Sándor és Ráth-Véghné Zippervnovszky Mária: *Magyar hegedűiskola.* Első rész. Tanítóképző-intézetek I—II. oszt. számára. A vall. és közokt. min. 884—05/77—1932. sz. rendeletével tanítóképzők számára tankönyvvül engedélyezte. Szerzők kiadása. Budapest, IX. Kálvintér 9. Székesfővárosi felsőbb zeneiskola. Ára 2.80 P. Portó 20 f.

A tanítóképző-intézeti zenepedagógia legelhanyagoltabb területén régóta nélkülözött munka jelent meg a székesfővárosi felsőbb zeneiskola két kiváló tanárának hegedűiskolájával. A tanítóképző-intézeti zeneoktatás minden más ágazatában (ének, összhangzattan, zongoraisk., harmónium, karének) vannak már megfelelő tankönyvek, hangszeriskolák. Ezek az általános zenei nevelés mellett biztosítják a tanítóképző-intézeti zenei oktatás speciális céljának elérését is: a népiskolai énektanításhoz szükséges ismeretek, készségek elsajátítását. Egyedül a tanítóképző-intézeti hegedűoktatásnak nem állott ezideig olyan hangszeriskola rendelkezésére, mely értékes magyar zenei anyagának a többi zenei ismerethez kapcsolódó feldolgozásával elérhetővé tette volna a tanítóképző-intézeti hegedűoktatás sajátos céljait is. A tanítóképzőkben ezideig legáltalánosabban használatos Hohmann-Block hegedűiskola a legkiválóbb a maga nemében. Ugy a hazai, mint a külföldi zeneiskolákban általánosan használt. Célkitűzése azonban jóval magasabb szintű, mint amely tanítóképzőkben elérhető. 12 évre szabott építménynek az alsó tagozata lévén, nem egész, nem befejezett. Zenei anyaga pedig egyáltalán nem magyar: a népiskola szempontjából tehát nem hasznosítható.

Valószínű, hogy szerzőket is e fogyatékoságok felismerése indíthatta hegedűiskolájuk megírására. Szerencsésen társultak szerzőkben az elmélet és gyakorlat emberei. Egyikük kiváló hegedűművész, másikuk pedig elméleti pedagógus. Hegedűiskolájuk anyaga természetesen főleg népdalokból s a régi magyar hegedűirodalom remekeiből van merítve, a régi magyar zenészerzők rövid ismertetésével. Az anyag feldolgozását illetőleg csak néhány jellemző eljárást említek fel. Minden új hangérzet szemléltetésére mintapéláda (pl. kezdetben mondóka, később egy jellemző motívum) szolgál, amely egyúttal transponálásra is alkalmas gyakorlat. Minden új ritmusképlet szemléltetésére egy igen könnyen felfogható énekpéládát ad, mely nagyon megkönnyíti pl. a méretegység osztásainak nehéz és lélekölő műveletét. Ugyancsak a leéneklés megkönnyítése céljából kezdi el minden tanítási egységnél a hegedűjátékot a „D” húron. Pl. az első újj használata végighalad a D—A—G, végül az É húron. Ugyanez a sorrend a 2—3—4-ik újjal is. Tehát az intonálás tisztaságát veszélyeztető magasabb számú újjak csak akkor kerülnek sorra, mikor a kisebb nehézséggel használható újjak már elég gyakorlottak. Ami végeredményben nagyban növeli a kezdő önbizalmát s fokozza a zenélőkedvet.

Általában megállapítható, hogy hosszú gyakorlattal rendelkező, a tanítás művészetét értő pedagógusok munkája a Magyar Hegedűiskola, mely nagy értéke s kiváló gyakorlati anyaga lesz a tanítóképző-intézeti hegedűoktatásnak. *Csukás Zoltán.*

Szkalka Lajos: *Századok évszámai. A magyar történelem fontosabb évszámainak grafikai ábrázolása. A szerző sajátja. Egy-egy lap ára 10 fill. Az egész sorozat (12 db) borítékban 1 P.*

A magyar történelem fontosabb évszámainak s az ezekhez kapcsolódó eseményeknek új összefoglalása jelent meg *Szkalka Lajos* szerkesztésében. A történelem tanításában nem nélkülözhető egy-két fontosabb évszám, amelyek — mint mérföldjelzők — az időben és eseményekben való tájékozódást lehetővé teszik. Az évszámok s az események könnyebb megtanulását vannak hivatva előmozdítani az ú. n. időrendi táblák, amelyeket némely iskolakönyvben meg is találunk. *Szkalka* fentebbi műve szintén ilyen, de a régiekkel szemben bizonyos előnyökkel. Minden századnak külön táblája van s így az egy században megtörtént események közt szorosabb asszociáció létesül. A táblák arányos beosztása megkönnyíti az egyes századokon belül való időbeli tájékozódást. Különösen a vizuális típusú tanuló jól fog visszaemlékezni, hogy valamely esemény pl. a tábla felső v. alsó részén szerepel-e, tehát a század elején történt-e, vagy a végén. S már ez is nagy eredmény, hisz nem szükséges mindig a pontos évszám, elég az évszázadnak biztos tudása is. Sikerült a táblák technikai kivitele is. Tetszetős forma, könnyű áttekinthetőség, kezelhetőség az előnyös tulajdonságai. Minden század külön papíron nyomva, lehetővé teszi a könyvbe való beillesztést, a zsebben hordást s így, egy-egy szorgalmasabb tanuló magános sétáin is foglalkozhat az éppen tanult eseményekkel. Fontos ma az olcsóság. *Szkalka* műve ennek a követelménynek megfelel.

Dr. Sántha Kamill.

Osváth Ferenc: *Mentovich Ferenc.* A nagykőrösi Arany János-Társaság gyűlésén tartott székfoglaló értekezés. Dajka Lajos könyvnyomdája. Nagykőrös. 18 lap.

A nagykőrösi tanárok legjelesebbjei közül Arany János és Szász Károly neve, híre mint magasan fénylő csillagok ragyognak. A két kiváló költőtanár emléke mellett ott ragyog egy harmadik s kivételes tehetségű tanár: *Mentovich Ferenc* neve is. A reformeszmék, az 1848–49-i szabadságharc és az elnyomatás korának egyik országosnevű költője, Szász Károly egykori nevelője, Arany János tanártársa és meghitt barátja volt.

Osváth Ferenc, mint a nagymultú nagykőrösi tanártestület egyik kiváló tagja, pompásan felépített székfoglaló értekezésében *Mentovich Ferenc* emlékének gyújt áldozati tüzet. Nem száraz biográfiát ad, hanem a szeretet és kegyelet palettáján kikevert meleg színekkel, tarka epizódokkal vonzó, élethű portrét fest róla. Élesszemű, tárgyilagos kritika, elfogulatlan jellemzés, a kornak és eseményeknek rokonszenves beállítása, mind elsőrangú értékei ennek a jól megírt s a felolvasáskor is bizonyára kellően méltányolt székfoglaló beszédnek.

Ferenczi István.

Landerziehungsheim Schondorf von Ernst Reisinger. Verlag Quelle u. Meyer. Leipzig. 1950.

Újabban a magyar pedagógusok fokozódó figyelemmel fordulnak a reformiskolák felé. Ezek sorában nemcsak időrendben, hanem nevelőértékben is első helyet foglalják el a német *Landerziehungsheimek*, amelyek, úgy látszik, mégis szerencsésen túléltek „krízis“-üket.

Reisinger könyve sokkal többet nyújt az olvasónak, mint egy *Landerziehungsheim* leírása. A szerző a német nevelés mai általános kérdéseiből indul ki, majd világviszonylatban is szembe állítja az egyetemest szétszaggató individualizmussal és megsemmisítő kollektívizmussal azt az irányt, mely az egyént képességeinek kibontakozása után a közérdek szolgálatába állítja. Ezt az irányt ma Németországban *R.* szerint első sorban a *L.*-ek képviselik.

A könyv második fejezete a L.-ek történeti fejlődését tárgyalja. Az olvasó kitűnő jellemzést talál benne *H. Lietz*-ről és éles bírálatot *Wyneken* tuzó reformjairól. Csak ezután tér át R. a bajorországi Ammersee mellett fekvő schondorf-i nevelő-intézet leírására. A szerzőnek dicséretére válik, hogy annyi tárgyilagossgot mutat saját intézetével szemben. Aki már járt ebben a L.-ben, tudja, hogy az valóban több az üzleti vállalkozásnál és szívesen gondol vissza az ott eltöltött órákra.

Könyve végén néhány érdekes problémát ragad ki a szerző a L.-nevelésből. Legfeltűnőbb az, amit a sexuális nevelésről és a koedukációról mond. A nehéz problémának az író bátran néz a szemébe és meglepő őszinteséget árul el azokkal az internátusokkal szemben, melyek ennek a kérdésnek a létezését nagy önérettel egyszerűen letagadják. A koedukációban egyáltalában nem lát szerencsés paedagógiai fogást.

Reisinger könyve jó és tárgyilagos bepillantást enged a reformiskolák rendszerébe, annak hibáiba és előnyeibe. Ajánlhatom olvasását azoknak a pedagógusoknak, akiket a L.-ek problémája érdekel. *Gyulai Aladár*.

Straub Ferenc és Vadász Zoltán: *A természeti, gazdasági és háztartási ismeretek tanításának vezérfüggvénye.* Katolikus tanítók és tanítónők, valamint tanító-(nő) képző-intézeti növendékek használatára. A kat. népiskolák III—IV. osztályainak az új kat. tanterv szellemében feldolgozott anyagával. Vezényi Elemér rajzaival. Budapest, Szent István Társulat kiadása. 1931. Ára 4.80 P. 186 lap.

A szerzők könyvükben nyújtják mindazokat az elméleti és gyakorlati ismereteket, amelyekkel a tanítónak rendelkeznie kell, hogy a könyv címében megjelölt tantárgy népiskolai anyagának összeválogatásában, elrendezésében és tanítási módjaiban az új tanterv szellemében járhasson el. A könyv első része az elméleti ismereteket adja. Szerzők röviden ismertetik a természeti ismeretek tanításának történeti fejlődését, a természetrajz, gazdaságtan és háztartástan népiskolai célját. Rámutatnak arra, miképpen kapcsolódik a természetrajzi oktatás a népiskola többi tantárgyaihoz és felhívják a figyelmet azokra a mozzanatokra, amelyek e tantárgy tanításának keretén belül a nevelés általános célja érdekében felhasználhatók. Ez a része a gyakorlat emberére nézve azért különösebb jelentőségű, mert nemcsak elméleti fejtegetéseket és megállapításokat tartalmaz, hanem mert szemléletes, a való életből kiragadott és kipróbált eljárásokon mutatja be azt, hogy a hangoztatott elveket és szempontokat miképpen lehet és kell megvalósítani. A könyv gyakorlati része a természeti, gazdasági és háztartási ismeretek részletes tanmenetét foglalja magában, minden tanítási egység keretén belül feltüntetve a kínáló kapcsolatok, erkölcsi és helyi vonatkozásokat, hazafias szempontokat, felhasználható szemléltetéseket, kísérleteket és esetleges kirándulásokat, valamint a csendes foglalkozási idő felhasználásának módjait, az egységgel összefüggő olvasmányokat, stb. E tanmenetet kiegészítik azok a tanácsok, vázlatok és rajzokkal kísért részletes tervezetek, amelyeket minden tanító és tanár élvezettel és haszonnal olvashat.

Szerzők átértik azt a fontosságot, amely a természetrajz, gazdaságtan és háztartástan tanítását a mai népiskolában megilleti. Akiknek a népiskolában és a tanítóképző-intézetekben, erre a könyvre szükségesük van, hálásak lesznek szerzőknek ezért az értékes vezérfüggvényért.

Frank Antal dr.

Weszely Ödön: *A gyermektanulmány jelentősége és problémái.* Különlenyomat a *Kisdiednevelés* 1932. évfolyamából. N 8-r. 28 l.

A gyermek- és az ifjúság tanulmányozása a XIX. század egyik legszebb tudományos alkotása, mely a mai nevelés szempontjából nagy

jelentőségű és minden modern pedagógia alapját alkotja. E tanulmány kimutatja a gyermektanulmányozás átalakító hatását a gyermekről és az ifjúról való felfogásunkra, a gyermek tulajdonságainak értékelésére, e tulajdonságok felhasználására s a növendék és a nevelő viszonyának kialakulására. A gyermektanulmány két legfontosabb problémaköre: a fejlődés tanulmányozása és a karakterológiai probléma, az egyéni különbségek tanulmányozása. Weszely Ödön füzeté áttekinthetően ismerteti e tanulmányozás minden szokásos módszerét s a különböző embertípusokat, ezek közül különösen a tanulótípusokat és a magyar gyermek típusát. Ennek tanulmányozását jelöli meg a magyar kutatók legfontosabb feladata gyanánt. A füzet röviden összefoglalja az eddigi kutatások eredményeit. A kutatások eddigi eredményeinek ismertetése adja meg a könyv nagy értékét minden magyar tanító és tanár számára. Buzdít, ösztönzést ad a további munkára. Az értékes dolgozathoz az idevágó irodalom tájékoztató bibliográfiája van csatolva. *Kiss József.*

Dr. Imre Sándor: *Neveléstan.* Budapest, Studium kiadása. 336 old. Ára: 16 P.

Már a címlapon jelzi a szerző, hogy műve: Bevezetés az iskolai nevelés munkájába. Előszavából megtudjuk, hogy nem neveléstudományi kézikönyvvül szánta, hanem „első könyve óhajt lenni leendő és kezdő tanítóknak, visszavezetés az iskolai életbe, melyet addig csak mint tanulók ismertek“. A tanító névvel az életfeladatot jelöli, nem a hivatali minőséget, fokot. Első sorban középiskolai tanárjelölteknek írta könyvét, mivel azonban a nevelés egységét mint tényt, a köznevelési szervezet egységét pedig mint követelményt állandóan szemmel tartja, könyvét minden iskolafaj haszonnal olvashatja.

Nem teljes neveléstan, hiányzik belőle a családi és iskolán kívüli nevelés. A családi nevelést szerző „A családi nevelés főkérdései“ címen 1925-ben megjelent művében tárgyalja. „Az egész munkában az *iskolai nevelés* tudatosá tévése az irányító gondolat.“ Nem ismereti anyag felhasználását tekintő céljának, hanem a feladatok önálló megfontolását akarja elősegíteni, mert a tanítói pályához már kezdetben is tiszta fogalom és tisztult hivatásérzés szükséges, mivel a gyermekek lelkében tett kárt nem egykönnyen lehet helyrehozni.

A bevezetésben megadja a szerző műve szerkezetét, tartalmának gondolatmenetét. A könyv három részből áll. *Az első rész: A nevelés és neveléstudomány,* hat fejezetre oszlik, s lényege a következő: „Mindenkinek, aki neveléssel foglalkozik, nevelői gondolkodásúnak kell lennie.“ Ennek jellegzetes vonásai: 1. a valóságot, tényeket figyeli s ezekre épít; 2. történeti érzéke van, a meglevő állapotot fejlődés eredményének és további fejlődés alapjának tekinti; 3. eszmények irányítják eljárásában. A nevelői gondolkodás elemzése elvezet a neveléstudomány fogalmához, feladatához, tovább a neveléstan fogalmához, rendeltetéséhez. Ezután a nevelés céljára, feladataira, eszközeire, korlátaira és a siker feltételeire kerül a sor.

A könyv második része 4 fejezetben: *Az iskola* kérdéseivel foglalkozik. E kérdésekhez a nevelés és köznevelés, a köznevelés és közköztartás viszonyának tisztázása után jut el a szerző. A közköztartás szervezetének keretén belül bemutatja az egyes iskolafajok és fokok különleges feladatait. A keretek után rátér a munkára, amely a szervezetnek életet ad.

A könyv harmadik része: Az iskolai nevelés címen szól az iskolai munka egységéről, annak személyi tényezőiről, a tanítóról és a tanulóról, majd az iskolai munkát három szempont, a nevelés három ága szerinti mutatja be. Ismerteti a különféle ágak sajátos rendeltetését, a különböző

szempontok egyező forrását és egybefonódását, kiemelve az iskola feladatát mindegyik ágban. A testi neveléssel kapcsolatban az iskolai egészségügy, az értelmivel összefüggésben az oktatástan legfőbb kérdései, az erkölcsivel kapcsolatban az egész nevelés szelleme a megismerés tárgya.

A befejezésben a magyar nevelésnek a nemzet mostani állapotából folyó feladatait a következőkben állapítja meg: 1. Csökkenteni kell az egészség megnövekedett veszedelmeit. 2. Mélyíteni és általánosabbá kell tenni a nemzet tagjait egységbe fűző közös tudatosságot. 3. El kell hártani azokat az erkölcsi természetű akadályokat, amelyek most újtát állják a közös munkának és az életet nyugtalanná teszik. „Az iskola a mai állapotot ne tartsa természetesnek, hanem küzdjön azért, hogy falai között az új nemzedék a jövőnek óhajtott, tisztább, azaz tudatosabb és nemesebb életet élhesse. Jobb időket, csak jobb emberek hozhatnak.“ Végül szerényen megjegyzi: „Bizonyos, hogy az iskolai nevelés munkájában nemcsak ezen az úton lehet a bevezetést megadni.“ Igaz, hogy ugyanaz a cél többféleképpen érhető el, de a több út közül a szerző által megadott útiránynál aligha lesz rövidebb és élvezetesebb. A való élet ismeretéből, hosszas pedagógiai gyakorlat után leszűrt gondolatai szerves összefüggésben, világos, kellemes formában jelennek meg. Nem ad aprólékos utasítást, hanem útmutatást, útbaigazítást, szempontokat a gondolkodáshoz. E tulajdonságainál fogva a mű bevezetésül nagyon alkalmas, mert kedvet kelt a nevelés kérdéseivel való foglalkozáshoz, érzéket a nevelői munkához, s útmutató a rendszeres gondolkodáshoz. Újabb kiadás esetén célszerűnek tartanám ily bevezető munkánál nemcsak elvétve, hanem minden főbb fejezet végén az odavágó irodalom megadását, az érdeklődés felkeltése és az elmélyedő munka előkészítése céljából.

Neveléstanaink közül a magyar pedagógiai irodalomban az *iskolai nevelést* a maga egészében legátfogóbban tárgyaló mű. Nem szabadna hiányoznia egy iskolafaj könyvtárából sem, különösen, ha azoknak a nevelés munkájába való bevezetés a speciális feladatuk.

Woyciechowskyné Dr. Lajos Mária.

Berze Nagy János dr.: *Önálló, tudatos éneklés a népiskolában.* Különlenyomat a „Néptanítók Lapja és Népművelési Tájékoztató“ 1931. évfolyamából.

Szerző alapos és megcáfolhatatlan lélektani indokolás alapján kimutatja, hogy a hangsort hangonként felépítő énektanítási eljárás téves, hogy az önálló, tudatos éneklésnek a skálából kell kiindulnia s a gyermekeknek a skálában szereplő hangok egymáshoz való viszonyát kell megfigyelniök. Helyesen állapítja meg azt is, hogy a hangképzeteknek biztosabb támaszteka a konkrét élménnyel kapcsolódó szöveg, mint a hangjegy vagy a hangnév.

Ezen elvekre alapított módszeres eljárása a következő: Megtanítja énekelni a kemény c skálát felfelé és lefelé, olyan szöveggel, mely maga is kifejezi a felfelé és lefelé való lépcsőzetességet. Majd szemléltet. A szemléltetés eszközei homokhegy lejtőjére állított babák, fiúk, leányok vegyesen. Minden baba más színű ruhát visel, a ruhák színei a szívárványszínek. A babák nevének kezdő betűi adják a c-dur skálát, minden babának nyakában lóg a sornak megfelelő hangú hangsíp. Másik szemléltető eszköz mindkét oldalon 8 fokú ú. n. szobafestő létra, amit kemény papírból állít elő. Mikor a skálát jól tudják, ismerteti a vonalrendszert s beírhatja a hangok nevét a babák ruhájának megfelelő színű krétával. Később a 8 babát 8 gyermek helyettesíti. A kapcsolódó mese érdekes. Grafikont készít állandó szemléltető eszközzül, mely a hangot sokoldalúan szemlélteti, segíti a megfelelő hang képzetét a tudat felszínére. Ezután

alaphangtól lépcsőzetesen felfelé haladó és visszazálló 6, 5, 4, 3 hangon, felső nyolcadtól lépcsőzetesen lefelé haladó és visszazálló 6, 5, 4, 3 hangon s a fő- és mellékhangzatok köréből vett hangközökön begyakoroltatja a skála hangjainak eltalálását. A begyakorlás szöveges dallamokon történik, melyek előkészítése hangulatkeltő, érzelembresztő, cselekvésre ösztönző. A közölt példák alkalmasak a megfelelő hangkörben a tudatos éneklés elsajátítására. A szöveges hangjegyzett dalok után szövegtelen hangtalálási és hallási gyakorlatok következnek lá-val vagy abszolút hangnevezéssel. A gyakorlatokat nem közli, csak utal azokra.

Kár, hogy nem közli a III., IV. o. egész dalanyagát. Módszerét a III. o. anyagán mutatja be. A IV. o. anyagának kezelése nagyobb hangkörben ugyanaz, illetve hasonló, ezen osztály anyagát szintén összevont menetben mutatja be. Az V-ik osztályban a gyakoribb lépcsőmódosításokat és a lágy hangnemet tárgyalja. A lány skálát a c mollon ismereti, hogy a kemény c skálában szerzett jártasság felhasználható legyen. Helyes, de jó lett volna, ha a kemény és lágy skála közötti különbség felfogatására s a lépcsőmódosítások felfogatására is kitalált volna valami olyan elmés módot, mint amit a kemény skála, a méret, ütem, páros ütem stb. felfogatásához közölt. Anyagot nem közöl. Joggal állapítja meg, hogy előző anyagnak az ő módszerével való feldolgozása után a VI-ik o. anyaga jól elő van készítve. Itt kezd csak beszélni hangközökről, mikor más hangnemekben is kell dalokat tanítani s fel kell ismertetni, hogy az új skála hangjai milyen távolságban vannak az eredeti skála hangjaitól. Az V—VI. o. dalanyagát nem közli, csak utal a megfelelő eljárásra.

„Az így szerzett tudatos készségek felhasználásával a hangtaláló képesség alapjait raktuk le.“ Szerző ezen megállapítása műve utolsó soraiban teljesen jogosult. Műve jelentősen komoly kísérlet az érzelembresztő, akaratnevelő, cselekvésre ösztönző énektanítói eljárásra, az öntevékenységi módszerre, a népiskolában való önálló, tudatos éneklés elérhetésére. Szíves örömmel ajánlom a munkát azok figyelmébe, akiket az elemi népiskolai énektanítás ügye érdekel.

Szerző hivatott az egész elemi népiskolai ének-tananyag részletes feldolgozására.

Ritoók István.

Kurt Zierold und Paul Rothkugel: *Die Pädagogischen Akademien.* Amtliche Bestimmungen, gesammelt und erläutert von: — Berlin (200 l.) Weidmannsche Buchhandlung. Abból a gazdag irodalomból, mely a pedagógiai akadémiákon folyó tanítóképzés körül keletkezett, kizárva emeljük ki a fenti könyvet, mely igen értékes történeti és kultúrpolitikai összefoglalás után a pedagógiai akadémiákra vonatkozó törvényeket, rendeleteket közli megfelelő magyarázatokkal. Ismerteti a régi szemináriumokat, azok beszüntetését, az akadémiai képzés alapjává vált *Denkschrift-et*, *E. H. Becker* könyvének *Die Pädagogische Akademie im Aufbau unseres nationalen Bildungswesens*, Leipzig, 1926. főbb gondolatait. Közli az akadémiák tantervét, a felvételi és képesítővizsgálati szabályzatokat és a képesítővizsgálat anyagát. A szóbeli képesítővizsgálat tárgyai tisztán pedagógiai szaktárgyak: rendszeres pedagógia, neveléstörténet, lélektan, filozófia, iskolai szerveztan, iskolai egészségtan és gyakorlati szociálpedagógia, továbbá a vallástan, németnyelv, számtan és mértan, történelem és alkotmánytan, földrajz és természetrajz, zene, rajz, kézi munka és torna gyakorlati módszertana. Írásbeli csak pedagógiából van. Ismerteti a tanári testületek, szakcsoportok szerinti összetételét, névszerint is felsorolja az egyes tanári testületek tagjait. Áttekintést ad az egyes akadémiák költségeiről, az igazgatók és tanárok fizetéséről (igazgató évi

fizetése 9000 M-tól 15.000 M-ig, lakbér nélkül; tanárok fizetése 5700 M-tól 13.600 M-ig, ehhez az évi 2016 M-ig emelkedő lakbér és évi 240 M-tól 2520 M-ig emelkedő családi pótlék.) A könyv végén igen jó áttekintést kapunk Németország összes államainak tanítóképzéséről, valamint a külföld nevezetesebb országainak tanítóképzési rendszeréről. Közli Magyarország tanítóképzésének módját is, az előképzettségénél a „Grundschule und vier Jahre Mittelstufe“ után a képzőbe lépés idejénél megkérdőjelezi a betöltött 14 évet, mert a Grundschule Németországban 8 évet jelentvén, a 14 évet számtanilag lehetetlennek tartja. De még ennél az értékes fejezetnél is értékesebbnek tartjuk a könyvhöz csatolt gazdag irodalmi részt, mely a németországi tanítóképzésnek közel 100 alapvető munkáját sorolja fel.

Kiss József.

H I R E K.

Gondolatok a tanyai nép műveléséről. Ezt a címet adhatnók a *Jövő Útjai* legutolsó számának, melyet röviden azért ismertetünk, mert sok jó gondolatot nyújt és még több gondolatot ébreszthet a tanítóképző-intézeti tanárságban is. *Gortvay* György a falu egészségügyével foglalkozik, *Karácsonyi* Sándor rámutat arra, hogy a tanyai tehetséges gyermek milyen könnyen elkallódik a mai iskolai rendszerünk mellett. A tantervek a városi gyermek lelkére szabottak s a tanyai gyermek számára a tanulás „nem életének a magyarázata, hanem csak közömbös adathalmaz.“ Nem meghódítani, „csak megtermékenyíteni“ kell városi kultúrákkal a vidéket. A vidéki iskolának vidéki lélekből, vidéki kultúrából kell kinőnie, különben idegen benne a tanyai s falusi gyermek. — *Lichtmann* Ferenc „Az iskolán kívüli népművelés feladatai vidéken“ c. cikkében arra az eredményre jut, hogy az iskolán kívüli népművelés a falusi népnél leginkább úgy érhet célt, ha fesztelen beszélgetés közben észrevétlenül tanítják őket. Az előadásokat nem nagyon szeretik. Megfelelő, népnek való irodalmat kellene összeállítani. — Vitéz *Faragó* Ede a cserkészek falujárásakor szerzett pedagógiai és szociológiai tapasztalatairól számol be. — *Victor* Erzsébet a falu leánynevelésének a leányegyesületekben folyó újszerű munkáját vázolja. — *Kiss* József jászberényi gyak. isk. tanító, az elemi iskolát kívánja magyar talajba gyökereztetni. — *Nemesné M.* Márta színesen írja le, hogy hogyan kísérli meg a Családi Iskola áthidalni a nagy város és a falu között tátongó űrt. Az iskola tanulói rendszeres levelezést folytatnak egy tanyai iskola gyermekeivel. Pénzt gyűjtöttek össze, hogy iskolaszereket vehessenek kis barátaiknak, a tanyaiak pedig saját faragványaikból küldtek ajándékokat a pestieknek. Levelek, saját maguk készítette ajándékok, egy-egy látogatás és kialakul a közös megbecsülés.

A III. Tanügyi Kongresszus Naplója. Az 1928-ban tartott III. Tanügyi Kongresszus Naplójából egyesületünk, a nyomtatási költségekhez való hozzájárulás folytán, mint az a decemberi és az áprilisi választmányi ülések jegyzőkönyvéből látható, 20 példányt kapott. Az értékes, hatalmas kötetet 5 P beküldése ellenében a főtktár bárkinek megküldi.

Irodalmi Szemle. *A Pestoármegyei Népművelés* ezévi 4-ik számában *Imre* Sándor dr. a szülők és gyermekek ellentétéről, a 6. számban *A pályaválasztás és a család* címen, *Németh* Sándor Lengyelország feltámadásáról írt. Az 5. számban *Fekete* József a munkásoktató intézetekről, a

6. számban a népkönyvtárakról szóló finn törvényeket ismerteti, *Köveskúti* Jenő pedig nemzeti viseletünkről írt. — A *Néptanítók Lapja* 7. és 8. számában *Drozdy* Gyula folytatja a Szociológia a népiskolában című tanulmányát, *Gyulai* Aladár pedig az erdei iskola pedagógiájáról, *Vadász* Zoltán Az iskolán kívüli népnevelés és a levevő-egyesületek címen írt tanulmányt. Az *Ifjúsági Vezető* f. évi 3. számában *Mesterházy* Jenő az invalidusok 1716-ban emelt budapesti épületének, a mai központi városházának ismertetését közli. — A *Fizikai és Kémiai Didaktikai Lapok* márciusi (3.) számában *Csada* Imre dr. A tanítóképző-intézeti fizika-tanításról és a rezonancia demonstrálásáról írt értékes cikkeket — Az *Ifjúsági Vezető* 4. számában *Várad* József az ifjúsági egyesületben való jellemnevelésről írt tanulmányt.

Tornaünnepély. Nagysikerű tornaünnepélyt rendezett május 15-én, pünkösd vasárnap délután a VII. kerületi állami tanítónőképző-intézet a BESZKART Százados-úti pályáján. A hatalmas tribünöket megtöltő közönség gyönyörködve szemlélte az intézet 450 növendéke által bemutatott tornagyakorlatokat, játékokat és meleg ovációban részesítette úgy a vezető tanárnőket, dr. *Krizanecné Németh* Editet és *Szentesyné Doby* Idát, mint a tornászokat.

Búcsú a nyugalomba vonultaktól. Belsőleges, szép ünnepség keretében búcsúztak el május 27-én a II. kerületi Csalogány-utcai állami tanítónőképző-intézet tanárai és növendékei az intézet nyugalomba vonult hat tanáráról. *Répay* Dániel, *Herczegh* Kamilla, *Lechnitzkyné Jancsó* Gabriella, özv. *Lépesné Baur* Irén, *Kalabayné Schmidt* Vilma és *Wenszkyné Schwartzer* Irén vonultak az intézet tanárai közül rövid időn belül nyugalomba. A családias jellegű ünnepen résztvett *Balázs* Béla kir. főigazgató is, ki a minisztérium jókívánságait tolmácsolta a nyugalomba vonultaknak. *Répay* Dánielnek és *Herczegh* Kamillának átnyújtotta a miniszter elismerő iratát.

A Családi-iskola kiállítás. A Nemes-féle Családi-iskola évvégi kiállítása június 5-én nyílik meg. A gyermekmunkák szemléltető képet adnak az iskola rendszeréről s az új nevelés aktív módszereiről. Megtekinthető díjtalanul hétköznap minden délután, vasárnap és ünnepnap egész nap. Tigris-u. 41., vagy Mészáros-u. 56. (A 4-es autóbusz megállója).

Tankönyvengedélyezés. A *Magyarországi Református Egyház Egyetemes Konventje Barcsai* József és *Barcsai* Károly áll. tanítóképző-intézeti tanárok *Népiszkolai Módszertan* c. munkáját a református tanító- és tanítónőképző-intézetek részére rendes tankönyvül engedélyezte. Ugyancsak engedélyezte e munkát a *Magyarhoni Ág. hitv. Evangélikus Egyetemes Tanügyi Bizottság* is az ág. hitv. ev. tanító- és tanítónőképző-intézetek részére mint rendes tankönyvet.

Az országos izraelita tanítóképző-intézet jubiláris ünnepélye. Impozáns keretek között ünnepelte az Orsz. Izr. Tanítóképző-Intézet f. hó 16-án, a Pesti Izraelita Hitközség dísztermében, fennállásának 75. évfordulóját. A háromnegyed százados jubileum alkalmából összegyűltek az intézet volt tanítványai, tisztelői és barátai és megjelentek a kultusz-kormány, a főváros, a tanügyi fölöttes hatóságok és a testvérintézetek képviselői, valamint a lelkeskedő és hitoktató papság is dr. *Hevesi* Simon pesti és dr. *Kiss* Arnold budai vezető főbabbikkal az élén. A vendégek között láttuk dr. *Gerlóczy* Károly miniszteri tanácsost, *Balázs* Béla kir. főigazgatót, *Molnár* Oszkár főigazgatói teendővel megbízott tanítóképző-intézeti igazgatót, *Mosdóssy* Imre miniszteri tanácsost, a székesfőv. ny. kir. tanfelügyelőjét, dr. *Zelenka* Frigyes kir. tanácsost,

székesfőv. kir. tanfelügyelőt, *Párvy* Endre igazgatót, a TITOE elnökét, *Snašel* Ferenc ny. áll. tan. képzőintézeti igazgatót, dr. *Ruffy* Kálmán és dr. *Vécsey* Kálmán főv. tanácsjegyzőket, sióagárdi *Zöld* Márton táborkokot, valamint a felekezeti és a tanügyi élet számos kitűnőségét.

A nívós műsort az ifjúság énekkara a Hiszekegyvel nyitotta meg, amely után *Wertheimer* Adolf, az Izraelita Magyar Irodalmi Társulat elnöke, az intézet igazgatótanácsának tagja, megnyitójában a megjelenteket üdvözölte és a nap jelentőségét méltatta. Dr. *Gerlóczy* Károly miniszteri tanácsos, a vallás- és közoktatásügyi miniszter és az államtitkár képviselője, a kultuszkormány üdvözlését tolmácsolta és a legmagasabb tanügyi hatóság nevében örömmel állapította meg, hogy az intézet mindig kötelességének magaslatán állott. Az ünnepi beszédet dr. *Szemere* Samu, az intézet igazgatója mondta. Ecsetelte az iskola történetét és kapcsolatát az államhoz és felekezethez. Kegyelettel emlékezett meg a volt igazgatókról, különösen hivatali elődjéről, a nagynevű *Bánóczy* Józsefről, az intézet tudós tanáiról, támogatóiról, jötevőiről, hősi halottairól és tanítványairól. Hálával adózott az intézet fölöttes hatóságainak, akik mindenkor jóindulattal, tárgyilagos méltányossággal és az egyenlő elbánás elve szellemében intézték az iskola ügyeit. Az intézet a 75 éves múlt eszményeit a hagyomány és haladás harmoniájának szellemében átviszi a jövőbe is. Beszédét dr. *Szemere* Samu e szavakkal fejezte be: „Legyen tehát ez az intézet mindenkor egyik őrhelye a nemzeti műveltségnek. Legyen mindenkor temploma a vallásosságnak és a tudománynak, a hazafiasságnak és az emberszeretetnek.“ Az igazgató ünnepi beszéde folyamán hullott le a lepel dr. *Bánóczy* József arcképéről. A leleplezés pillanatában a közönség felállással hódolt a kiváló férfiú emlékének. Az élethű képet az intézet jeles festőművész rajztanára, *Erdős* Lajos készítette. *Balázs* Béla, a tanítóképző-intézetek kir. főigazgatója, az ünneplő intézet igazgatótanácsának hivatalból elnöke, gondolatokban gazdag beszédében rámutatott a jubileumi ünnepség pedagógiai jelentőségére. Az Orsz. Izr. Tanítóképző-Intézet, hazánk egyik legrégebb tanítóképzője, amely immár 75 éve hirdeti a vallásos hagyományt, a hazaszeretetet és a nemzeti műveltséget. A kir. főigazgató ezt a tanítóképzőt olyan iskolának tartja, amely nemcsak a felekezetét, hanem — úgymond — az egész magyar nemzetét. Az intézet keletkezésének egyik gyökere a zsidóság hazafias érzelme volt. A zsidóság már a szabadságharc idején bizonyította, hogy egybeforr a nemzettel. E „bűne“ miatt róttá a felekezetre Haynau osztrák generális azt a hadisarcot, amelyből megdicsőült I. Ferenc József király legfelsőbb elhatározása alapján az Országos Izraelita Iskolaalap keletkezett. Ennek az alapnak egyik leglényegesebb rendelkezése az volt, hogy belőle az izraelita tanítóképző alapíttassék és fenntartassék. A kir. főigazgató mind személyes tapasztalatai alapján, mind a hozzáérkezett jelentések alapján megállapította, hogy a tanári testület munkája magas szinten áll és a hazafias, vallásos és nemzeti ideálokért rajongó tanítónemzedék nevelésére törekszik. *Bánóczy* Józsefnek, az intézet megboldogult igazgatójának emlékét idézve, arra buzdítja az ifjúságot, hogy legyen hű azokhoz az eszményekhez, amelyeket ez intézetben a szívükbe véznek. Dr. *Gábor* Gyula, kormányfőtanácsos, az Izraeliták Országos Irodájának, a magyar zsidóság legfőbb egyházi szervezetének üdvözlését hozta. *Stern* Samu udv. tanácsos, a Pesti Izraelita Hitközség elnöke, beszédében kifejtette, hogy az intézet anyagi és erkölcsi áldozatos támogatását a magyar zsidóság kötelességének vallja. *Szántó* Jenő, a Budai Izraelita Hitközség alelnöke lelkes szavakkal csatlakozik a Pesti Izr. Hitközség elnökének szavaihoz. Dr. *Ruffy* Kálmán tanács-

jegyző a székesfőváros üdvözlét hozta. A főváros az iskolát a székesfőváros egyik fontos kultúrintézményének tekinti. *Vanicsek* Rezső, mint a Magyarországi Tanítóegyesületek Országos Szövetségének főtitkára, mond meleg üdvözlő szavakat. *Párvy* Endre, áll. tan. képzőintézeti igazgató mint a Tanítóképző-intézeti Tanárok Országos Egyesületének elnöke, rámutatott arra a meleg kapcsolatra, amely az ünneplő intézet tanári testülete és az orsz. egyesület között fennáll és amely az egytestvéri érülettel építi ki a jövődő magyar nemzedék nevelését célzó tanítóképző-intézeti pedagógiát. *Sólyom* János igazgató, az Eötvös-alap nevében köszöntötte a jubiláló intézetet, amelynek már első igazgatója, Léderer Ábrahám méltó részt vett az Eötvös-alap megalapításában. Dr. *Grossmann* Zsigmond, a Pesti Izr. Hitközség rabbiságának, dr. *Hoffer* Ármin, a Ferenc József Orsz. Rabbiképző tanára, a testvérintézetnek szerencsekívánatait fejezte ki. Az öreg diákok nevében és mint az Orsz. Izr. Tanító Egyesület elnöke, *Schichtancz* Ármin igazgató beszélt. Végül *Salamon* János ötödéves tanítójelölt a mostani diákok nevében tett hitvallomást az Alma Mater mellett. Majd dr. *Richtmann* Mózes, az intézet lelkésztanára, megható imájában Isten áldását kérte az ünneplő iskolára. A felemelő ünnepély, amelyre sok üdvözlő levél és távirat érkezett a trianoni határokról túlról is, a Himnusszal fejeződött be.

Dr. Czech Arnold.

Halálozás. F. hó 19-én Balatonfüreden meghalt néhai *Bánóczy* József dr.-nak, az Országos Izraelita Tanítóképző-Intézet nagynevű igazgatójának özvegye. Temetése vasárnap d. u. 4 órakor volt óriási részvét mellett. A temetésen megjelent Balázs Béla kir. főigazgató is.

Reddie Cecil †. Az angol pedagógiai lapok most hozzák a hírt *Reddie Cecil* halálának. Nevét kevesebbet emlegették, mint megérdemelte volna. Ő volt az igazi megindítója az új iskolák alapításának. Az 1889-ben Abbatsholmeban *New School* elnevezéssel megnyílt nevelőintézete az egészségesebb környezetet, a növendékek fejlődésének, hajlamainak figyelembevételét, az akarat és az érdeklődés fejlesztését tűzte ki célul. Szakított a tantervek és a vizsgálatok szigorú szem előtt tartásával, gyakorlati és egészséges, józan gondolkodású, szociális érzésű embereket akart nevelni. *Reddie Cecil* közel negyven éven át vezette intézetét, megérte azt, ami a pedagógus legnagyobb dicsősége, hogy gondolatai nyomán az egész világon új-, reform-, erdei, kerti, szabadlevegős iskolák, Landerziehungsheimek nyíltak, melyek mind őt tartják első mesterüknek.

A Budapesti Tanítótestület ezévi közgyűlését április hó 9-én tartotta a pesti Vigadóban. A közgyűlésen, mely ünnepélyes külsőségek között tartatott, egyesületünket *Párvy* Endre elnök képviselte, aki egyesületünk üdvözlét tolmácsolta a közgyűlésnek.

Személyi hírek. *Stich* Nándor bajai áll. tanítóképző-intézeti tanárt, Baja thjf. város levente főoktatóját, éveken át kifejtett eredményes munkálkodásának jutalmául az Országos Testnevelési Tanács díszoklevéllel és a nagyezüst testnevelési éremmel tüntette ki. A kitüntetést elismerő és buzdító szavakkal a város polgármestere dr. Borbíró Ferenc nyújtotta át, a Törvényhatósági Testnevelési Bizottság tagjai, a vármegyei Testnevelési Felügyelőség, a th. Testnevelési Vezetőség, az összes oktatók és a leventék jelenlétében. — Április hó 7-én este az Erzsébet Népakadémia Széchenyi-ünnepélyt tartott, amelyen az ünnepi szónok *Váradi* József volt. — *Móczár* Miklós, a jászberényi tanítóképző-intézet igazgatója a kisújszállási pedagógiai szemináriumon a vegytanintás

megkönnyítéséről, a kísérleti eszközök és szerek házilag való előállításáról tartott előadást.

Vitéz *Komárnoky* Gyula tanítóképző-intézeti tanárt (Budapest, VII. áll. óvónőképző-intézet) a Magyar Képzőművészek Egyesülete az április 15-én tartott közgyűlésén rendes tagjává választotta. V. Komárnoky Gyula értékes és elismert művészi értékű festményeivel méltán rászolgált erre a kitüntetésre. A tanítóképző-intézeti tanárok közül ő az egyetlen rendes tagja a MKE-nek.

Iskolai ünnepélyek. A budapesti VII. ker. állami óvónőképző-intézet önképzőköre február 25-én és március 18-án nyilvános ünnepséget rendezett. Az első alkalommal *Végh* József igazgató tartott az ünnepély keretében párizsi útról vetített képekkel kísért előadást. Különösen a francia gyermek-nevelést és a francia társadalomnak a gyermeknevelő munkába való bekapcsolódását ismertette részletesen. A második napot *Haydn* emlékének megünneplésére szentelték. — A budapesti VII. ker. állami tanítónőképző-intézet ifjúsági Önképzőköre április 29-én nagyszerű *Goethe-ünnepély*-t rendezett.

Rádió-előadások. *Szentesyné Doby Ida* tanárnő a Népiskolai Testnevelő tanfolyam rádió-előadás sorozatában Egy óraterv elmagyarázása, *Drozdy* Gyula ugyanott Torna a tornateremben címen tartott előadást. — *Frank* Antal dr. május 20-án tartott ezen sorozatban A testnevelés hatása a lélekre címen felolvasást.

Értekezlet a természettan és vegytan tanárok számára. A vallás-és közoktatásügyi minisztérium a budapesti I. ker. állami tanítóképző-intézetben (I. Fery Oszkár-utca 40.) f. évi június hó 30-án és július 1. és 2-án 3 napos szakértekezletet rendez az ország összes tanító- és tanítónőképző-intézeti természettan-vegytan szakos tanárai és tanárnői számára. Az értekezlet vezetésével a minisztérium *Frank* Antal dr.-t bízta meg, az értekezletet *Balázs* Béla kir. főigazgató fogja megnyitni. A tanfolyam előadója *Jaloveczky* Péter c. igazgató. Az előadások naponként 8—10-ig tartanak. És pedig 8—10-ig az állattan, növénytan és vegytan tanításáról, különös tekintettel a tanító- és tanítónőképző-intézetekre. 10—11-ig minta-tanításokat tart az előadó. 11—12-ig az erre önként jelentkező tanárok mutatnak be mintatanításokat, vagy tartanak elméleti előadásokat. 12—1-ig az előadásokat és a tanításokat beszéljük meg. A tanfolyamon résztvevő tanárok az I. ker. állami tanítóképző-intézetben, a tanárnők a II. ker. állami tanítónőképző-intézetben, illetve a Polgári Iskolai Tanárok „Csengery Antal” diák-otthonában (VII. Thököly-út 82.) nyerekek elhelyezést.

Nyugtázás. Tagdíjat fizetett 1950. I. felére: Zrinyi K., 1950-ra: Barabás I.-né, dr. Gabriel P., 1951. I. felére: Szabó József, dr. Mandola A., 1951-re Frigyes B., 1952. I. felére: Szabolcs J., 1952-re: Barcsai K., Irtzing F., Ruisz M., Kerekesné Lacher E., Szenteh D., Vaskó L., Csiky I., Horváth A. I., Kovács D., Ecsedy L., Egey A., Lázár K., Révay Ö., Szathmáry F., Varga G., Zilahy F.

Befizetés a Tanárok Házára: Kiskunfélegyházi áll. tkp. 4 P. Sárospataki ref. tkp. 512.40 P. — Bpest, 1952. V. 31. *Pócza* J. pénztáros.

Tanító- és tanítónőképző-intézetek számára engedélyezett tankönyvek.

(A tanító- és tanítónőképző-intézetek azon osztályaiban, amelyek számára új tankönyv még nem jelent meg, az új tanterv szerint írt tankönyvek megjelenéséig az eddig használatban volt tankönyvek használhatók.)

Neveléstudomány:

Quint József: A testi élet ismertetése. Franklin.

Kornis Gyula: Lélektan és logika. Franklin.

Drózdly-Frank: Neveléstan, tanítástan és módszertan. Szent István Társ.

Weszely Ödön: Nevelés- és tanítástan. Szent István Társulat.

Frank-Németh: Neveléstörténet. Szent István Társulat.

Váradai József: Iskolaszerveztan. Szent István Társulat.

Magyar nyelv- és irodalom:

Németh-Novy: Magyar nyelvtan, Stilisztika, Retorika az I—II. osztály számára (3 kötet.) Szent István Társulat.

Prónai-Németh-Novy: Magyar irodalomtörténet és olvasókönyv a IV. osztály számára. Szent István Társulat.

Sarudy Ottó: Magyar nyelvtan, Magyar stilisztika, Szerkesztéstan és Retorika, Poetika, Nyelvtudományi kézikönyv. Irodalomtörténet az I—V. osztály számára. (7 kötet.) Athenaeum.

Német nyelv:

Lux Gyula: Német nyelvkönyv az I—V. osztály számára. (5 kötet.) Egyetemi Nyomda.

Lux Gyula: Német nyelvtan a III—V. osztály számára. Egyetemi Ny.

Történelem:

Madai-Mesterházy: Történelem az I—IV. osztály számára. (4 kötet.) Franklin.

Miskolczy István: Történelem az I—IV. osztály számára (4 kötet.) Szent István Társulat.

Alkotmánytan:

Horn József: Alkotmánytan. Franklin.

Földrajz:

Fodor Ferenc: Földrajz az I—IV. osztály számára. (4 kötet.) Egyetemi Nyomda.

Mennyiségtan:

Kiss József: Mennyiségtan az I—III. oszt. számára. (3 kötet.) Athenaeum.

Természettan és kémia:

Jaloveczky-Koch: Szervetlen kémia és Szerves kémia. (2 kötet.) Franklin.

Jaloveczky-Koch: Földtan. Franklin.

Móczár Miklós: Növénytan és Állattan. (2 kötet.) Franklin.

Fizika.

Éber Rezső: Fizika a III. osztály számára. Egyetemi Nyomda.

Csada Imre: Fizika a IV. osztály számára. Egyetemi Nyomda.

Egészségtan:

Jaloveczky-Quint: Egészségtan. Révai.

Gazdasági ismeretek:

Móczár-Török: Gazdasági ismeretek tanítóképző-intézetek I—IV. osztálya számára. (4 kötet.) Franklin.

Móczár-Török-Gerencsérné: Gazdasági ismeretek tanítónőképző-intézetek I—IV. osztálya számára. (4 kötet.) Athenaeum.

Közgazdaságtan:

Horn József: Közgazdaságtan. Franklin.

Ének- és zene:

Sztankó Béla: Énekiskola az I—IV. osztály számára. (4 kötet.) Franklin.

Sarudy-Hódossy: Összhangzattan a II—V. osztály számára. Athenaeum.

Dobó-Ráth-Véghné: Magyar hegedűiskola az I—II. osztály számára. Szerzők kiadása.

Kézimunka:

Sacher-Kovácsy: A női kézimunka tanításának módszere a tanítónőképző-intézetek számára. Szent István Társulat.

Beküldött pedagógiai könyvek és füzetek.

Vitéz Málnásy Ödön dr.: A munkaiskola pedagógiája. Az egri érseki r. k. tanítóképző-intézet növendékeinek Pedagógiai Szemináriumában az 1951/52. tanévben a növendékek által tartott előadásokból és tanításokból összeállította — Eger, 1952. K. 8 r. 32 l.

Czeke Marianne dr.: Montessori gondolatok gróf Brunszvik Teréz naplójában. Budapest, 1951. A Kisdednevelés kiadása. N. 8 r. 16 l.

Pongráz Elemér: A hajnal fiai. Színmű három felvonásban egy előjátékkal. Előadásra került a budapesti Új Színházban. Hazafias ifjúsági előadásra igen alkalmas. Budapest, 1951. Szerző kiadása. 8 r. 80 l. Ára 2 P.

Körös Endre dr.: Schiller balladái. Műfordítások. Závory Zoltán képeivel. 8 r. 72 l. Pápa, 1952. Főiskolai könyvnyomda. Kis Tivadar bi-zománya. Ára 3 P.

Jankovits Miklós: W. Ostwald természetbölcselete. Budapest, 1932. Budai könyvnyomda IV. Váci-utca 21. N. 8 r. 80 l.

Fodor Ferenc dr. és Orbán András: A szülőföldismereti anyag gyűjtőfüzete. Tanító- és tanítónőképző-intézetek I—IV. osztálya számára. Megrendelhető: Orbán András Nyiregyháza Ószőlő-utca 56. Ára 2.50 P.

A magyar főiskolai hallgatók statisztikája az 1930/31. tanévben. Szerkesztette és kiadja a m. kir. Központi Statisztikai Hivatal, szövegét írta *Asztalos József dr.* miniszteri osztálytanácsos. 4 r. 88 l. Ára 2 P.

A Magyar Egyetemi Hallgatók Statisztikája. 1930. A m. kir. vallás-és közoktatásügyi miniszter úr megbízásából szerkesztette a m. kir. Központi Statisztikai Hivatal. Szövegét írta: *Laky Dezső dr.* műegyetemi nyilv. rendes tanár. Kiadja a Közp. Stat. Hivatal. 4 r. 104+76 l. Ára 5 P.

Tiboldi József: Négyszólamú férfikarok. Szerző kiadása. Pesterzsébet, Vasgereben-utca 11.

Király Dezső: Modern testnevelés képben és írásban. A vallás- és közoktatásügyi minisztérium 28727/1932. szám alatt beszerzésre ajánlja. Ára 18 P. Szerző kiadása. Budapest, X. Jászberényi-út 1.

Soósné Fogarassy Kornélia: Egy szál virág. Színjáték 1 felvonásban, az anyák napjára. György József könyvkereskedése, Tiszaföldvár. Ára 1 P.

Weszely Ödön dr.: A gyermektanulmány jelentősége és problémái. Különlenyomat a *Kisdednevelés* 1932. évfolyamából. Budapest, 1932. N 8 r. 28 l. Lampel R. r. t. könyvkereskedése.